

2018. ÁPRILIS 23/1

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

AZ NMI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

KULTURÁLIS PARTNERSÉGEK

Teltházas volt a III. Pajtaszínházi Szemle minden előadása

2018. január 27. és 28. között a Nemzeti Színházban harmadik alkalommal rendezték meg a vidéki amatőr színjátszás örömnepének számító Pajtaszínházi Szemlét. Az NMI Művelődési Intézet és a Magyar Teátrumi Társaság harmadik évada szervezett országos, a közösségépítést és az amatőr színjátszást összekapcsoló programjának záróeseménye évről-évre egyre több érdeklődőt vonz: idén a tavalyi látogatószám kétszeresével, 2000 nézővel büszkélkedhetett a rendezvény.

Az I. Pajtaszínház programot még 2015-ben indította a programgazda Nemzeti Művelődési Intézet a közösségépítő vidéki amatőr színjátszás hagyományai felélesztésének szándékával hat megyében. A projekt keretében megalakuló vagy újrászerveződő színjátszó körök munkáját a szakmai együttműködő Magyar Teátrumi Társaság mentorai segítették. A program során létrejött előadásokat hagyományteremtő jelleggel a Pajtaszínházi Szemle mutatta be – a Nemzeti Színház felajánlásának köszönhetően a nemzet színházának stúdiószínpadain, a magyar kultúra napját követő hétvégén. A II. Pajtaszínház program immár országossá bővült – benne a Nemzeti Művelődési Intézet munkáját annak szakmai örököse, az NMI Művelődési Intézet vette át. Az első két évad 43 színjátszó közösségből 35 csoport folytatta a közös munkát, s számos új előadással, fellépéssel gazdagították szűkebb pátriájuk kulturális kínálatát. A III. Pajtaszínházi Szemle fellépő csoportjaival együtt pedig immár 62 település mondhatja el magáról: színjátszó közösségük már a nemzet színpadán is megfordult!

TARTALOM

Szín – Közösségi Művelődés

2018. április – 23/1.

Kulturális partnerségek

7

51

18

38

69

A kultúra együttműködései – az együttműködés kultúrája 3

KULTURÁLIS PARTNERSÉGEK

Két keréken, kultúrával a helyi közösségekért	4
Bringafesztivál Csömörön	
Tiszatenyő, a jövőjét építő közösség	
Települési- és térségi önanonosság erősítését célzó kezdeményezések	9
Tűzzel-Vassal Fesztivál – egy kézműves mesterség megtartásának története	15
„A közös múlt a közös jövő záloga”	
Közösségi összefogással készült könyv a Vasi Hegyhát szakrális emlékeiről	23

INNOVÁCIÓ

Békési bábvarázs	28
BABAART – művészetek kicsikre hangolva	35
Egy kalendárium története	
Módszertani film a közösségfejlesztésről	41

HÁLÓZAT

Boldog születésnapot, Kék Elefánt!	
Közösségfejlesztés a kecskeméti ifjúsági közösségi terekben	44

ARCKÉPEK

Jelenlét a Jelenben	
Beszélgetés az algyői Jelen Ifjúsági Klubról	50

HORIZONT

Játék 6árok Nélkül	
Ifjúsági közösségépítés és értékörzés Bajon	55
Testvérvárok – Mai várvédő szövetségekről	60

KÁRPÁT-HAZA

„A madárnak szárnya van és szabadsága, nekünk szülőföldünk és sok-sok tennivalónk”	
Beszélgetés Nagy Györggyel	65
Gyertyaláng a hőskért	
Évről-évre több közösséget von be a Krajczáros Alapítvány első világháborús projektje	70

NÉPFŐISKOLÁK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

MÁTYUS ALIZ ROVATA	
„A népfőiskola szolgáltatásaival kapcsolóként összeköti a kultúrát és a gazdaságot”	
– KAPOCS Népfőiskola, Mórahalom	74

IN MEMORIAM

Kallós Zoltán (1926-2018)	82
Borbély Jolán (1928-2018)	85

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Hungarikum-média- és a Hungarikum-díjak

2018. január 22-én a Hungarikumok Klubja a Parlamentben elnevezésű rendezvény keretében került sor a Hungarikum-média- és a Hungarikum-díjak átadására. A díjakat Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke, a Hungarikum Bizottság tagja és a Lakitelek Népfőiskola elnöke, Fazekas Sándor földművelésügyi miniszter, a Hungarikum Bizottság elnöke, valamint Kárpáti Árpád, az NMI Művelődési Intézet ügyvezető igazgatója adta át. Az idei évben a Hungarikum-média díjat az MTVA 5-ös csatornájának Lexikon című műsora, illetve a Debreceni Médiacentrum „Cívus értéktár” című magazinja nyerte el. Emellett Hungarikum-díjban és oklevélben részesültek mindazok, akik 2015 decemberében, 2016-ban és 2017-ben hungarikum minősítést nyertek el, illetve kiemelkedő nemzeti értékek képviselnek.

Április 30. a magyar film napja lett

A Filmalap kezdeményezésére ezentúl minden április 30-án vetítésekkel és programokkal

ünnepeljük a magyar film napját országsszerte. A hagyományteremtő céllal elindított kezdeményezéshez néhány nap alatt több tucat filmes szervezet, köztük a filmforgalmazók és a legnagyobb mozihálózat is csatlakozott. A magyar film napjához idén és a későbbiek folyamán folyamatosan csatlakozhatnak az intézmények, szervezetek a <http://mnf.hu/magyar-film-napja> honlapon.

Közösségek Hete másodszorra

Idén május 7. és 13. között második alkalommal rendezik meg a Közösségek Hete országos rendezvénysorozatot, amely mintegy 800 programot kínál az érdeklődőknek, a helyi közösségek fontosságára irányítva a figyelmet. Az országos rendezvénysorozat a Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás kiemelt projekt keretében, a Szabdtéri Néprajzi Múzeum, az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. és az Országos Széchényi Könyvtár konzorciumi együttműködésében valósul meg.

Bábjátékos jubileumon köttetett az együttműködés

2018. február 25-én a budapesti Benczúr Házban idézte fel a Magyar Bábjátékos Egyesület az elmúlt hét évtized szakmai eredményeit a jubileumát ünneplő rendezvényen. A szakmai előadásokkal és bábjáték-bemutatókkal tarkított ünnepi összejövetel során írta alá az NMI Művelődési Intézet és a Magyar Bábjátékos Egyesület az amatőr bábjátékos szakterület megerősítése érdekében köttetett együttműködési megállapodást.

Népművészeti Nemzeti Szalon a Múcsarnokban

2018. április 21. és augusztus 20. között a Múcsarnokban megrendezett Nemzeti Szalonok sorában a Népművészeti Nemzeti

Szalonon azon népi kézműves mesterek, művészek mutatkoznak be, akik alkotó munkájukban a népművészeti hagyományt tekintik illető forrásnak.

Elismerték a kultúra kiválóságait

A magyar kultúra napja alkalmából a Zeneakadémián tartott ünnepség keretében rangos szakmai díjakat adott át Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere és Dr. Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár. Csokonai Vitéz Mihály-díj alkotói kategóriájában részesült Wenczel Imre drámapedagógus, míg a Csokonai Vitéz Mihály-díj közösségi kategóriájában az Andor Ilona Baráti Társaság Kodály Kórusa Egyesületet és a sárospataki Művelődés Háza Kamarakórusa tevékenységét ismerték el. A Közművelődési Minőség Díjat a Kálmán Imre Kulturális Központ (Siófok) nyerte el. Minősített Közművelődési Intézmény címre érdemesült a Konecsni György Kulturális Központ, Tájház és Városi Könyvtár (Kiskunmajsza), a Mácsai Sándor Művelődési Ház (Kaba), a Debreceni Művelődési Központ, az Egri Kulturális és Művészeti Központ, a Bátorbágyi Juhász Ferenc Művelődési Központ, a Művészetek Háza Gödöllő Nonprofit Közhasznú Kft., a Békés Városi Kecskeméti Gábor Kulturális, Sport és Turisztikai Központ, a Komló Város Önkormányzat Közösségek Háza, Színház- és Hangversenyterem, valamint a Marcali Városi Kulturális Központ.

A KULTÚRA EGYÜTTMŰKÖDÉSEI – AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS KULTÚRÁJA

A kultúra és a közösségi művelődés útját együttműködések, partnerségek, szövetségek mérföldkövei szegélyezik és vezetik szinte a kezdetek óta. A kultúra teret ad az önmegvalósításnak és az egyéni tehetségnek, de az intézményhálózat nem csak a magánzók és szólisták mégoly meggyőző produkcióitól működik. A kulturális ágazat motorját az együttműködések adják, méghozzá azok a társadalmat gyarapító partnerségek, amelyeket elsősorban a közösen vallott értékek mentén megfogalmazott – nem anyagi jellegű – célok vezérelnek.

Egy-egy ilyen előremutató együttműködésben a partnerek speciális tudása összeadódik, s egymást ihletve új rétegekkel gazdagodik. Az együttműködés hozzájárul ahhoz, hogy a benne részt vevők más szemmel nézzék ugyanazt a szakmai tartalmat, folyamatot, kezdeményezést. Segít feltárni a gyengeségeket, gyarapítani az erőforrásokat az együttműködés közvetlen tárgyán túl is. Így a társadalomfejlesztés szinte szükségszerű velejárója, hozama az értékelvű együttműködéseknek.

Az együttműködés a közösségekkel foglalkozó szakmák számára tehát több, mint partnerség: szellemiség, vezérelv, szervezeti- és munkakultúra is egyben.

A szakmai fejlesztőmunkát országos és Kárpát-medencei hálózatban folytató NMI Művelődési Intézet a tevékenységének megkezdése óta tudatosan építi kapcsolatrendszerét, s szinte minden szakmai kezdeményezését, tevékenységét országos vagy helyi partnerrel együttműködve valósítja meg. A Lakiteleki Népfőiskolával a Kárpát-medencei népfőiskola hálózat megerősítésén, gyarapításán dolgozunk együtt. A Magyar Teátrumi Társasággal az amatőr színjátszás, a Magyar Bábjátékos Egyesülettel az amatőr bábjátás ügyét erősítjük a vidék Magyarországra és a kistelepülésekre koncentrálván. A Hagyományok Házával és a Népművészeti Egyesületek Szövetségével többek között a hagyományörzés általi nemzeti identitás erősítésében, a népi tárgyalgató kismesterségek, valamint az ezek visszatartását, továbbadását biztosító képzések szervezésében működünk együtt. A Városok-Falvak Szövetsége helyi értéktáró és társadalomfejlesztő mintaprojektek megvalósításához nyújtott segítő kezet, az Állami Számvevőszékkel pedig a pénzügyi tudatosság népszerűsítésében működünk együtt. A Nemzetstratégiai Kutatóintézetrel a kulturális alapú gazdaságfejlesztés lehetőségeit tárjuk fel, a Magyar Nemzeti Értékek és Hungarikumok Szövetségével pedig a hungarikumok, helyi, megyei és nemzeti értékek népszerűsítését végezzük. A Magyar Művészeti Akadémia partnersége pótolhatatlan az amatőr művészeti programjainkban, az Agora Országos Szakmai Műhely partnersége pedig a szakmafejlesztésben nélkülözhetetlen. A felsőoktatási intézmények közül a Debreceni Egyetemmel, a Neumann János Egyetemmel, az Eszterházy Károly Egyetemmel, valamint az ELTE PPK Felntt képzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézetével kötöttünk együttműködési megállapodást a szakember-utánpótlás biztosítása, valamint a leendő szakemberek szakmai gyakorlatának biztosítása érdekében.

Együttműködéseink sorát bővítik a konzorciumban megvalósított projektjeinkben részt vevő intézmények, szervezetek, valamint a megyei irodahálózat tagjainak számos helyi partnere. Végül, de nem utolsó sorban ki kell emelni a kulturális közfoglalkoztatás széleskörű partnerségét, amelynek eredményessége, meggyőződésem szerint hozzájárult a szaktörvényben (1997. évi CXL. törvény) rögzített személyi feltételek meghatározásához. E közös munkában folyamatosan fejlődünk, tanulunk magunk is.

Hittel valljuk, hogy miképp a közösség alapköve a személyek közötti együttműködés, úgy a közösségi művelődés alappillére a közösségek, szervezetek között létrejövő és erősödő kapcsolat. A 23. évfolyamot nyitó lapszámunkban sikeres – a szakmát és társadalmat gazdagító – kulturális partnerségek bemutatásával tisztelgünk az összefogás ereje és az együttműködés kultúrája előtt.

Két keréken, kultúrával a helyi közösségekért

Bringafesztivál Csömörön

A csömöri Bringafesztivál története úgy kezdődött, hogy 2013-ban a helyi mountain bike szakvezetője gondolt egy nagyot, és bekapogtatta az önkormányzatba, hogy szeretne nemzetközi bringaversenyt megvalósítani. Az önkormányzat támogatta az ötletet – a közösségépítés szellemében azzal a kikötéssel, hogy a lakosságot is vonják be az eseménybe. Ezért egyéb programokkal kiegészítve a tervet – amihez a szabadtéri események szervezésének ismerőjeként a művelődési ház szakemberei nyújtottak segítséget – létrejött egy rendezvény, amelynek színvonala évről-évre jobb, és egyre több látogatót vonz. A helyi összefogás eredményeként megvalósult sikertörténetről a főszervező Valter Tiborral, a Cube-Csömör szakosztályvezetőjével, valamint Miklós Daniellával, az önkormányzat kommunikációs vezetőjével beszélgettünk.

Csömör közel tízezer fős nagyközség Budapest közvetlen közelében. Zsáktelepülés, s ennek köszönhetően nincs átmenő forgalma, így nyugodt sziget a nagyváros mellett. Csöndessége sokakat megtervez: főleg az újonnan beköltöz-

zők hajlamosak afféle alvófaluként tekinteni rá, pedig pezsgő kulturális és sportélete minden korosztály számára lehetővé teszi a tartalmas kikapcsolódást. Ilyen például a számos, a Bringafesztiválhoz hasonló nagyobb program, mint a Csömöri napok, a Szüreti multság vagy éppen az adventi készülődés, melyeken a község apraja-nagyja részt vesz.

Ezek a programok nem csak azért népszerűek, mert egy-egy nagyobb eseményhez kapcsolódnak és sok ember látogatja, hanem mert számos helyi civil csoport is tevékenyen hozzájárul a programok megvalósításához, lebonyolításához, ezzel is építve a közösséget.

Ám Csömör a jeles napokon kívül sem „alszik”, sőt, nagyon is eleven: számtalan kulturális, sport-, egyházi és civil megmozdulása biztosítja a helyiek és a környékbeliek számára a kikapcsolódást. A művelődési házban már fél évvel előre nincs szabad hétvége a programok sokasága miatt.

A sportélet is jelentősen fellendült. Több új egyesület alakult és vetette meg lábát a községben. A nemzeti bajnokság – futsal, kézilabda – mellett sok kisebb egye-

sület és sportoló indult Csömörről, de a mountain bike szakosztály országos jelentőségű, olimpiakonok sportolnak itt, és nemzetközi versenyeket is megvalósít.

Szeltner László: *Mikor alakult a mountain bike szakosztály Csömörön?*

Valter Tibor: 1999 januárjában alakultunk hivatalosan, a sportcsarnok és az önkormányzat segítségével, mi voltunk a 4. szakosztály (férfi kézi, női kézi, teremfoci és kerékpár).

Sz. L.: *Milyenek látja a helyi adottságokat?*

V. T.: Csömör remek „alapanyag” több szempontból is. Egyrészt nagyon közel van Pesthez, viszont „zsákfaluként” rengeteg földút van errefelé, amelyeken a Mogyoródi kilátóhoz, vagy a gödöllői dombsághoz is eljuthatunk sok-sok emelkedővel és lejtővel.

A gyerekekkel is szerencsénk van, mert itt Csömörön minden „tekerős korba ért” gyereknek van valamilyen bringája, amit használnak is nap mint nap közlekedésre, játékra. Innen már csak egy lépés, hogy a sport iránt is kedvet kapjanak.

Sz. L.: *Mikor és miért fogalmazódott meg Önben a mountain bike verseny gondolata?*

V. T.: 2010-ben már több mint 10 éves volt a klub, addigra már nemcsak a versenyzésre járásé, nemcsak az edzéseké volt a főszerep, hanem elérkezettnek láttuk az időt, s elegendőnek a tudásunkat, a lehetőségeinket arra, hogy mi magunk is szervezzünk egy nagy versenyt. Természetesen végigjártuk a ranglétrát és először kisebb utánpótlás versenyt rendeztünk, majd nagyobb, és 2013-ban si-

került nemzetközivé tenni az eseményt – ez lett a Bringafesztivál, amit idén már 6. alkalommal rendezünk meg.

Sz. L.: *Mivel járult hozzá az esemény a helyi biciklisportozáshoz?*

V. T.: A Bringafesztivál a helyi kerékpársport ünnepnapja is, amely éppen ezért nem csak egy verseny, hanem igazi kulturális fesztiválprogram is, színpaddal, koncertekkel és persze sörátorral.

Szerettük volna a hegyikerékpár sportot megismertetni az em-

berekkel itt a faluban, a környező településeken. Elmondhatom, hogy ez sikerült is, és mára már nagyon sokan látogatják a rendezvényünket.

Sz. L.: *Mennyi segítő és önkéntes vesz részt a Bringafesztivál és egyéb rendezvényeiken?*

V. T.: Nagyjából közel százan vesznek részt a munkában a csapat tagjain kívül – ők a pálya versenyzhetővé tételén dolgoznak. Utat, akadályokat építenek, szalagoznak, és még számos egyéb tennivalót végeznek. A Község gondnokság nagy munkagépekkel segít egy-két nagyobb út felújításában, a fák és bokrok rendben tartását is ők végzik. A verseny közeledtével mindennapos munkája van az önkormányzat, a művelődési ház és a sport kft. által összeállított 8-10 delegátnak.

A verseny előtti napon már a szalagozás kész, de a kordonok a sátorváros építésében is rengetegen vesznek részt.

A verseny ideje alatt pedig nagyon sok segítő van jelen. Egyrészt a versenyt a szövetség 4-5 delegáltja irányítja szorosan együttműködve a mi kb. 10-12 helyi bírónkkal.

A kulturális feladatokért a művelődési ház több alkalmazottja fe-

lel és dolgozik rajta, hogy minden flottul menjen.

Az önkormányzattól is sokan segítenek, az ő feladatkörük a fesztivál kommunikációja, a látogatók irányítása, a kitelepült szervezettekkel való koordináció, de a büfé, a játszóház és minden egyéb is csak az ő segítségükkel működik.

A rendezvény elindításakor az önkormányzat támogatta az egyesületet a nemzetközi verseny megrendezésében, de a kérése az volt, hogy ez ne csak bicikliverseny legyen, hanem egy nagyobb program, ami megmozgatja a községet és a környéket is. Mivel a nemzetközi rendezvények velejárói az ifúsági, az amatőr és a senior versenyek is, ezért biztosított volt a helyiek nagyszámú látogatása. Az önkormányzat azonban nem elégedett meg ennyivel, és különböző akciókat, attrakciókat kapcsolt a programhoz.

Az önkormányzat részéről Miklós Daniella kommunikációs vezetőt kérdezzük arról, hogy a rendezvényt miért tartják jónak és támogathatóknak.

Sz. L.: *Miért gondolták úgy, hogy ez a kezdeményezést érdemes*

támogatni, a rendezvény mögé állni?

Miklós Daniella: Településünk civil önkormányzatának egyik kiemelt programja a kerékpáros közlekedés fejlesztése. Az elmúlt években a falu számos pontján bringatámaszokat helyeztünk el, és megkezdtük a XVI. kerülettel összekapcsolódó kerékpárút fejlesztését is, valamint a közeljövőben több útvonalon jelölünk ki bringasávokat. Mindezek mellett kialakítottunk egy kb. 20 km hosszú kerékpáros túraútvonalat is a falu kö-

rül, mely érinti Csömör különleges, vadregényes természeti helyeit is. A túraútvonalon táblákon adunk információt az adott hely élővilágáról, történeti múltjáról. Ezen kívül a települések közötti kerékpáros közlekedés fejlesztését is fontosnak tartjuk, így egyértelmű volt, hogy a kezdeményezés mellé állunk.

Sz. L.: *Milyen helyi erőket, segítőkészséget sikerült megmozgatni?*

M. D.: A Cube-Csömör kerékpáros szakosztály és a Csömör Sport Kft. a verseny gazdája. A fesztivál populáris, szabadidős programjai a Petőfi Sándor Művelődési Ház és az önkormányzat közös szervezésében valósul meg, de ezen kívül több helyi civil szervező is segíti a rendezvényt.

Sz. L.: *Milyen eredménye van a Csömöri Bringafesztiválnak?*

M. D.: 2016-ban, a Bringafesztiválon a riói olimpia előtt a Magyar Kerékpáros Szövetség felkérésére a rendkívüli presztízzsel bíró magyar bajnokságot rendeztük meg. Az esemény a település történetében történelminek számított, hiszen először került sor ilyen rangos versenyre a nagyközségben.

A csömöri versenyt a sportág legjobbjai is évről-évre megtisztelik. Az elmúlt esztendőket során a legkülönbözőbb egzotikus országokból érkeztek kerékpárosok. A magyarok mellett a környező országok kiemelkedő bringásai nem okoztak senkinek sem meglepetést a rajtnál, hiszen az osztrákok, a szlovákok, az ukránok, a románok vagy a horvátok sűrűn előforduló vendégek és sportolók hazánkban. Akadtak azonban olyan nemzetek küldöttei is, akik üdészfoltot jelentettek a nevezők között. Európából a belgák és az oroszok, a tengerentúlról a kanadaiak, Ázsiából az izraeliek és a kazahok, míg Afrikából a dél-afrikaiak színesítették a mezőnyt.

A sport mellett a Csömöri Bringafesztivál hamisítatlan kerékpáros kulturális eseménnyé nőtte ki magát az évek alatt – biciklitörténeti kiállítással, kistérségi körtúrával, bringás istentisztelettel, játékos gyermekprogramokkal, ügyességi pályákkal, amatőr futamokkal, könnyűzenei koncertekkel, extrém bemutatókkal.

A fesztiválra számos érdeklődő látogat el. Vannak, akik a sport miatt, és sokan a gyerek- és szabadidős programok miatt jönnek el.

Sz. L.: Mennyien érkeztek a környező településekről és még messzebbről?

M. D.: A rendezvényt a környező településeken is meghirdetjük, így a helyiek mellett sokan érkeznek a térségből, a közeli kerületekből, vagy akár messzebből is. A rendezvényhez kapcsolódik egy települések közötti kerékpáros körtúra, melyhez a környező falvak, városok polgármesterei, helyi bringás csoportjai, iskolai és magánemberek is csatlakoznak szép

számmal. A túrát Csömör polgármestere, Fábri István vezeti.

Az eseményhez a művelődési ház kissé vonakodva állt hozzá, mert újabb plusz feladatként élték meg: mi közülük a sporthoz, hiszen ezen kívül is sok a feladatuk. De az első év sikeres megrendezése után már látszott, mekkora érdeklődés övezi azt a különféle helyi közösségek, csoportok részéről. Kiderült számunkra, hogy ez nemcsak egy sportesemény, hanem egy új közösségi színtér és találkozóhely is. A rendezvényen a koncertek mellett fellépnek helyi csoportok is, és olyan kisebb-nagyobb közösségek is csatlakoznak a programszervezőkhöz, mint az egyház, a baba-mama klub vagy a helyi intézmények.

A Bringafesztiválhoz kapcsolódó állandó „attrakciók”, amelyek a rendezvény nélkül nem lennének a községben:

- Bringás istentisztelet: a helyi evangélikus közösség a biciklivel érkezőknek tart istentiszteletet.
- Kistérségi körtúra: a környező települések közötti biciklis túra, amelyhez 12 környező

dolgozói kézművesednek a gyerekekkel, a zeneiskola műsorral lép fel, a sportosok önkénteskednek, a művelődési ház csoportjai fellépnek, a polgárőrök a rendre ügyelnek.

A rendezvény a különböző csoportok és intézmények összefogásával két éven belül a község második legnagyobb eseményévé nőtte ki magát, és azóta is egyre több embert vonz. Amikor sikerül megtalálni a közös pontot, akkor az egész település összefog egy jó program megvalósulásáért.

település csatlakozik. Retró biciklikiallítás: a rendezvény helyszínén régi kerékpárokat lehet megtekinteni és némelyeket kipróbálni.

- Érkezz biciklivel: a környező településről érkezőket apró ajándékkal várják az esemény szervezői.

- Pumpapálya és pumpa versenyek: 4 éve épült egy pumpapálya, amelyet a hétköznapokban bárki használhat, de a rendezvényen számtalan akció is megvalósul itt

- Triál biciklisbemutatók.
- Biciklis ügyességi pálya.
- Biciklijavító.

- Koncertek, fellépések: számtalan neves fellépő, mint a Belga, Hősök, Sub Bass Monster, Palya Bea, és természetesen számos helyi csoport is részt vett a Bringafesztven.

Kezdetekkor még nehézséget okozott a szervezőknek, hogy ki milyen feladatot lát el, hiszen három jelentős intézmény valósította meg a programot, de az évek során kialakult, ki miben vállal feladatot, és abban jól meg is állja a helyét.

A helyi tótok sütnek, a Szociális Alapszolgáltatási Központ

SZELTNER LÁSZLÓ, a Petőfi Sándor Művelődési Ház igazgatója. Budapesten született, 1999 óta él Csömörön, és 2012 óta vezeti a csömöri művelődési házat. Autószerelőnek tanult, de a nemzetiségi tánc miatt elkezdte a művelődésszervező főiskolát. 1998-ban az Almássy téri folkcsoportban, majd az Orczy kertben igyekezett a népművelést gyakorlatban végezni. 2002 és 2009 között a Petőfi Csarnok közművelődési osztályvezetője, majd a pályai és most a csömöri művelődési ház vezetőjeként tevékenykedik. Vezetése alatt a Petőfi Sándor Művelődési Ház elnyerte a Minősített közművelődési intézmény címet. Elvégezte a szakmai gyakorlatvezető és a szakértő képzést is.

VALTER TIBOR a Cube-Csömör szakosztályvezetője.

MIKLÓS DANIELLA pedagógus, újságíró, kommunikációs szakember. Családjával 16 éve él Csömörön, de a községhez gyerekkora óta kötődik, hiszen dédnagymamája is itt élt, később pedig testvérei már ide születtek, Csömörön nevelkedtek. Pályája kezdetén a csömöri általános iskolában tanított, majd az Esti Hírlap újságírójaként szociáripportokat és színészinterjúkat készített. Tizenöt év nagyvállalati PR és marketingkommunikációs vezetői tapasztalat után, a csömöri civil önkormányzat megalakulását követően, 2012 óta látja el az önkormányzat kommunikációs vezetői feladatait, öt éve pedig a Csömöri Hírmondó közéleti magazint is szerkeszti.

Tiszatenyő, a jövőjét építő közösség

Települési- és térségi önazonosság erősítését célzó kezdeményezések

A helyi gazdaság fejlődése és a kulturális élet táguló terei jelentik a kistelepüléseken a fennmaradás legfontosabb feltételeit – erről beszélgettünk 2014-ben Kazinczi Istvánnal, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Tiszatenyő község polgármesterével. A beszélgetés nyomtatott formában megjelent a SZÍN Közösségi Művelődés folyóirat 2014. április/19/2 számában¹. Vajon mi változott az eltelt 4 évben, hol tart ma az önfenntartásra törekvő fejlesztőfolyamat?

Tiszatenyő mit tud nyújtani jelenleg a lakóinak? Nem kényszerült-e álmai feladására a „szerelmes faluját” 2014-ben bemutató polgármester? Bizonyosságot nyert-e korábbi felvetésünk, hogy a vezetők helyi gazdaságfejlesztő törekvéseit erősíti a helyben élők cselekvési kedve? Lehet-e gazdaságfejlesztő erőforrás a helyi kezdeményezők részvétele, személyes kapcsolataik hálózata? A kezdeményezők képesek-e átfordítani a tanult tehetetlenséget? Rendelkezik-e a lakosság helyi identitással az 1950-ben önállóvá vált Tiszatenyőn, s ettől kö-

zösség-e, s hajlandó-e tenni valamit sorsának javításáért, vagy hite szerint kívülről érkezik számára a megoldás?

Záporoznak a kérdések, nézzük hol tart ma Tiszatenyő, hol vannak a belső erőforrások?

Helyi gazdaságfejlesztés – kimagasló eredmények a közfoglalkoztatás segítségével

Általánosságban a mai falu, mint együtt élő közösség, egyfajta válságállapotát éli. Folyamatos újjászerveződését akadályozza a tény, hogy lakóinak az alkalmazkodás napi feladatai már nem elég a közvetlen környezet változásaihoz (pl. időjáráshoz, aszályhoz, terméshozamhoz) igazítani, hanem távoli döntési stratégiák visszaható következményeit kellene helyi eszközökkel ellensúlyozni. Kevés a falvak közelében a művelhető föld, a családi élelmiszertermelés hagyományát és tudását nagyüzemi, élelmiszeripari alapanyagtermelés

vette át. Mi lehet a falu új funkciója, mely újraszervezi a közösséget, mely élőhellyé változtatja a fogyatkozó, néptelenedő településeket? Tiszatenyő községet az évek alatt a helyi termék előállítás minősége messze kiemelte, s máig kiemeli a térségi környezetéből, – a megtermelt alapanyagokhoz hozzáadott szaktudás „önfenntartó” falut hozott létre a Start munkaprogram segítségével. A külső forrás segítséget jelent az indulás éveiben, de a támogatás mesterséges piaci környezetet hoz létre, s mihamarabb erősíteni kell a belső erőforrásokat, a település kulturális fejlődésének előre mozdításával. Ez jelenti az itt élők szemléletváltását, alkalmazkodást a felgyorsult világhoz, kreativitásuk felszínre jutását, helyi elkötelezettségük erősítését. A helyi gazdaság fejlesztésére irányuló erőfeszítések példaértékűek, ezzel szinkronban a kulturális fejlesztés, a közösségek és a helyi identitás megerősítése nélkülözhetetlen a lakosság megtartásához. Közművelődési szakemberként a Start munkaprogram objektív gazdasági eredményességét nem

¹ [http://www.nmi.hu/SZIN/Archivum,2014./19/2., 57-60-oldal](http://www.nmi.hu/SZIN/Archivum,2014./19/2.,57-60-oldal)

tisztem mérlegelni, de átmenetileg Tiszatenyőn 180 közmunkás számára nyújt megélhetést a program az ismert szerény feltételekkel. Az elsődleges munkaerő-piaci területen a környező települések elérhető távolságban is biztosíthatnak megélhetést jelentő munkát, lévén Tiszatenyő vasúti csomópont Békéscsaba, Mezőtúr-Szolnok, Budapest fővonalon, de szárnyvonalon Martfű, Kunszentmárton, Szentes mozgástérben is központi szerepe van, és közúton sem zsáktelepülés – menetrendszerű buszjáratokkal közelíthető meg az 5 km-re lévő térségi központ Törökszentmiklós és a 12 km-re lévő Martfű.

A kulturális alapellátás hiányosságai az Általános Művelődési Központ megszűnését követően

A Szent István Általános Művelődési Központ² 2004-ben alakult meg, az időközben életveszélyessé vált épületben működő művelődési ház és községi könyvtár az új és világos iskola épületébe költözött. Ekkor a köznevelési intézmény alaptevékenységei között találha-

tó a közművelődés és a könyvtári tevékenység egyaránt. A feladatok ellátása a 2004-es, majd a módosított 2007-es Szakmai Működési Szabályzat tanúsága szerint önállóan, de egymással együttműködő és tevékenységüket összehangoló intézményegységek működésében valósul meg egészen 2013-ig, amikor a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásába kerül a korábban az önkormányzat által fenntartott iskola. A korábban felvállalt Tiszatenyő teljes lakosságát érintő közművelődési tevékenység megszűnik, a községi könyvtár is-

kolai könyvtárrá válik saját szervezeti egységgel, a község könyvtári ellátása „visszahúzódik” az iskola napi tevékenységei közé, de hivatalosan „...az intézmény újra Általános Iskola lett, de továbbra is ellátja a település könyvtári feladatait”³.

2013. október 24-én a nevelőtestület elfogadta a Tiszatenyői Szent István Általános Iskola Szervezeti és Működési Szabályzatát⁴, majd az intézményvezető jóváhagyta a módosításokat. További változások történtek még az új oktatási intézmény életében, de a közművelődés kérdését nem érintették a módosítások. 2013-tól nincs közművelődési feladatellátó kulturális intézmény a településen, a feladatot a Polgármesteri Hivatal látja el, rendezvénycentrikusan és alkalmyszerűen. Ezen a helyzeten a képviselőtestület változtatni szeretne, s a közművelődési alapszolgáltatás küszöbfeltételeit biztosító kulturális törvény módosítás⁵ is hozhat változást a meglévő jószándék háttéréként, az önkormányzat alapkötelezettségeit előírva. A „helyszín biztosítása a

2 Közművelődési könyvtári tevékenység – A Szent István Általános Művelődési Központ Pedagógiai és Művelődési Programját Tiszatenyő Község Önkormányzata Képviselőtestületének 128/2004. (XII. 29.) sz. határozata léptette hatályba; a 2007. decemberi módosítás kizárólag a kompetencia alapú oktatással kapcsolatos programot tartalmazta (2.4. pont)

3 <http://szisuli.hu/site/bemutakozas/tortenet>

4 Tiszatenyői Szent István Általános Iskola, Szervezeti egység kódja: KLIK 105008

5 <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKP/PDF/hiteles/MK17085.pdf>

művelődő közösségnek művelődési, közösségi tevékenységéhez” jelenleg megoldandó feladat számos kistelepülésen, a törvény által előírt személyi feltételek teljesülésével együtt⁶. Kell egy közösségi tér megfelelő folyamatsegítő szakmai jelenléttel, mely jelenleg még nem áll rendelkezésre Tiszatenyőn, de ennek ellenére jelentős kezdeményezések történtek a helyi identitás megerősítésére, önkormányzati kezdeményezésre.

Tiszatenyő lakossága is csökkent az utóbbi évtizedben, bár az elmúlt két évben még emelkedő is volt. 2004-ben az ÁMK létrehozásakor 1963 lakosa volt, (2008: 1970, 2015: 1649, 2017: 1702, utóbbi években emelkedett a lakosságszám, kulturális normatíva kb. 2.057.000 Ft/év lesz 2018-tól, az eddigi 1.940.280 Ft/év helyett). Az első iskolát az 1920-as évek végén építették. 1927-ben 110 ház állt az uradalmi gazdaság kiszolgálására és a háborút megjárt veteránok beköltöztetésére, ekkor még nem rendelkezett önállósággal Pusztatenyő, Törökszentmiklós része volt, a nagyközséggel élt.

A községi Művelődési Ház 1938-ban épült, melyet az 1980-as évek közepén felújítottak és egy nagyteremmel megtoldottak. 2001-ben életveszélyessé vált az épület, ezért a Napközi Otthonba költözött. 2002 tavaszán megnyílt a Faluház, a Tiszatenyői Hagyományörző Egyesület használatában van, sajátos működési rendjével nem látja el a közösségi szükségleteket.

Közösségi Információs Pont megnyitása

A közösségi tér hiányát nem oldja meg az átmeneti megoldásként javasolt Közösségi Információs Pont létrehozása, de összefogja a helyi kezdeményezéseket, nyitva tartása lesz, felkereshető és egyeztetett időpontban közösségi térként is működhet. Alkalmas helye lehet a közösségi beszélgetéseknek, értéktartásnak, jövőépítésnek. Minden együtt élő közösség szeretne szerveződni, kultúrközösséggé alakulni, megülni az ünnepeit, részt venni kulturális eseményeken,

ennek szervezőirodájaként is működhet az Információs Pont, helyet adva a *kreativitásnak – a problémamegoldó képesség kibontakozásának*.

Helyi öazonosság-erősítő tevékenységek a fiatalok megtartása érdekében – Tiszatenyő születésnapján az előző évben születetteket is ünnepelik

1950. február 15-én lett önálló község Tiszatenyő – minden évben megünnepelik az eseményt oly módon, hogy köszöntik az előző évben született gyermekeket és a 18. életévüket betöltött fiatal felnőtteket. Igazolványokat és emléklakettet adnak át részükre, a község vezetősége vendégül látja őket és családjaikat. Ez a köszöntés alanyi jogon jelent megbecsülést a település fiataljai számára, akik a település megújulását jelentik. A fiatalok frissessége, alkotó ereje nélkülözhetetlen egy település fenn-

maradásához, s a település vezetése igyekszik a rendelkezésére álló eszközökkel megtartani a faluban a fiataljait.

A település lakossága csökkenő, s az iskolai létszám is kevesebb lett az elmúlt évtizedben (2004-ben 180 tanuló, majd 2017-ben 116 tanuló), s ez sajnos a legtöbb intézményben ismert jelenség. Meghatározó a település jövőjét illetően az is, ha a községben élő családok nem a saját iskolájukba íratják be a gyermekeiket, mert ebben az esetben nem a településen építik ki az első kortárs kapcsolataikat, s már a nyári szüneteket is unatkozva töltik otthon, távolabb a barátoktól. Így az egyik meghatározó célcsoportja a közösségépítő kezdeményezéseknek az iskoláskorú tiszatenyőiek. Ők jelentik a megújulás képességét, a következő nemzedék kreativitását. Fontos, hogy az első kortárs kapcsolati hálóik a saját településeikhez kössék őket, így a tanulmányok elvégzése után nagyobb a visszatérés esélye, többen választhatják letelepedésre a falujukat. Másik jelentős célcsoport a fiatal felnőttek, családalapítók csoportja, akik már Tiszatenyőt választották önálló életük helyszínének (akik hamarosan szülőként az iskola partnerei is lesznek).

Együttműködések a térségi összetartozás megerősítése érdekében

Az önálló településsé válás megünneplése kirajzolja az önálló identitás igényét, s egyúttal kapcsolat a korábbi időszak identitásával is, amikor a Törökszentmiklóshoz tartozó határ részeként egy nagyobb egészhez tartozott Tenyő. Ezt az összetartozást máig érzékelni lehet, s a város 5 km-es közelsége is meghatározó.

A Törökszentmiklósi járás településeinek képviselői a „Vándorló Bográcsok” – kulturális és gazda-

sági együttműködés a Törökszentmiklósi járásban elnevezésű programot valósítják meg évtől-évre, minden résztvevő település helyi kulturális sajátosságait és érdekeit szem előtt tartva, a térségi identitás megerősítésének érdekében. A kezdeményezés Kazinczi Istvánhoz, Tiszatenyő polgármesteréhez kötődik, s az immár nyolcadik alkalommal megrendezett programnak 2018-ban újra a község lesz a helyszíne – mivel körbejárta a térség településeit, s újra visszaért a kiindulópontjához. Az elmúlt 8 év tapasztalatai meghozták az újragondolás szükségességét, új tartalmakat kell keresni a járási összetartozást szimbolizáló rendezvénynek. Minden évben másik résztvevő település lesz a házigazda, így ismerik meg egymást a szomszédságban élők, bemutatva helyi értékeiket, termékeiket, művészeti csoportjaikat, kulturális intézményeiket. Követlenebb kortárs közösségi élmények megszerzésének térségi eseménye a Vándorló Bográcsok programsorozat, melyben a helyi közösségek bemutatkozására kerül a legnagyobb hangsúly, s az egymásrautaltság felismerésére, s egyben az összefogásra és kulturális és gazdasági együttműködésekre motívál.

A Törökszentmiklósi járás

Törökszentmiklós lakossága 21.076 fő, a város járási székhelye is az itt élő 36.581 főnek, az infrastrukturálisan jól felszerelt székhely természetes térségi központja a környező 6 településen élő 15.505 főnek. A járás települései közül Törökszentmiklós után a legnagyobb Fegyvernek város 6.415 lakossal, jelentős kulturális intézményi- és civilszervezeti aktivitással-, míg Tiszapüspöki és Kuncsorba mélyen gyökerező hagyományokkal rendelkeznek. Kengyel, Örményes és Tiszatenyő fiatal települések, 1950-ben váltak önállóvá.

A járás, mint települések együttese kulturális gyökerei és rokoni-családi hálózata révén szerves egységet alkot. A járási székhely közlekedési csomópont és átszállóhely, a helyi gazdasági élet mozgásai, a szolgáltatások közeli elérhetősége, a tanulás és az iskolán kívüli külön-foglalkozások lehetőségei, a teljesebb értékű kulturális ellátottság, a könyvtári szolgáltatás értéke ma is kiemelt szerepét jelöli a városnak, szoros kapcsolatot alakítva ki vidékével. A középiskola elvégzéséig lehetőséget nyújt a járás a középfokú oktatásban való részvételre, ezzel a szerves kulturális egység tovább élését segíti elő. A kistelepülések ebben az egységben természetes környezetüket jobban megőrizve, ma alkalmasabban a rekreációs célpontok kialakítására a városiak számára, a kiköltözőket segítik az olcsóbb ingatlanárak.

A kulturális intézmények térségi összefogása

A kulturális intézményrendszer helyi intézményei aktív részt vállalnak a Vándorló Bográcsok programsorozat szervezésben, a kulturális színvonal emelésében, a helyi közösségek megerősítésében. A részvételen alapuló közösségi művelődés szemlélete megteremti a kulturális folyamatokban való együttes részvétel igényét, a folyamatos tudásfrissítéssel lehetővé teszi a helyi társadalom életében való aktív szerepvállalást.

A térség kulturális együttműködéséhez szorosan kapcsolódik a közművelődés mai szerepe és feladata, úgymint a Közép-Tisza vidéki térség jellemző karaktert megerősítő kulturális örökség újragondolása, a tudatos jövőépítés, a jelen és eljövendő nemzedékek kultúrájának támogatása, az egymás iránti felelősségvállalás előmozdítása, s a közösségek fennmaradásának és fejlődésének elősegítése.

A használható mindennapi tudás

A Tiszatenyőn nyolcadik alkalommal megvalósuló térségi kulturális együttműködés hozzájárul a részt vevő településeken a használható mindennapi tudás megszerzéséhez. A saját erőforrás fejlesztése

az elsődleges cél, a helyben található értékek felismerése és hasznosítása a hagyományos termékek előállítására, feldolgozására és a hagyományos ételek elkészítésére és kóstolásra –, a kulturális örökség továbbadása és a helyi gazdasági szempontok figyelembevétele mentén. A vidéken tapasztalható elvándorlási és önazonosság-vesztő jelenségeket nem közvetlenül gazdasági oldalról, hanem kulturális oldalról lehet ellensúlyozni. A szellemi kulturális örökség folyamatosan újra termelődik. Hatékony eszköz arra, hogy javítsa a helyi közösségek társadalmi és kulturális jólétét, helyreállítsa a kulturális lemaradásokat és mozgósítsa a fenntartható fejlődés különböző kihívásaira adott innovatív válaszokat. A szakmai programban megvalósuló generációk közötti tudásátadás a kapocs a múltban gyökerező tapasztalati tudás mai megjelenítésére.

Várható eredmények

Az egyén és a társadalom kölcsönhatása miatt az egyén önértékelése elválaszthatatlan a társadalmi közegben betöltött szerepétől.

A részvételen alapuló közösségi művelődés szemlélete megteremti a kulturális folyamatokban való együttes részvétel igényét, a folyamatos tudásfrissítéssel lehetővé teszi a helyi társadalom életében való aktív szerepvállalást, miközben javítja a hátrányos helyzetű csoportok kulcskompetenciáit, pozitív élményeken keresztül ismerteti meg a térség lakóival a közösséghez tartozás fontosságát, valamint elősegíti az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges attitűdöt, javítva az esélyegyenlőség színvonalát.

A térségi identitást megerősítő találkozók tervezett programjai

Főzőverseny meghirdetése a települések között, továbbá

- évenként új tematika megbeszélése a részt vevő települések képviselőivel

- a részt vevő települések életének bemutatása archív és mai fotókkal, lépései: felhívás, gyűjtés, digitalizálás, válogatás archivumi megőrzésre/ vagy kiállításra, közösségi vetítés beszélgetéssel, a térség történelmi közösségének-, rokoni, baráti szálainak tudatosítása

- helyi termékek piaca is a rendezvény, rövid ellátási lánc, év közbeni piaci lehetőségek megbeszélése, Üzleti Sátor, termék specializáció, ki-mit-hol termeljen a későbbi eredményesebb feldolgozás elősegítése érdekében

- A Településképi Arculati Kézikönyvek, Települési Értéktárak bemutatkozása, jó példák meghívása, bemutatása

- A járásban működő Települési Értéktárak bemutatása, az évenkénti változások beszámoló

Összefoglalás

A közösségi részvétel szabad döntések sorozatából létrejövő aktív viszony. Amennyiben ennek fizikai-, szellemi feltételeit nélkülöznie kell a tisztanyói, vagy akár a Törökszentmiklósi járásban élő lakosságnak, valamint a távoli városokban tanulmányaikat végző és ritkán hazlátogató fiatalságnak, akkor számukra megfelelőbb környezetet keresnek maguknak és (jövendő) családjainak. Lakosság-megtartó képességét úgy nyerheti meg a falu és a térség, ha a kreatív-, környezetükre hatni képes fiatalok közül néhányan a családi-közösségi gyökereik megtartó erejével visszatérnek, s képesek lehetnek az itt kialakult körülményeken változtatni. Mint tudjuk, a jelen problémáit a magunk gondolkodásával hoztuk létre, – ezért a világlátott, de elkötelezett, erős helyi identitású tenni akaró fiatalok gondolkodásmódja,

kreatív problémamegoldó képessége vezeti át a települést az újabb kihívásokon. Ennek megvalósulására törekszik a település, döntéshozó testülete tudja, hogy a mélyreható társadalmi változások eléréséhez, a helyi társadalom működővé tételéhez együttműködő közösségek aktív részvétele szükséges.

HAJNAL LÁSZLÓ (1964) művelődésszervező egyetemi diplomát a Pécsi Tudományegyetemen szerzett, közösségfejlesztő képzést a kunbányai Civil Kollégiumban végzett. Munkatapasztalatait közművelődési intézményekben és civil szervezetekben szerezte, a Nemzeti Művelődési Intézet módszertani referense és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Iroda vezetője volt. A pozitív kötődésekben szegény lakótelepi környezetben találkozott a közösségfejlesztői szemlélettel, mely a művelődés kultúra közvetítő szerepétől, a közösségi művelődés felé vitte, érdeklődése a teljes településre kiterjedő célcsoportok felé terelődött. Kulturális településfejlesztőként több civilszervezet aktív tagja, mint Óballáért Egyesület, Törökszentmiklósi Városvédő Egyesület és a Községfejlesztők Egyesülete. Jelenleg a Cselekvő közösségek projekt közösségfejlesztő mentora Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

Tűzzel-Vassal Fesztivál

– egy kézműves mesterség megtartásának története

A székesfehérvári Rác utcai skanzenben 2018-ban jubilál egy országosan, sőt európai szinten is egyedülálló rendezvény, a Tűzzel-Vassal Fesztivál – 2018. június 23-án immár 15. alkalommal szervezi meg a Fehérvári Kézművesek Egyesülete a kihalófélben levő késes mesterség ünnepét és seregszemléjét az országban még fellelhető mesterek számára, hogy bemutathassák tudásukat, s az általuk készített termékekkel inspirálják a fiatalokat a régi hagyományokkal rendelkező szakma megismerésére.

A késes mesterséget ma sem oktatják iskolai keretek között, de egyre több olyan család van, ahol a fiú az apától sajátítja el a mesterség csínját-bínját, így a mesterség apáról fiúra száll. A képzés hiányát felismerve gondolták úgy a kézművesek, hogy az országban még működő mesterek összefogásával hoznak létre egy olyan programot, ami segíthet megőrizni a szakmát. A fehérvári egyesület másfél évtizeddel ezelőtti kezdeményezéséhez örömmel csatlakoztak az ország minden tájáról kések, kovácsok, s az eltelt évek fokozatosan pozitív változást hoztak. Már a környező országok mesterei is felfigyeltek a rendezvényre, és a mesterség ha-

zai képviselői mellett Szlovákiából, Csehországból és Ukrajnából is érkeznek a fesztiválra. Hogy a Tűzzel-Vassal Fesztivál a székesfehérváriak mennyire kedvelt és várt programja lett, bizonyítja, hogy már az Európa Nostra-díjas skanzen területe is szűkösnek látszik a lebonyolításához.

Minderről, a rendezvény kezdeteiről és jelenéről beszélgettünk először Sárbogárdon Lengyel Magdolnával, a rendezvény megálmodójával, majd Székesfehérváron, a Kézművesek Házában Tóthné Albrecht Anikóval, a Fehérvári Kézművesek Egyesületének vezetőségi tagjával.

Ambrus Lívia: Bemutatná, hogy mi is ez a rendezvény, miért és hogyan jött létre?

Lengyel Magdolna: 2003-ban indítottuk el először a rendezvényt. Abban az időben, a nagy mennyiségű külföldről érkező áru miatt a hazai kézműves ipar – így a késes szakma is – egyre nehezebb helyzetbe került. A férjemmel (Tóth Árpáddal), valamint Kocsis Ferivel, Tolvaj Csabával és kollégáinkkal, Pongrácz Zoltánnal beszélgettünk arról, mit lehetne tenni, hogyan lehetne még jobban népszerűsíteni a magyar késes szakma minőségi termékeit. Tudtuk, hogy vannak kollégák, akik járnak külföldre kiállítani, és ott ismertek és elismertek szakmai körökben. Úgy gondoltuk, ha ott sikereket tudnak elérni, akkor Magyarországon is meg kellene ismertetni őket. Ezért a törösökkel és a bicskakészítőkkel elhatároztuk, hogy rendezünk egy olyan fesztivált, ahol ismertté lehetne tenni a magyar késkészítőket, és ahol egyúttal népszerűsíteni tudnák a munkájukat és a szakmát. Ehhez partnerre találtunk a Fehérvári Kézművesek Egyesületében, melynek akkor Pongrácz Zoltán

teni a magyar késes szakma minőségi termékeit. Tudtuk, hogy vannak kollégák, akik járnak külföldre kiállítani, és ott ismertek és elismertek szakmai körökben. Úgy gondoltuk, ha ott sikereket tudnak elérni, akkor Magyarországon is meg kellene ismertetni őket. Ezért a törösökkel és a bicskakészítőkkel elhatároztuk, hogy rendezünk egy olyan fesztivált, ahol ismertté lehetne tenni a magyar késkészítőket, és ahol egyúttal népszerűsíteni tudnák a munkájukat és a szakmát. Ehhez partnerre találtunk a Fehérvári Kézművesek Egyesületében, melynek akkor Pongrácz Zoltán

és az Ózdi vasműnek egy részlege, akik vadászkéseket készítettek. Mindig volt igény arra, hogy vadászkéseket, ill. a hadseregnek díszjellegű késeket készítsenek. Aztán voltak még a fegyverkovácsok. Ők a kovácsoknak azon csoportjából kerültek ki, akik érdeklődtek a kések iránt. Ők damaszk pengéket készítettek és abból formázták a késeket. Erre is megnőtt az igény és a kereslet. Csodákat tudnak alkotni. Ezt is nagyon magas szinten űzik a késkészítők. Tehát vannak a kések, vannak a kovácsok, és a fegyverművesek. A kovács és a fegyverműves gyakorlatilag egy ember. De van olyan kolléga, aki késes is, kovács is, fegyverműves is. A szakemberek között léteznek olyanok, akik történelmi fegyvereket készítenek, sőt van, aki foglalkozik hadi kések készítésével is. Viszont azt is tudni kell, hogy ezeket a speciális típusú eszközöket itt nem keresik. Az egyesület egyik tagja, Németh János kollégánk készít ilyeneket, de ezeket a munkákat csak érdekességképpen állítja ki.

Visszatérve a kérdésre, az elején talán hatan-heten voltunk. Mára 35-40 jelentkező van, és min-

volt a vezetője. A késes társadalom nagyon sokat köszönhet neki.

Ez akkor óriási felelősséggel, kockázattal járt. Abban az időben viszonylag ismeretlen volt az a rendezvénytípus, melyen egy szakmából sokan összejönnek, vásárolnak, tapasztalatot cserélnek... Nem tudhattuk előre, mennyien lesznek, honnan szereznek tudomást a programról és a csatlakozás lehetőségéről.

Első évben a Zichy Ligetben rendeztük meg a Fejér Megyei Művelődési Központ támogatásával. Az intézménynek volt egy rendezvénye, a Leghosszabb Nap Fesztivál – ennek keretében rendeztük meg az első találkozót. Jól kiegészítettük egymást, ők fellépőkkel, kézműves foglalkozásokkal, mi egyedi kézműves vásárral színesítettük a rendezvényt. Így működött egy pár évig ez a rendezvény. Ebben az időben kezdtek el szerveződni az első késes közösségek a neten. Ennek Rózsa Edvárd volt a vezetője, és a magyar Túlélő Portál késes szekciójaként indult. Ők már az első alkalommal megjelentek, a második, harmadik alkalomra már számottevően képviseltette magát a késarajongók társasága. Lassanként országosan is elterjedt a rendezvény híre, és tömegével jöttek mind az

érdeklődők, mind a szakmai látogatók. Mára egész Kárpát-medencei rendezvényről beszélhetünk. Felvidékről, Kárpátaljáról is érkeznek késes kollégák, általában egymás ajánlásával. Késkiállítás több országban is van, általában zárt térben vannak, a mi székesfehérvári rendezvényünk viszont szabadtéri. Az, hogy egy késkiállítás köré ilyen nagyságú és ennyire sokszínű rendezvény legyen szervezve, Európa-szerte egyedülálló. Sokszor a résztvevők vagy a látogatók összeállnak ketten-hárman autóval, vagy például motoros kirándulókat szerveznek erre a rendezvényre, rendszeresen meghosszabbítva az itt tartózkodást, hogy alkalmuk legyen a környék felfedezésére is. Gyakorlatilag mostanra a kések egyfajta családi napként is számon tartják a fesztivált.

A. L.: *Ha a szakmai oldalát nézzük kik és hányan indították el a fesztivált?*

L. M.: Induláskor késes és fegyverkovács találkozóknak indult. Voltak a késkészítők. Ők készítették a háztartási késeket és bicskákat. Ezzel járták a vásárokat. Ha idejük engedte, készítettek egyszerű munkás vadászkéseket is. Mellettük kialakult a Dunaújvárosi

den évben újabb és újabb kollégák jelzik, hogy szeretnének részt venni a rendezvényen.

A. L.: *Ha már felvetted, térjünk kicsit rá a késes szakmára. Kiből lehet késes, hogyan lehet ezt a szakmát megtanulni – és ki a köszörűs?*

L. M.: E rendezvény létrejöttének a másik oka az volt, hogy 1980 óta nincs szakmai képzés. Megszűnt ebben a szakmában. De nemcsak a szakmai képzés szűnt meg, hanem TEÁOR számunk sincs. Vagyis nem léteznek a gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszerében olyan, hogy késes. Helyette olyan tevékenységek közül kell választani, mint az edényeszköz gyártó és hasonlók... Más TEÁOR számot használ például az, aki vadászkést gyárt és mást, ha valaki evőeszköznek használatos kést gyárt. Miközben gyakorlatilag ez egy önálló szakma, ami nem is egykönnyen sajátítható el. Meg kell tanulni elkészíteni a kést. Egyik kolléga összeszámolta, ahhoz, hogy egy bicskát elkészítsünk, legalább 300-350-szer kell megfogni ahhoz, hogy végül eszköz legyen belőle. Rengeteg kis pic

apró trükk van, amit helyes sorrendben kell végezni ahhoz, hogy a végeredmény megfelelő legyen, ahhoz, hogy jól végezzük a dolgunkat, nem elég egyszerűen csak végigmenni egy leírt útmutatón. Nem lehet ezt a szakmát például egy tanfolyamon megtanulni. Heteken, hónapokon keresztül kell csinálni, nézni, tanulni, millió kis apró trükköt ellesni. Ma többnyire a vasipari végzettségűekből lesznek a késkészítők, de vannak köztünk egyetemest végzett gépészmérnökök is. Szerencsés, ha valaki családtagtól tud tanulni, sajnos nincs ma mód arra, hogy szervezeten oktassák a szakmát. Mint a régi időkben, ma is sokszor kutatómunkát igényel egy-egy késes felkeresése, és gyakorlatilag csak afféle „ellesős” módszerrel, egy-egy szakembert, mestert megfigyelve lehet ezt a szakmát megtanulni.

Sokan összemossák a késest a köszörűssel, noha a köszörűs egy teljesen különálló szakma. Régen külön mestervizsgája volt ennek is, műköszörűs megnevezéssel. A késes szakmában a késeket, bicskákat kell összerakni, a műköszörűs viszont élezi a késeket, ollókat. A köszörűs szakmából is elég nagy

hiány van manapság. Régen minden disznóvágás előtt elvitték az emberek a késeket megéleztetni, ez vidéken még manapság is megvan. Nálunk is a disznóvágások időszaka előtt ugrásszerűen megnő az igény a kések élezésére. Mostanság a városban élőknek két évente elég elvinni a késeket köszörűlni. Már, ha találunk. Fejér megye ilyen szempontból jó helyzetben van, de például Budapesten sokan keresik a köszörűsöket.

A. L.: *Van-e országos képviselők, egy szervezet, ami országosan összefogja a késes szakmát, és milyen célkitűzéssel jött létre?*

L. M.: 2015 októberében került bejegyzésre a Magyar Késműves Céh Egyesület, melynek a férjem, Tóth Árpád az elnöke. Az egyesület célja a késkészítésben alkalmazott hagyományos technikák, anyagmegmunkálási módok, forma- és motívumvilág megőrzése (az ősi magyar kés- és bicskaformák hungarikummá nyilvánítása). Továbbá a hagyományok megőrzése mellett azok folytatása, továbbvitele – az alkotók szakmai, művészeti

munkájának segítése, fejlesztése. Az igazán igényes, kézzel készült mives termékek készítésének ösztönzése. A késkészítők számára új, szakmai ismeretek, információk terjesztése, az érdeklődő- és vásárlóközösséggel a magyar késkészítő hagyományok, a ma is működő műhelyek megismertetése. A késhasználattal, fenéssel, ápolással kapcsolatos ismeretek terjesztése és nem utolsósorban az egyesület tagjainak szakmai érdekképviselete.

A. L.: Térjünk vissza magára a fesztiválra. Mit ad ez a rendezvény ma a késes szakmának, hogyan tudjátok biztosítani ezzel a szakma fejlődését, megmaradását?

L. M.: A Tűzzel-Vassal Fesztivál nem pusztán egy vásár. A fesztivált úgy szerveztük már a kezdetektől, hogy van egy bemutató, vásár és mellette van egy szakmai program, ahová a kollégák elhozzák a késeiket, és gyakorlatilag helyben zsűriztethetik őket. Ennek helyszíne korábban az FMMK Művészetek Háza, 2010-től pedig a Mesterségek Háza. A zsűризést a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhely Népi Iparművészeti Osztálya végzi, helyben pedig Komendó Gabriella, az FMMK munkatársa koordinálja. Ez ezért is

nagy előny számukra, mert a kollégák kiállítanak kifejezetten értékes darabokat is, és ezeket a sokszor rendkívül nagy értékű késeket itt helyben zsűriztetni tudják. A zsűriztetés arról szól, hogy a technikákat a mai modern világba át kell tudni ültetni. Olyan tárgyakat kell létrehozni, melyek vásárlóképesek, eladhatók, mindemelllett őrzik a hagyományos motívumokat, és hagyományos eszközök. A kollégák négy kategóriába adják be zsűriztetni a műveiket: „Hagyományos Mester Remek”, „Modern Mester Remek” vagy „Hagyományos Mí-

ves termék”, „Modern Míves Termék”. Ezek a kategóriák lehetővé teszik azt is, hogy a kollégák különböző irányokba menjenek el. Van olyan, aki a hagyomány felé fordul, és van, aki inkább modernbb irányt választ. Értelmszerűen mindenki mindenhez nem érthet. Mindemelllett van a népi iparművész cím, amely egy fontos elismerés. Ehhez meghatározott számú ún. „A”, illetve „B” kategóriás népi iparművészeti alkotással kell rendelkezni. A helybeni zsűriztetés lehetősége azért is fontos és előnyös, mert igény szerint a zsűризést követően a mesterek lehetőséget kapnak szakmai beszélgetés lefolytatására a zsűrizésre érkezett tagokkal. Indoklást kaphatnak, hogy melyik tárgy miért kapta ezt vagy azt a kategóriát, mire figyeljen a későbbiek során... ezzel biztosítjuk a résztvevők szakmai fejlődését. „Hátránya” ezeknek a személyes beszélgetéseknek, hogy az ott elhangzott információk szűk körben hangzanak el, az egyének fejlődését biztosítva. Ezért idén a fesztivált kiegészítjük egy külön szakmai nappal, konferenciával. Itt olyan problémákat vetünk fel, ahol vagy nincsen egyetértés, vagy ki kellene elemezni, hogy milyen irányban lenne érdemes továbblépni. A szokásokról

és a továbbfejlődés irányairól lesz szó. Ehhez gondolatébresztőnek visszamegyünk kicsit a múltba: Kocsis Ferenc a debreceni késségről tart előadást, mivel azon a vidéken már az 1800 években működött egy késes céh, és a Debrecen környéki falvak nagy bicskakultúrával rendelkeztek. Nagy hagyománya volt és van az ún. kakasos késnek, a hortobágyi páros késnek... Manapság pedig nagyon sok munkával újra készítene egy-egy olyan modellt, ami sikeres volt annak idején, és kihívásnak érzik azt újra megcsinálni, behozni a köztudatba.

Egy másik előadáson pedig bemutatjuk a nagy múltú késes Belencsák családot, annak apropóján, hogy Belencsák Mihály idén Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetést kapott a hagyományos magyar népművészeti formák megőrzését szolgáló több évtizedes művészi munkájának elismeréseként.

A zsűrizésre visszatérve, a Hagyományok Házától Sztankovits Őrs a szakmai nap fontos előadója lesz. Előadásában elmondja azokat a kritériumokat, amelyek alapján el kell készíteni a munkákat, felvázolja azokat a követelményeket, ame-

lyeket figyelembe kell venni, hogy minél sikeresebb legyen egy-egy mű zsűriztetése. Ezzel próbálunk segíteni a sikeres zsűriztetésben, és a még színvonalasabb termékek létrehozásában. Bevallom, nagy izgalommal várjuk, hogy a kollégák hogyan állnak majd a szakmai nap lehetőségéhez, mivel így nekik egy nappal előbb el kell jönniük. A Hagyományok Háza által biztosított zsűri mellett van a fesztiválnak egy házi zsűrije is, Dr. Csörgő Tibor, Pálfalvi András a Művelődési Központ címzetes igazgatója, és még egy változó tag van megbízva a zsűrizéssel, akik különböző kategóriákban osztják ki az egyesület díját. Csörgő Tibor pontos nyilvántartást vezet arról, hogy melyik évben kinek a műve került díjazásra. Mondják, hogy évről-évre egyre nehezebb a munkájuk, mivel a kollégák egyre színvonalasabb termékekkel jönnek, évről évre látványosan fejlődnek.

A rendezvény lehetőséget ad a késeseknek, hogy beszélgessenek egymással, láthatják egymás munkáit, össze tudják hasonlítani azokat. A nap folyamán tapasztalatot cserélnek, és a következő évben mindenki egy kicsit szebb, jobb, mivesebb termékekkel jelenik meg. Ez egy fejlődési lehetőség. Ha valaki a piacon akar maradni, ezen a rendezvényen láthatja, mit kell tennie érte, akár anyagban, akár technológiában keresik az utat a kollégák. Itt találkozhatnak a fiatalok az idősebbekkel. Mint minden szakmára, erre is érvényes, hogy az újonnan, az iskolákból kikerült fiatalok már innovatívak, mind anyagokban, mind a munkában. Ők hozzák be az újabb származásokat, pasztákat, amik egyre precízebb pontosabb illesztéseket tesznek lehetővé, s ez egyúttal a szakma fejlődéséhez is vezet. Az újításokat hozzák a fesztiválra, ezzel nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy még mivesebb tárgyak tudjanak készülni.

A. L.: *Anikó, mesélnél a Fehérvári Kézművesek Egyesületének szerepéről a Tűzzel-Vassal Fesztivál tekintetében?*

Tóthné Albrecht Anikó: Ahogy azt már Magdi is mesélte, a rendezvény az ő ötletük nyomán, Pongrácz Zoltán, a Fehérvári Kézműves Egyesület akkori elnökének motiválásával és támogatásával valósult meg először 2003-ban. A rendezvénynek 2010-ig a Zichy-liget, majd 2010-től, miután a Fehérvári Kézművesek Egyesülete értékes tevékenysége alapján megkapta a megyei jogú várostól a Rác utca egyik házának használati jogát, a Kézművesek Háza és a Skanzen ad ott-hont a fesztiválnak. Ez a fesztivál az egyesület saját nagy rendezvénye, melyre – mint bizonyára a Magdi elmondta – egyrészt az ország minden szegletéből érkeznek meseterék, akik utcahosszan állítanak ki, másrészt a látogatók is messze földről eljönnek ilyenkor Székesfehérvárra, ugyanezen okokból.

A rendezvény szervezésében és lebonyolításában az egyesület minden tagja részt vesz. Az egyesület saját házában kívül mostanra a Rác utcát teljes hosszában igénybe vesszük. Ennek kapcsán a várostól megkaptuk azt a kedvezményt, hogy nem kell területfoglalási engedélyt kérnünk, ami jelentős segítség. Ezen felül megkapjuk további, városi- valamint a megyei múzeum tulajdonában lévő házak használatának lehetőségét, azok udvarával egyetemben, és egyéb

infrastrukturális segítséget is. Szinte minden házban található valamilyen program.

Az egyik házban mindig valamilyen kézművesünknek szoktunk kiállítást rendezni. Például, néhány idősebb kézművesünk munkáiból hozunk létre egy kiállítást, tisztelegve munkássága előtt, és megmutatva azt a nagyközönségnek. Máskor az egyik egész évben működő csoport állít ki, egyúttal népszerűsítve és ismertebbé téve az egyesület tevékenységét, rámutatva annak sokszínűségére.

Egy másik udvarba az egyesületnek az úgynevezett „Asszonyműhelye” települ ki. Ők évközben havonta találkoznak, hímeznek, varrnak, gyöngyöt fűznek, időnként bőrművességgel és ékszerkészítéssel is foglalkoznak. Ez alkalmából pedig megmutatják tevékenységüket a szélesebb látogatói közönségnek is. Lehetőség lesz szőni, varrni, hímezni.

A fesztivál helyszínei közül a Rác templom sem marad ki. Sándorovits László, a Székesfehérvári Szerb Nemzetiségi Önkormányzat elnöke is segíti, hogy a rendezvényt még színesebben és színvonalasabban tudjuk megvalósítani. A fesztivál ideje alatt ugyanis a szerb ortodox templom vezetéssel látogatható, valamint a templom

udvara is nyitva áll. Itt szoktak jelen lenni az egyesületünk tagjai saját készítésű, eladásra kínált portékáikkal. A népi gyermekjátékok, a kézműves játszóház egy része is itt található, és itt lesznek láthatók a rendezvény színesítésére szolgáló színpadi programok is.

Az udvarokban tartjuk a játszóházakat, kézműves tagjaink bemutatóit, például a csipkeverést. Az év témájához kötődő különféle kiegészítő tevékenységeket, foglalkozásokat jelenítünk meg, sőt erre a napra a kovácsműhelyt is megnyitjuk, életre keltjük. Természetesen, mint minden nagyobb

fesztiválról, erről sem hiányozhat a gasztronómia. Ám e tekintetben is igyekszünk a minőségre és az egyediségre törekedni. Tehát csak kézműves termelőket hívünk, és egy típusnak maximum egy-két képviselőjét, így megtalálhatók lesznek a kézműves sajtok, borok, szörpök és a szerb konyha különlegességei is.

A. L.: A fesztivál tehát a család minden tagjának kínál színvonalas programot. A színpadi fellépőkről mit kell tudni?

T.-né A. A.: Mindig gondot fordítunk arra, hogy délelőtt is és délután is minden korosztály megtalálja a neki való programokat a nap folyamán. Ezért vannak mindig gyerekelőadások, ügyességi játékok, hagyományos játékok, mint a gólyaláb, pecázás, fateknőbe kukoricamorzsolás... A fő célunk, amellett hogy a Késesek, Kovácsok és Fegyverművesek Országos Találkozójaként tartják a rendezvényt számon, amellett az, hogy minden korosztály találjon az érdeklődési körének megfelelő eseményt, foglalkozást a fesztiválunk keretein belül. Mindig hívunk népdalosokat és néptáncosokat is. Főleg a megye falvaiból érkeznek, hogy lehetőséget kapjanak ők is a fellépésre, bemutatkozásra. Idén várhatóan jön-

nek Hantosról, Dégről, Nagylókról, valamint Abáról vagy Dégről.

A. L.: Említetted, hogy minden évnek van témája, és a témához kötődően vannak kiegészítő tevékenységek. Mit jelent ez a gyakorlatban, és hogy jelenik meg az idei évben?

T.-né A. A.: Minden évben más tematika van a rendezvény körül. Ez természetesen mindig valamilyen késhez kötődik. Így szerepelt témaként a solymásztör, vadászkés, séfkés, szablya is. Az idei év a juhászbicska éve. Ezek alapján könnyen kitalálható, hogy a témához kapcsolódóan volt már solymász

bemutató, séf bemutató... idén pedig a juhászsághoz kötődő hagyományörző programok, foglalkozások jelennek meg a fesztiválon. Az idén két ismertebb nonprofit jellegű szervezet mutatkozik be. A csákvári Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány tart filmbemutatót – elmondják, hogy mi is az a Vértesi Natúrpark és milyen volt a Fehérvár környéki pásztor élet, valamint a csákvári kolomp. Minderről Viszló Levente végzett kutatást, melynek eredményeit most hallhatják, láthatják az érdeklődők. A magyarországi pásztorélet legismertebb helye a Hortobágy. Onnan is jön egy csapat, hozzák az úgynevezett „örökös” pásztorokat (merthogy ez egy ma is létező cím). Jönnek velük gulyások, juhászok, csikósok és a pásztorélethez tartozó „szakmák”, melyeknek megvan a maguk rangsora. Többek között erről is szót ejtenek majd. Ők ígéretet tettek, hogy bemutatják az igazi slambuc főzését is, melyet természetesen meg is lehet majd kóstolni. Énekelni is fognak pásztorótákat, és ők is hoznak filmeket, bemutattva a hortobágyi pásztor életet. Az egyesületünknek van egy juhász tagja, akinek nemcsak a neve, de a szakmája is juhász. Ő hagyományörzéssel foglalkozik, összegyűjtöt-

Lengyel Magdolna és férje Tóth Árpád

FEHÉRVÁRI KÉZMŰVESEK

EGYESÜLETE: Az egyesület 1998-ban alakult, népművészeti és iparművészeti szakosztállyal, s azóta munkálkodnak a kézművesség megőrzése és éltetése érdekében. A Fehérvári Kézművesek Egyesülete 2010 tavaszától működteti a Kézművesek Házát a Rác utca 27. szám alatt, melynek rendeltetése többek között, hogy az egyesület tagjainak közreműködésével a város fiataljai és idősebbjei számára közvetítse a népi kézműves hagyományok és a mai modern kézművesség gazdag tárházát. Vászonszövő és kovácsműhely, valamint egy kiállítóterem is használatos közösségi terem és tágas udvar kínál lehetőségeket az alkotóknak összejövetelnek, játszóházak és kézműves bemutatók, foglalkozások megtartásához. 2016-ban a Budai várban megrendezett 30. Mesterségek Ünnepén, a Népművészeti Egyesületek szövetsége, az „Év műhelye díjat” adományozta az egyesületnek.

te azokat az eszközöket, melyek a juhászsághoz tartoznak. Szokott bemutatót tartani birkakörmölésből, saját maga készítette subáját is bemutatja, kiállítja a csengőit, kolompjai, elmeséli melyik mire való, miért használták őket. Lesz kolomp bemutató, ostor csattogatás, furulya bemutató, vagyis minden, ami a juhászsághoz kötődik.

A. L.: *Említetted, hogy ügyeltek a minőségre, a színvonalas megjelenésre. Ez miben nyilvánul meg?*

T.-né A. A.: Egyrészt, a résztvevők, kiállítók, magas színvonalú kézműves termékeiben – ahogy már Magditól hallhattad, a szakmai kiállítók egymás ajánlásával érkeznek. Egyéb kézműves eszközök tekintetében csak a saját egyesületünk tagjai árulhatnak. Csak akkor engedünk be mást, ha az aktuális témánkhoz kapcsolódik. Így például idén megjelenik a fesztiválon Viasz Zoltán népi hangszerkészítő, aki a Fejér Megyei Népművészeti Egyesület tagja. Ő furulyákat készít majd a fesztivál ideje alatt. Másrészt változatos termékekkel jönnek a kézműves gasztronómia képviselői. Látvány tekintetében is figyelünk a minőségre, ezért csak fa sátraink lesznek. Tudatosan csak megfelelő minőségű, kinézetű, színvonalas megjelenést teszünk lehetővé.

A. L.: *Hova és hogyan tovább?*

T.-né A. A.: Elsődlegesen célunk, hogy biztosítsuk a késes szakma fennmaradását, a szakma fejlődését. Bízunk benne, hogy a mesterek meglátják a lehetőséget a kétnaposra bővült fesztiválban is. Megőrizzük a rendezvény magas színvonalát, hogy ezek mellett minden korosztály megtalálja nálunk az érdeklődésének megfelelő területet, megismertessük és népszerűsítsük a kézművességet. Közvetlen célunk pedig, hogy a Székesfehérvár Városi-, majd a Fejér Megyei Értéktárba is bekerüljön a Tűzzel-Vassal Fesztivál.

TÓTHNÉ ALBRECHT ANIKÓ: Textilműves, textiljáték készítő. A Fehérvári Kézművesek Egyesületének vezetőségi tagjaként dolgozik és segíti az egyesület munkáját. 20 éve tevékenykedik kézművesként. Szívesen átadja tudását az érdeklődőknek, kézműves foglalkozásokat, táborokat tart fiataloknak és időseknek egyaránt. Az a célja, hogy minél több emberrel megszerettesse a kézművességet, mert úgy érzi, hogy az alkotás öröme mindenki lelkét gazdagítja. Hitvallása szerint sokkal kerekébb az ember élete, ha a mindennapi munkája mellett kézműveskedéssel is foglalkozik.

LENGYEL MAGDOLNA: Húsz éve dolgozik a sárbogárdi Révész Késes Műhelyben. Férjével, Tóth Árpáddal együtt tagjai a Fehérvári Kézműves Egyesületnek és a Magyar Késműves Céhnek. Céljuk a magyar bicskakultúra népszerűsítése, a késes szakma hagyományainak őrzése, a szakma megismertetése a fiatal generációval, a késes szakma iránt érdeklődő kézművesek munkájának segítése. E munkába kapcsolódott be az egyesület is, amikor támogatta a Tűzzel-Vassal Fesztivál létrehozását. Ezzel Székesfehérváron nemcsak bemutathatják munkáikat a készítőik, hanem lehetőségük van a Hagományok Háza által zsűriztetni munkáikat. Ettől az évtől konferencia keretén belül beszélgethetnek a résztvevők a késes szakma jelenéről és jövőjéről, részletesebben is megismerkedhetnek egy-egy műhely munkásságával. Munkáját nagy örömmel végzi mindkét egyesületben, és reméli, hogy e kihalóban levő szakmát sikerül megmenteni, és újra virágkorát élheti.

AMBRUS LÍVIA (1982): végzettségét tekintve történész, művelődésszervező. 2004-ben a Berzsenyi Dániel Főiskola történelem-művelődésszervező szakán, régésztechnikus és nonprofit menedzser szakirányokkal szerzett diplomát. Ezt követően Budapesten egy magáncégnél tanfolyamszervező, illetve a zirci „Család és barátság fesztiváljának” önkéntese. 2006-tól Zircen az összevont kulturális intézmény munkatársaként könyvtáros, e-tanácsadó, művelődésszervező. 2014 szeptemberétől a Nemzeti Művelődési Intézet-, majd 2017 januárjától az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Kft. Fejér Megyei Irodájának módszertani referense.

„A közös múlt a közös jövő záloga”

Közösségi összefogással készült könyv a Vasi Hegyhát szakrális emlékeiről

2017 decemberében a vasvári Békeházban került sor egy különleges könyvbemutatóra, melynek hatása messze túlmutat a kisváros határain. A bemutatott kötet a „Séta a kereszt oltalma alatt” címet viseli, és a vasvári járás összes szakrális emlékét tartalmazza.

Nemcsak azért fontos ez a mű, mert egyfajta katalógusa a térség vallási emlékeinek, de a születésének körülményei is azzá teszik. Egy civil szervezet vezetőjének kezdeményezésére kezdődött el az értéktartó tevékenység, amely azonban községi szintről térségi szintűre nőtte ki magát. A munkába a Vasi Hegyhát polgármesterei, civil szervezetei, helytörténészei is bekapcsolódtak, de az NMI Művelődési Intézet térségi koordinátora, kulturális közfoglalkoztatott közösségi munkásai is kivették részüket a feladatokból. A könyv készítési körülményeinek és fogadtatásának jártunk utána. Öt olyan személyt kérdeztünk meg, akik aktív szerepet játszottak a kötet megszületése során.

Az értéktartó munkát kezdetől fogva támogatta a fiatal, agilis kerületi esperes, Déri Péter. Csehimindszenti plébánosaként több

falu lelki gondozását végzi, így azok szakrális emlékeit jól ismeri.

Kuglics Gábor: Milyen előzményei voltak a kötet megszületésének?

Déri Péter: Bérbaltaváron néhány évvel ezelőtt egy család saját erőből elkezdte felújítani a település néhány kőkeresztjét, köztük a szülői háznál állót. A Bérbaltaváriak Szülőfalujukért Egyesület elnöke, Farkas Mária jóvoltából a többi községi szobor felújítására is sor került. 2017-ben pedig egy másik egyesületi taggal, Virágh Attilával kigondolták, hogy a Hegyhátnak kellene egy fénykereszt, ami védelmezi a térséget, és így lennének mi a kereszt oltalma alatt. A Hegyhát ugyanis Vas megyének egy hátrányos helyzetű része, így elkél az isteni áldás az életünkre. Amikor a keresztetek megújultak, és elkészült a fénykereszt, akkor jött Máriának az az ötlete, hogy adjunk ki egy könyvet ezekről a keresztetekről. A tervezés során felvetette azt is, hogy a tartalom bővüljön, így a Hegyhát összes szakrális emléke kerüljön bele ebbe a kiadványba. Én óva intettem az ötletgazdát, mondván, hogy ez óriási munka lesz, de Mária – mint korábban

is – nagy lelkesedéssel állt neki a munkának.

K. G.: Mi volt az Ön feladata a könyv készítése során?

D. P.: A plébániai levéltárat a kutatásban részt vevők rendelkezésére bocsátottam, és abból kikeresték, hogy melyik keresztnek mi a története, ki mikor és miért állította, és így tovább. Így meglett a bérbaltavári szakrális emlékek dokumentációja, de a többi faluban is talált Mária vagy polgármestert, vagy más segítőt, aki mellé állt, és elvégezte a kutatómunkát és a fotózást. Én püspöki titkár koromban már szerkesztettem könyvet, és az egyházmegyei kiadónál is benne vagyok a Martinus havilap szerkesztőségében, így a tapasztalatok birtokában tettem észrevételeket. Javasoltam, hogy kérjünk fel lektort, számítógéphez értő szakembert, akik elvégzik az egységesítést, javításokat, technikai feladatokat. A szakmai tanácsok mellett a plébániámhoz tartozó szakrális emlékek leírását ellenőriztem.

K. G.: Az elkészült könyvről mi a véleménye? Milyen visszajelzéseket kapott?

D. P.: Mindenki nagyon örült a könyvnek, mert hiánypótló mű. Nemcsak egyetlen falu szakrális emlékeit mutatja be, hanem egy egész járását, ez pedig rendkívül fontos dolog! A hegyhátiak nagy része nem messzebből került ide, hanem mindig helyben élt, vagy egyik faluból házassággal átkerült a másikba. Az elkészült könyvben örömmel nézegetik, hogy a mostani lakóhelyükön vagy a szülőfalujukban az egyes szobrokat ki, mikor állíttatta, vagy éppen melyik faluban van több, szebb szakrális örökség. Nagy érdeklődéssel fogadták az emberek a közel 500 oldalas könyvet, ami igazi kincs az itt élők számára!

***

Mind az anyaggyűjtést, mind a könyv megjelentetését egyaránt segítette Csehimindszent község polgármestere, Fukszberger Imre, aki a Vasi Hegyháti Önkormányzati Társulás elnöke is.

K. G.: *Hogyan szerzett tudomást a könyv készítéséről?*

Fukszberger Imre: Farkas Mária kért meg, hogy támogassam az ér-

téktáras pályázatuk megvalósítását, egyúttal kérte, hogy segítsünk neki az anyag összeállításában. A csehimindszenti önkormányzat már korábban elkezdte felújíttatni egy restaurátorral a községi keresztet és Mindszenty hercegprímás szüleinek a sírját. Nagy örömmel fogadtam, hogy ezek bekerülnek egy kötetbe. A felújíttatlan kereszt megjelentetését se bántam; azt gondoltam, hogy a felújítottak majd inspirációt adnak az önkormányzatoknak, civil szervezeteknek, helyi közösségeknek, hogy restauráltassák ezeket.

K. G.: *Mi volt az Ön feladata a könyv elkészítése során?*

F. I.: Megkértek, hogy írjak egy előszót a társulás nevében, illetve a helyi kereszték térképen való bejelölését kérték, továbbá minden információt róluk, és közreműködést a fotózás lebonyolításában. Csehimindszent elég jól ellátott ilyen szakrális emlékekkel: útszéli kereszték, fogadalmi szobrok (szőlőhegyen, zártkertben), a templom, a Mindszenty-keresztút, ami egy hagyományos keresztút, de Mindszentyről is szól, és ezek mind bekerültek a könyvbe.

K. G.: *Csehimindszentről többen is részt vettek a munkában?*

F. I.: Igen, és elosztottuk egymás között, hogy kinek mi lesz a dolga, ki miről szerez információt. Több fiatal is bekapcsolódott a munkába: ők főleg fotóztak. A Csehimindszent Jövőjéért Alapítvány is közreműködött. A kutatás itt a faluban nem volt nehéz, mert mi folyamatosan kutattuk és újítottuk fel őket, és hála Istennek, romokba dőlő útszéli emlékünknél sincs.

K. G.: *A kistérség milyen támogatást nyújtott a munkához?*

F. I.: Erkölcsei és anyagi támogatást egyaránt adtak. Hogy meg tudjon ilyen példányszámban jelenni, és ilyen nivósan – mert én ezt a kötetet egy nagyon nehéz, tartalmas könyvnek tartom, a maga kis hibáival együtt. Nagyon kevés ilyen kiadványt láttam, amely rendszerez egy egész járás szakrális emlékeit. Köszönet illeti a társulás tagjait, hogy egyhangú szavazással anyagi szponzorációt is adtak hozzá.

K. G.: *Volt-e olyan szakrális emlék (más településről), amire különösen felfigyelt, amit most ismert meg igazán?*

F. I.: Megmondom őszintén, hogy nem nagyon, mert rendszeresen járom a térséget, minden településen többször megfordultam. Egy borbarát egyesületnek is tagja vagyok, és barátilag is járjuk a szőlőhegyet, így az ottani emlékeket is ismerem. Csak olyanokat nem ismertem, amelyek erdőben vannak, például Béraltaváron.

K. G.: *Hogyan fogadta az elkészült könyvet? Milyen volt a visszhangja a faluban, és a járás polgármesterei körében?*

F. I.: Minden képviselőtestületi tagnak és hivatali dolgozónak rendeltem egyet karácsonyi ajándékként, és nagyon kedvező volt a fogadtatása. Már eljutott ez a könyv eléggé sok helyre. Volt, aki azt

Déri Péter plébános és Fukszberger Imre polgármester a felújított csehimindszenti templomban

mondta, hogy ez egy súlyos ajándék – minden szempontból. Érdeemes volt rá időt, pénzt áldozni.

***

Több civil szervezet is részt vett a kötet anyagának összeállításában, egyikük az Összefogás Andrásfáért Egyesület volt. Az általuk végzett munkáról a szervezet elnökét, Nagyné Márffy Gyöngyit kérdeztük.

K. G.: Milyen tevékenységet végez az egyesület, és ez hogyan tudott kapcsolódni a szakrális emlékek feltáráshoz?

Nagyné Márffy Gyöngyi: 2011 augusztusában alakult az egyesületünk, és főleg közművelődési és értékőrző tevékenységet végzünk. Besegítünk a helyi önkormányzat programjainak szervezésébe is, képviseljük Andrásfát (többek között a vasvári Rétesfesztiválon vagy a Hegyháti Toborzón), de saját rendezvényeink is vannak, ahol ápoljuk a hagyományainkat. Húsvét kapcsán őrizzük a tojásviaszolás hagyományát: az idősektől gyűjtünk össze mintákat, és ezt mi élővé tettük. Az egyesület májusfát állít,

Nagyné Márffy Gyöngyi (középen) az Űkjeink asztala című programon 2014-ben

Adventi ünnepség Nagytalajon, balról Farkas Mária

illetve május végén ezt kitáncoljuk, ezek jó közösségformáló programok. Augusztus utolsó szombatján az egyesület lecsófesztivált szervez a faluban, ahol több csapat főz, és kulturális programok is színesítik az eseményt. Egy nagyobb tervünk, hogy az egykori postaépületben – felújítás után – helytörténeti gyűjteményt és régi fotókból álló kiállítást rendezzünk be.

K. G.: Ki, hogyan, mikor kérte fel az egyesületet a szerkesztésben való részvételre?

N.-né M. Gy.: Nekem a polgármester úr jelezte, hogy a Bérbalta-váriak Szülőfalujukért Egyesület készít egy ilyen könyvet, és kérte, hogy küldjek nekik fotókat a templomról, haranglábról, és egy rövid kis vázlatot a falutörténetről. Később Farkas Mária is megkeresett, és kért, hogy segítsék a kereszteteket felkeresni, információkat szerezni az állítatókról, a történetükről. Nagyon örültem, hogy segíthetünk!

K. G.: Körülbelül mennyi ideig tartott ez a munka?

N.-né M. Gy.: Rövid ideig tartott, mert nekem sok képem van a faluról. Az egyesület részére gyakran fényképezek, gyűjtöm a település múltjának eseményeit, érdekességeit, ezeket át tudtam adni. A munkából adódóan – mobilpostás vagyok – napi szinten találkozom az emberekkel, és ami érdekel, azt megkérdem tőlük. Egy, a szőlőhegyen lakó embert megkérdtem,

hogy ki állította az egyik kevéssé ismert keresztet, amit az illető meg is tudott mondani.

K. G.: Hogyan mozgatta meg a munka az egyesületet Önön kívül?

N.-né M. Gy.: Tizenötven vagyunk a csapatban, amiből kb. 8-10 fő részt vett a munkában. Akinek volt régi fényképe vagy képeslapja a faluról, azt a rendelkezésemre bocsátotta, információkkal is segítettek. Megkérdtünk időseket, még a 81 éves apósomat is folyamatosan faggatom. Az egykor Andrásfán nevelkedett Kósa Csaba több könyvében is írt a faluról, a benne szereplő adatokat is fel tudtuk használni.

K. G.: Mi volt az egyesületi tagok és a lakosság véleménye a kötettről?

N.-né M. Gy.: Gyönyörű a könyv kivitelezése! Az önkormányzat kapott is ajándékba, ill. vásároltunk is pár példányt. Ezt pedig azoknak osztottuk ki a faluban karácsonyi ajándékként, akik a közösségért dolgoznak. Mindenkinek nagyon tetszik a kiadvány, mert tele van sok képpel, adattal. Rácso-dálkoznak, más falvakról esetleg nem tudnak sokat, ezeket ott el tudják olvasni.

***

Az értéfeltároló munka egyik fotósa Rigó Ernő volt, aki az NMI Művelődési Intézet térségi koordinátora a Kulturális Közfoglalkoz-

Körmenet Nagytilajon hegyháti közszereplőkkel

Közösségi tervezés Gersekaráton

tatási Programban. Őt az általa elvégzett munkáról kérdeztük.

K. G.: *Hogyan került be a fotók közé? És volt-e más feladata is?*

Rigó Ernő: A Bérbaltaváriak Szülőfalujukért Egyesülettől Farkas Mária keresett meg, hogy tudnék-e segíteni egy a Vasi Hegyháton található szakrális emlékeket összefogó kiadvány fotóanyagának elkészítésében. Máriával már előzőleg is dolgoztunk együtt, a bérbaltavári fénykereszt átadóján, így szívesen vállaltam a felkérést.

K. G.: *A többiekkel milyen munkamegosztásban dolgoztak?*

R. E.: Azt, hogy mely településen kell fényképeznünk, Mária koordinálta. A cél az volt, hogy minél részletgazdagabb fényképek készüljenek. Egy alkotásról több

fotó készítése is szükséges volt, teljes kép a keresztről és közelebbi a szobor egyes részleteiről is. Fontos volt, hogy kivehető legyen a teljes felirat, az állítás éve, és az, hogy kik emeltették (ahol ez olvasható volt). A vasvári járás több településén dolgozó közösségi munkások is hozzájárultak a könyv elkészüléséhez: fényképezéssel, információgyűjtéssel és rendszerezéssel. Munkánkat segítették a települések lokálpatriótái, akikkel közösen felkerestük a kereszteket, és további adatokkal szolgáltak.

K. G.: *Milyen állapotban vannak ezek a szakrális emlékek?*

R. E.: Többségben gondozva vannak a több száz éves alkotások, a leszármazottak vagy az önkormányzatok, helyi közösségek összefogásának köszönhetően.

Gyakori, hogy a külterületen lévő kereszteket áthelyezték a település központjába, ahol könnyebben tudják gondozni, így nem romlik az állapotuk.

K. G.: *Van-e olyan kereszthez kapcsolódó történet, ami különösen megragadta?*

R. E.: Az Oszkóban található egyik kőkeresztet a múlt század elején emelték az állítató háza előtt. Az ott élő leszármazott, egy idős bácsi szerint a II. világháborúban egy német harckocsi a csövével leütötte a keresztet. Ezt először fából pótolták, majd kőből teljesen helyreállították. Olyan történekekről is hallottam, amelyeket a kereszt állításának és a hit erejének tulajdonítanak: közte betegségből való csodálatos felgyógyulás, háborúból hazatérés, gyermekszületés.

***

Az utolsó interjúalanyunk Farkas Mária, a Bérbaltaváriak Szülőfalujukért Egyesület elnöke, ő kezdeményezte az összefoglaló munka megjelentetését.

K. G.: *Honnan jött az ötlet a könyv elkészítésére?*

Farkas Mária: Amikor a baltavári fénykereszt (2017 augusztusában) elkészült, akkor elkezdtem gondolkodni, hogy merre tovább. Megkérdeztem Sejber Mihály vasvári művésztanárt, aki restaurál kereszteket. Elmondtam neki, hogy szeretnék valamit megjelentetni (könyvet, fotóalbumot – akkor még nem tudtam, hogy mit), és ő a támogatásáról biztosított. Egy értéktáras pályázat pedig anyagi háttérrel is adott a kiadáshoz. Az anyaggyűjtéshez az NMI Művelődési Intézet Vas Megyei Irodája segítségét kértem, ahonnan tanácsokat, ötleteket kaptam, de a közösségi munkások is besegítettek. Bizonyos adatokat pedig a levél-

tárakból, másokat a földhivatalból tudtunk megszerezni.

Én személyesen megkerestem a járás mind a 23 polgármesterét. Ők összegyűjtötték, hogy kik azok a helyi idős emberek, akik tudnak mesélni a szakrális emlékekhez kötődő legendákat, vagy történeteket az építető személyéről, családjáról.

Először a fotódokumentáció jött össze. Találtam egy kecskeméti kiadványt, annak a mintájára próbáltunk valamit alkotni. Barátaink segítettek a grafikában, informatikában és más területeken is. Napokon át éjszakába nyúlóan dolgoztunk. Több faluból is szóltak, hogy nekik keresztútjuk is van, meg haranglábuk. Ezek is ugyanolyan szakrális emlékek, mint a keresztek. És ha ezek is bekerülnek, akkor már a templomok se maradhatnak ki. Így kezdtük újra a kört...

K. G.: Körülbelül hányan vettek részt a munkában?

F. M.: A levéltárosokkal, a 23 polgármesterrel, a fotósokkal, és mindenki mással együtt legalább félszázan voltunk! Volt olyan polgármester, akinek vasárnap délelőtt szóltam, hogy sürgősen kell valami, és azonnal intézkedett a küldéséről. Olyan segítő is ment templomot fotózni, akinek semmilyen kötődése nincs az egyházhoz vagy a valláshoz, mert fontosnak érezte a munkát. Felemelő volt, milyen szintű összefogás jött létre!

K. G.: Milyen volt a fogadtatása a könyvnek?

F. M.: Nagy öröm volt számunkra, hogy mindenkit nagy elégedettséggel töltött el! Azért önkritikusnak kell lennünk, mert a gyors munkába sajnos csúszott néhány apróbb hiba is. Ennek ellenére sok elismerést kaptunk, a könyv méltatása a könyvbemutatón és a kötetet övező érdeklődés egyértelműen mutatta a könyv sikerét. Magasabb szintekről, a minisztérium és a me-

gyéspüspök úr részéről is nagyon kedvező fogadtatásra talált.

K. G.: Mit tart a könyv igazi hozadékának?

F. M.: Rövid- és hosszútávú hozadékai is vannak. Érdekes, új információk is napvilágra kerültek a kutatás során. Például egy 18. századi térképen jelölve volt egy kereszt, ami ma már nincs meg, tehát minden bizonnyal fából készült. A körülötte lévő dűlöt Keresztesnek hívják, de eddig senki nem tudta, miért... Most már tudjuk! (Emlékkeresztet kellene oda állítani.)

A munka igazi hozadéka azonban a 23 település összefogása. Ez a könyv bebizonyította, hogy ha a cél

olyan, ami mindenkit érint, akkor a Hegyhát 23 települése együtt tud mozdulni. Olyanok voltak, mintha testvérek lennének! A vállalkozók is (akár a térségben élnek, akár csak gyökereik vannak ott) első szóra segítettek. Mellettük több plébános, egyházközség, lokálpatrióta helytörténész is. A civil szervezetek mellett például a cseh-mindszenti általános iskola tanárai is egy emberként csatlakoztak. A Művelődési Intézet közösségi munkásaira is számíthattunk. Egy olyan széles körű összefogás jött létre, amivel a továbbiakban lehet és kell építkezni. És azt gondolom, hogy egy ilyen témájú könyvet mindenhol meg kellene valósítani...

FARKAS MÁRIA közgazdasági technikusként végzett, majd később népművelői tanfolyamokon vett részt. 1972-90 között az Ifjúsági Lapkiadónál területvezetőként dolgozott, ahol iskolákkal, művelődési házakkal, klubokkal került kapcsolatba. 1990 és 2005 között vállalkozó volt, közben sportkörü rendezvények szervezésében vett részt. 2005-től nyugdíjas. Elmondása szerint a közösségi vénát édesanyjától örökölte, aki Szombathelyről került Béraltavárra, ahol 1956-ban hittanoktatást szervezett, majd faluszéplő tevékenységet végzett. Farkas Mária 2000-től alapító tagja, majd 2012-től elnöke a Béraltaváriak Szülőfalujukért Egyesületnek.

DÉRI PÉTER 1984. január 4-én született Zalaegerszegen, Lentiszombathelyen élt, Lentiben járt általános iskolába, majd a szombathelyi Premontrei gimnáziumban érettségizett 2002-ben. 2008-ban szentelték pappá, ekkor lett püspöki titkár és szertartó 2012-ig. 2010-12 között pedig még a Brenner János Kollégium prefektus is volt. 2011-től 2014-ig Budapesten a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kánonjogi Intézetében posztgraduális tanulmányokat folytatott. 2011-től a Szombathelyi Egyházmegyei Bíróságon kötelekvédőként, 2016-tól bíróként dolgozik. 2012-től Csehimindszenten plébános, 2015-től kerületi esperes.

FUKSZBERGER IMRE 1960-ban született Szombathelyen, Csehimindszenten lakik. Győrben végzett a bencés gimnáziumban, majd útépitő segédmunkás lett, utána útépitő technikusként végzett, majd Veszprémben dolgozott. Hétvégenként egy amatőr színjátszó csoportban szerepelt Csehimindszenten 10 éven keresztül. 1990-ben választották először polgármesterré, amely posztot azóta folyamatosan betölti. A kistérségek megalakulása óta a Vasi Hegyhát Önkormányzati Társulás elnöke. Alapító Tagja a Mindszenty Társaságnak.

NAGYNÉ MÁRFFY GYÖNGYI 1967-ben született Szombathelyen, előbb Rábahídvégen élt, 1975-től pedig Vasváron. Ott végzett a Postaformalmi Szakközépiskolában, majd 1991-ben került Andrásfára a postára. 2004-ig volt postavezető, 2004-2007 között – az önálló hivatal megszüntetése után – kirendeltségvezető, majd 2007-től pedig mobilpostakezelő Petőmihályfán, Andrásfán és Vasvár néhány utcájában. 2005 decembere óta önkormányzati képviselő, 2011 augusztusa óta az egyesület tagja, 2014-től pedig alpolgármester.

RIGÓ ERNŐ 2011-ben végzett a Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Karán banki szakügyintézőként. A gazdasági szektorban dolgozott, majd 2016-tól közösségi koordinátorként tevékenykedik a Vasvári kistérségben. A Kulturális Közfoglalkoztatási Programhoz kapcsolódó szervezési és adminisztrációs feladatokat lát el.

KUGLICS GÁBOR 1976-ban született. Szombathelyen érettségizett, majd történelem-földrajz szakon végzett a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán 1998-ban. Az ELTE BTK-n politológus, a Pécsi Tudományegyetemen pedig kitüntetéses történelemszakközépiskolai szerzett. Dolgozott tanárként, felnőttképzésben képzésszervezőként, majd pályázati referensként. A Püspökmolnári Művelődési Ház és Könyvtár megbízott vezetője volt 2007-2011 között. 12 éven át vezetett egy kulturális és ifjúsági területen tevékenykedő civil szervezetet. 2018 januárjától módszertani referensként dolgozik az NMI Művelődési Intézet Vas megyei irodájánál.

Békési bábvarázs

A Békéscsabai Napsugár Báb-színház a bábjáték nagy múlttal rendelkező hagyományait, közösségformáló és közösségmegtartó erejét képviseli Békés megyében. A Művelődési Intézettel partnerségben az elmúlt évek során több kezdeményezés, szakmai műhely és képzés irányult erre a művészeti ágra. Az együttműködés eredményeiről, tapasztalatairól Lenkefi Zoltánnal, a Békéscsabai Napsugár Bábszínház igazgatójával és Lipták-Belányi Barbarával, az NMI Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájának módszertani referens munkatársával beszélgettünk.

Szák Bettina: Barbi, kérlek, mesélj egy kicsit arról, honnan indult az együttműködés Békés megyében a Művelődési Intézet és a Napsugár Bábszínház között?

Lipták-Belányi Barbara: 2015 őszén indult a közös gondolkodás a bábos közösségek kapcsán, az akkori tervezési időszakban a Nemzeti Művelődési Intézet és a bábszínház együttműködésével. Ennek első megnyilvánulása 2016. év elején egy néhány alkalmas intenzív bábos műhely volt, ahol a bábművészet iránt érdeklődő résztvevők kötetlenül ismerkedhettek meg a bábjátékkal. Ezt követte egy országos program: 90 órás akkreditált bábcsoportvezetői alapismeretek képzés, amely hat helyszínének egyike Békéscsaba volt. Ebben az oktatási

formában részt vettek pedagógusok, óvodapedagógusok, közművelődési szakemberek, valamint a Kulturális Közfoglalkoztatási Program közösségi munkásai. A képzés résztvevőivel többé-kevésbé ma is tartjuk a kapcsolatot, legalábbis azokkal, akik aktívan ténykednek a bábjáték terén. Tevékenységüket folyamatosan nyomon követjük, időnként megkérdezzük, mi újság van velük, hol tartanak a saját elképzeléseikben. 2017-ben az NMI Művelődési Intézet kezdeményezésére indult a Bűvös Bábos program, amelynek során országosan négy bábcsoport mellett bábáskodtunk. Ezek közül egy volt Békés megyei, a kötegyáni bábcsoport, akiknek munkáját Lenkefi Zoli segítette Pallag Mária csoportvezető aktív

közreműködésével. A megkezdett folyamatokat aztán 2017 második félévében sem engedték el, és úgymond „próbáltuk ütni a vasat”. Feltérképeztük a megyében működő bábcsoportokat, mert nem láttunk rá mindenkire. Ezt tesszük a mai napig is. Azok számára, akik a bábművészet iránt érdeklődnek – legyen az óvodapedagógus, pedagógus, csoportvezető vagy közművelődési szakember – szerveztünk egy szakmai találkozási alkalmat, bábműhelyt. Ahol látunk egy kis szikrát kipattanni, megpróbálunk ott teremni, és segíteni az alakuló folyamatot. Ebben dolgozunk együtt ma is, amihez a bábszínház adja a szakmai segítséget.

Sz. B.: Mit lehet tudni a Békéscsabai Napsugár Bábszínház küldetéséről?

Lenkefi Zoltán: A Napsugár Bábegyüttes 1949-ben alakult meg, s a kezdetektől azt tekinti a feladatának, hogy embereket toborozzon maga köré, és olyan szabadidős programot adjon nekik, ami egyfajta szellemiséget ad és kultúrát közvetít. A kezdetektől fogva – amikor a Népművészeti, majd később Népművelési Intézet irányította a megyei művelődési házakat, megyei művelődési otthonokat – nagyon fontos szerepe volt a bábcsoportok szervezésének abban, hogy egyrészt közösséget formáljon, másrészt pedig ismeretet adjon

át, tudást vigyen a bábszínházon keresztül az emberekhez. A Nap-sugár Bábegyüttes több mint 50 éves működése során egész végig megmaradt ez a fajta elköteleződés, s annak idején a Megyei Művelődési Központban is voltak erre nézve próbálkozások. Így ez a fajta közösségépítés majdhogynem 60 évre visszamenően folyamatos volt. A bábegyüttes az amatőr világból érkezett, és a bábszínház az amatőr bábegyüttesen keresztül erősödött meg és lett aztán hivatásos. Ez is fontos szerepet játszott abban, hogy oktatással, utánpótlással is foglalkozunk. Amikor 2005-ben megalakultunk, az SZMSZ-ben benne szerepelt, hogy a bábszínház kötelessége az amatőr társulatok segítése. Innentől kezdve nem is kérdés, milyen jelentősége van annak, hogy most eljutottunk arra a szintre, hogy 6-7 csoporttal folyamatosan foglalkozunk, napi kap-

csolatban vagyunk velük. Gyakorlatilag teremtettünk egy bábos szakmai közösséget ebben a megyében. A csoportok hozzánk fordulhatnak szakmai segítségért, tanácsért, képzéseket kapnak, ingyenesen látogathatják az előadásainkat, bejöhetnek bármikor, kérdezhetnek, dolgozhatnak, nincsenek elzárva a szakma hivatásos részétől. Ez azért nagyon fontos, mert így fejlődni, tanulni tudnak. Most egy mérföldkő jelentőségű résznél tartunk az NMI Művelődési Intézettel együttműködésben, de – ahogy erre utaltam is – ez az elköteleződés és közös munka azért hosszú évekre, évtizedekre vezethető vissza.

Sz. B.: Említetted a kezdeteket, a bábszínház megalakulását. A jelenben hogyan kell elképzelni a szervezet működését?

L. Z.: A bábszínház 2005. január 1-től lett hivatásos, államilag finanszírozott intézmény. Nehéz az amatőrt és a hivatásost definiálni a bábszínházak tekintetében, de a hivatásos lét nyilván arról szól, hogy a munkatársak ezért kapják a fizetésüket, itt dolgoznak, ebben a témában kapnak képzéseket, tulajdonképpen főfoglalkoztatásban ezzel foglalkoznak. Évente 6-8 bemutatót tartunk, ennyi új előadást hozunk létre. Körülbelül 3500 bérletet szolgálunk ki, olyan 20.000-22.000 fős nézőszámmal. Ezek az

alap kondíciók. Folyamatosan érkeznek hozzánk különböző vendégművészek, tehát nem csak mi magunk csinálunk előadásokat, hanem meghívunk előadás készítőket, tervezőket, rendezőket, dramaturgokat. Ez egy nagyon nyitott, befogadó világ.

Sz. B.: Milyen fejlesztések várhatók a jövőben?

L. Z.: Nagyon sok helyen „lakunk” már, most az Ibsen Ház a székhelyünk. A közelmúltban elkezdődött egy beruházás, a bábszínház saját épületet kap Békéscsabán, a Munkácsy-negyed projekt keretében. Már a tervezőnél van az egész gondolat. Most veszik meg az épületet, amit átalakítanak, és mellé építenek egy újat. A jövőképből benne van az, hogy ebben a bábszínházban már teljesen új kondíciókkal, még komolyabb háttérrel tudunk foglalkozni azokkal az amatőrökkel, illetve azokkal a hozzánk érkező műkedvelőkkel, akik nyitottak a bábjáték iránt.

Sz. B.: Mikorra várható az új épület átadása?

L. Z.: A tervek szerint 2019. december végére. Számításaink szerint legkésőbb 2020 második felévé tájékrán költözhetünk majd be.

Sz. B.: *Hogyan tudnád definiálni a Művelődési Intézettel való együttműködést a bábszínház szemszögéből nézve? Mik voltak a mentorálás tapasztalatai?*

L. Z.: Az első és legfontosabb dolog, hogy feltérképezésre kerültek azok a bábos csoportok, akiket eddig nem ismertünk. Miért nem ismertük őket? – tevődik fel jogosan a kérdés. Sok bábos csoportot vagy bábjátékkal foglalkozó személyt ismerünk külön-külön, de nagyon gyakran nem jeleznek felénk, hogy csoportként, vagy éppen – személyek esetében – csoportvezetőként működnek. Valahogy nem látják úgy, hogy ide bármikor bejöhetnek, és bármit megkérdezhetnek. Más szituáció az, amikor mi szólítjuk meg őket, és arra kérjük, jöjjenek el, mutassák be a tevékenységüket, osszák meg problémáikat, nehézségeiket velünk és egymással. Természetesen erre is lehet nemet mondani, de aki egy kicsit is érdeklődik ez iránt a szakma, művészeti terület iránt, az „veszi a lapot”, és elkezd ennek a párbeszédnek a lehetőségével élni. Igazából az volt a hatalmas nagy lépés, hogy ezeket az embereket megtaláltuk, és összeköttöttük a

szálakat. Nemcsak velem vannak kapcsolatban, hanem ők maguk is alkotnak egy közösséget, például egy Facebook-csoportot, ahol tudnak beszélgetni, megtalálják egymást, tudnak együttgondolkodni. Összehívtuk őket egy találkozási alkalomra, amikor mindenki bemutatja a maga életét, a saját gondolatait. A jövőben többször tervezzük ilyen, hogy folyamatosan be tudjanak számolni a fejlődésükről vagy a gondolataikról, és valamiféle segítséget tudjunk adni számukra. Ez az egyik cél. A másik, hogy legyen folyamatos tudásátadás, oktatás, hogy biztosítsuk számukra a fejlődés lehetőségét. Most fogjuk megbeszélni a következő ilyen alkalom időpontját. A Művelődési Intézettel való közös munka azért nagyon fontos, mert biztosítja a

szakmai segítséget a közösségfejlesztés különböző módszereivel kapcsolatban, és ad egyfajta rendszerezettséget, szervezi a közösséget, és koordinálja a folyamatokat. Nem biztos, hogy ezt egy színház önmagától fenn tudná tartani. Azért vágtam bele ebbe a közös együttműködésbe, mert nagyon fontosnak tartom azt, hogy amatőröket szólítunk meg, velük dolgozunk. Ezáltal ők fejlődni tudnak, mi pedig rajtuk keresztül tudunk népszerűsíteni egy igencsak elhanyagolt műfajt, mivel a bábszínházat sajnos még mindig nagyon kevesen értik és használják a mindennapokban.

Sz. B.: *Mennyire eltérőek vagy hasonlóak a bábjátékkal foglalkozó amatőr művészek, csoportok problémái, megoldásai? Mennyire kell személyre szabott tanácsadást nyújtani, megoldást javasolni?*

L. Z.: Csakis személyre szabottnak lehet és kell mentorálni. Kiragadok néhány példát: Gyulán van egy bábcsoport, ami nyugdíjas hölgyekből áll. Azért csinálnak báb-előadást, mert világeletükben foglalkoztak valamilyen színjátszással vagy kifejezetten báb-előadások készítésével, de ez egy hobbiként működő tevékenység. A mezőbényi bábcsoport szintén felnőttekből áll, de ők életvitelszerűen folytatják a bábozást. Nap mint

nap foglalkoznak ezzel a témával, nem hivatások ugyan, de nagyon komolyan veszik a dolgot. Teljesen másképp kell kezelni egy nyugdíjasokból álló közösséget, mint egy negyvenes éveit élő, vagy éppen egy fiatalokból álló csapatot. Természetesen van olyan is – például Kőtegyánban – ahol általános iskolai keretben dolgoznak a közösségek, illetve érdekességként ott középiskolásokból szerveződött előbb csoport. Ez a csapat a korosztálya miatt különleges. Velük a Bűvös Bábos program keretében dolgoztam együtt, nagyon élvezték. Szarvason, a Gál Ferenc Főiskola gyakorló óvodájában egy vezető óvónő két csoporttal is foglalkozik. Van egy tizenévesekből és egy kisiskolásokból, óvodásokból álló közösség, ami teljesen más hozzáállást igényel részünkről. Újkígyóson és Kunágótán általános iskolásokból álló csoport működik. Egy szó, mint száz nagyon színes a kép, speciálisak az igények. Mindenkinek személyre, csoportra szabottan kell segítséget adni.

Sz. B.: Hogy látod, a fiatalok mennyire nyitottak a bábművészet iránt? Mennyire akarnak ezzel komolyan foglalkozni – vagy inkább csak hobbi szinten üznék?

L. Z.: Van, aki nagyon komolyan veszi és van, aki hobbi szinten üzi. A szarvasiak között például

van két fiatalember, akik külön kis csoportot alkotnak. Ők most vásári játékokkal akarnak dolgozni. Mind a két srác volt már a Jókai Színházban gyerekszereplő. Imádják a színpadot, szeretik ezt csinálni, valószínűleg ebbe az irányba akarnak majd továbbtanulni. A pályaválasztás kapcsán szeretnék bábelőadásokat létrehozni. Vannak, akik hobbi szinten, baráti társaságként jönnek össze: például ilyenek a kőtegyáni középiskolás gyerekek. Nyilvánvaló, ha valaki készül egy egyetemre, főiskolára vagy érettségizik, akkor az másfajta hozzáállást igényel.

Sz. B.: Mennyire maradnak együtt ezek az amatőr csoportok?

L. Z.: Ha a saját tapasztalataimból indulok ki – a Napsugár Bábegyüttes velem egyidős tagjaival, akikkel együtt szocializálódunk ebbe a bábszínházi világba, szét-szóródtunk az országban, de mai napig folyamatosan tartjuk a kapcsolatot. Nagyon komoly megtartó ereje van az emberi kapcsolatokban a bábos közösségnek. Vannak olyanok, akik folyamatosan együtt vannak, például a berényiek, ők együtt dolgoznak, együtt élnek. Biztos vagyok benne, hogy a fiatalokban megszerzett kapcsolatok iszonyatosan nagy hatással vannak az ember későbbi életére. Nagyon jó visszanyúlni ezekhez a kapcsolatokhoz felnőttkorban, mert telje-

sen másfajta viszonytal közelíted meg azt az embert, akit gyerekkorod óta ismersz, és teljesen más a helyzet azzal, akit felnőttkorban ismertél meg.

Sz. B.: Mire volna még szükség az amatőr bábjáték terén?

L. Z.: Támogatásra. Például ki lehetne találni egy rendszert arra, hogy kaphasson valamilyen támogatást az, aki teljesít bizonyos feltételeket, miután jelentkezik egy bábjátékos körbe és annak munkájában rendszeresen részt vesz. Az amatőr bábcsoportoknál nagyon nagy problémát jelent az, miből vegyék meg a kellékeiket, hogyan készítsék el a díszleteiket, a különféle bábokat, ez időigényes, de még inkább pénzigényes hobbi. Sok-sok dolog szükséges ahhoz, hogy egy előadás jól működjön és sikeres legyen. Az amatőr csoportok többségének nincsen például hangtechnikája, fénytechnikája, ami sokat hozzá tud adni a színvonalassághoz. A hangtechnika kulcsfontosságú, mert ha elmennek egy falunapra vagy felépnek a saját iskolájukban, a saját környezetükben, fontos, hogy min-

den érthető, hallható legyen. Így lehet meg az a plusz élmény, amitől kerekesebb lesz az egész.

1952-ben 800 bábcsoport működött Magyarországon – Békés megyében ez a szám 25 körüli volt, köztük Kötgyánban, Kunágotán, Békéscsabán és Mezőberényben – a pontos számadatokat az 1952-ben megjelent Bábjátékosok Anyakönyve tartalmazza, amely az Országos Színház-történeti Múzeumban található meg. Ez egy vaskos könyv, melyben az ország akkori összes bábegyüttese jegyzve van. Körbementek az országban, minden falut, közösséget meglestek. Ezt követően a közösségek támogatása a művelődési központokon keresztül érkezett, az utód-szervezetek által ma is történhetne, ilyen vagy hasonló formában. Ez a gondolat tehát nagyon régre nyúlik vissza, de ma is aktuális. Az '50-es években adott volt a feladat, gondolkodni kellett azon, mit lehet kezdeni a fiatalokkal és ennek eredményeképpen jött ez létre, ami egyébként nagyon jó ötlet volt.

Az édesapám, Lenkefi Konrád a Megyei Művelődési Központ munkatársa volt. Hosszú-hosszú időn keresztül foglalkozott népművelőként is az amatőr bábművészettel. Először ugyan nem saját ötletként, később viszont „beszippantotta” a bábjátás. A Művelődési Intézet elődszervezetei folyamatosan

deklarálták a feladatokat a megyei feladatellátásban dolgozó munkatársaknak, erre levéltári iratokat is lehet találni. Ezt a tevékenységet halálával nem vette át senki. A bábegyüttes tovább működött, de a feladatot, hogy az amatőr társulatokkal foglalkozzanak, nem kapta meg senki. Később a Megyei Művelődési Központ munkatársaként Dombi Ildikó volt, aki a tevékenységet összefogta. 2005-ben, a bábszínház létrehozása új helyzetet teremtett. Az amatőr bábjátékkal foglalkozó közösségek szakmai támogatása a mi intézményünkhöz került feladat. Ebben dolgozunk együtt a Művelődési Intézettel.

Sz. B.: *Barbi, megvilágítanád az együttműködést az NMI Békés Megyei Irodájának szemszögéből?*

L. B. B.: Szeretnék egy kicsit beszélni ennek a háttéréről, hogyan jövünk mi a képbe. Ahogy Zoli is említette, sokan sokféleképpen beszéltek és beszélnek arról, hogy az amatőr művészet, és azon belül a bábjáték milyen pozitív hatással bír az egyénre és a személyiség alakulására. Ez mindenképpen említést érdemel. A másik „lába” az együttműködésünk céljának az a közösségi lét érzése, a közösségiség megteremtése, ami megtartó erőként hat, és komoly szerepe van az identitás, kötődés kialakulásában. Véleményem szerint ez a kettő már elég ahhoz, hogy a zászlónkra tűzzük: a közösségeket mindenképpen támogatni kell! Egy jóval prózaibb indok, amire Zoli utalt, az '50-es évek számadatai és napjaink mutatói között tapasztalható különbség.

Szentirmai Lászlótól, a Magyar Bábjátékos Egyesület alapítójától és elnökétől hangzott el egy előadás, miszerint az 1970-es, 1980-as években mintegy 1200 bábcsoport működött országosan. 2017-ben a Művelődési Intézet munkatársai településfeltáró felmérést végeztek. Az adatok visszaigazolják az imént említetteket, és rávilágítanak a '70-es, '80-as éveknek a „bummjára”. Igazából több alkotó művelődési közösség vonalán ennek lehetünk tanúi. A településfeltárás során Békés megyében 8-10 olyan településre bukkantunk, ahol bábjáték

zajlott. A közművelődési statisztikai adatok a 2000-es évek elejétől, a bábos közösségek lassú, folyamatos csökkenését mutatják. Az elmúlt években a felmenő rendszerű megmértetéseken, művészeti eseményeken már csak mindössze két bábcsoport jelent meg rendszeresen. Innen indulunk... A feltáró, koordináló, hálózatépítő munka folyamatos, ez a mi szerepünk. Nagy örömmel jelzem, hogy újabb bábcsoportra akadtam az elmúlt időszakban, úgyhogy növekedni fog a látóterünkben lévő és dolgozó bábos közösségek száma.

Sz. B.: Hogyan lehetne kibővíteni ezt a partnerséget? Mennyire vonható be az oktatásba a bábművészet?

L. B. B.: Igyekszünk folyamatosan feltárni a terepet. Azt gondolom, még mindig vannak olyan kis közösségek, kezdeményezések, olyan pedagógusok, akik erre nyitottak. Azt látom a múltba visszamenőleg is, akár a '70-es, '80-as évek közösségei kapcsán, hogy ahol kiöregedett, nyugdíjba ment a pedagógus és nem volt utánpótlás, aki tovább vitte volna a folyamatot, ott ez az egész megszűnt, elsikkadt. Tehát valahol ott van dolgunk, ott kell keresnünk a lehetőséget. Amíg az ő képzésükbe ez be volt építve, addig magától értetődő volt, hogy ezzel a módszerrel foglalkoznak.

Arról nem tudok nyilatkozni, jelenleg milyenek az óvodapedagógus és a pedagógus képzések ezen a téren, de úgy tapasztalom, hogy hiányok vannak.

L. Z.: Azért érdekes az oktatásba való bevonása ennek a dolognak – gondolok itt a pedagógusképzésre – mert a bábszínház nem csak „időkitöltő” segítséget ad, hanem megmutatja, hogyan foglalkozzon a pedagógus a gyerekekkel, ez egy kifogyhatatlan eszköztár. Nem csak pedagógiai támogatást nyújt, hanem a pszichológiai is. Egy bábbal és a gyerek kapcsolatával nagyon sokat lehet játszani, nyilván ehhez szakértőnek kell lenni, az oktatásba is be lehetne építeni a bábjátékot vagy a bábos gondolkodást. Mindamelllett a gyerekek tanulásában, képzésében rendkívül fontos,

hiszen játszva képesek megtanulni dolgokat. Mindig úgy megy jobban – én ezt a saját gyerekeimen is tapasztalom – hogyha játszunk velük. Könnyebben fog beépülni az ismeretanyag. Szerintem ennek nagy lehetőségei lennének az oktatásban

L. B. B.: Amit mi megtehetünk, hogy folyamatosan kínáljuk ezt a fajta lehetőséget a pedagógusoknak, óvodapedagógusoknak és mindenkinek, aki ez iránt a téma iránt nyitott, és csillog a szeme. Azt gondolom, ebben a munkában nagyon sok év van még, ahogy a pedagógus utánpótlás is folyamatos. Szervezzük a következő találkozási alkalmakat és igyekszünk építkezni.

Sz. B.: Az elkövetkezendő időszakban milyen lehetőségek, programok várják a bábművészet iránt érdeklődőket?

L. Z.: Idén szervezzük meg a XVII. Nemzetközi Bábfesztivált 2018. június 21-24. között, Békéscsabán. Nagyon szeretném, ha a nulladik nap – 2018. június 20. – azzal telne, hogy eljönnek a Békés megyei amatőr bábcsoportok, bemutatják előadásukat, szakmai beszélgetéssel egybekötve. A cél, hogy lássák egymás munkáit, tanuljanak egymástól. Tulajdonképpen egy megyei találkozót szervezünk nekik, kiegészítve azzal, hogy természetesen bejárhatnak a bábfesztiválra, körülnézhetnek, meg-

nézhetik az előadásokat. Ez azért nagyon fontos, mert ott külföldi előadásokkal is találkozhatnak. Ez a bábjáték terén különleges alkalom. Képzésekkel, találkozókka, ilyen és hasonló alkalmakkal lehet lassacskán előre lépni...

Csoportok visszajelzése a mentorálásról:

„A Lenkefi Zoliékkal való találkozás nagyon sokat jelent számunkra minden egyes alkalommal. A közvetlen, kedves személyiségük mellett komoly szakmai segítséget is jelentenek számunkra. Személyre szabott tanácsokat kaptunk tőlük bábdarabjaink előadásával, megjelenítésével kapcsolatban, amit természetesen beépítettünk. Emellett persze sok bátorítást is. Betekinthettünk a bábszínház működésébe, a műhelytől az előadóteremig. A bábkészítés, bábtechnika, rendezés, dramaturgia, különböző előadásmódok bemutatása, egyáltalán a bábosok különleges gondolkodásmódja – eredeti, kreatív megoldásai – egyaránt nagyon inspiráló volt számunkra.”

(Bacsa András, Bacsné Laduver Ildikó, Kacagó Bábcsoport, Mezőberény)

„Lenkefi Zoltánnal együtt dolgozni nagy élmény volt középiskolás diákjaink és a magam számára is. Magas szintű szakmai tudása és alázata kedvességgel és vidámsággal párosul. A tudásátadás számára természetes. A közös alkotás során mindenkire egyenrangú partnerként tekint. Zoli elérte a fiataloknál, hogy megszeressék a bábjátékot. Úgy gondolom, a kamaszok pozitív hozzáállásánál nagyobb dicséret nem is kell. Szeretettel gondolunk rá.”

(Pallag Mária, Szivárvány Bábcsoport, Kötegyán)

LENKEFI ZOLTÁN 1977. április 26-án született Békéscsabán. 1995-ben sikeres érettségi vizsgát tett a szegedi Tömörkény István Művészeti Szakközépiskola és Gimnáziumban, ezután jelentkezett a budapesti Képzőművészeti Egyetem Látványtervező karának Báb és Díszlettervező szakára, ahol 2000-ben diplomázott. 2001 januárjától polgári szolgálatos katonaként kérte az elhelyezését a Budapest Bábszínházba, ahol 2002 júniusában megbízást kapott állandó tervezőként. 2003 szeptemberétől a békéscsabai Megyei Művelődési Központ megbízásában dolgozott. 2005 januárja óta a Békéscsabai Napsugár Bábszínház igazgatója. 2008-óta tanít a Békéscsabai Színitanházban, mint óraadó. Hosszú ideje dolgozik együtt a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeummal, ahol a kiállítások látványvilágának megtervezése a feladata.

LIPTÁK-BELÁNYI BARBARA a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán diplomázott szociológusként 2006-ban, később ifjúságsegítő és kulturális menedzser végzettséget is szerzett. Pályáját egy gyakornoki program keretében önkéntesként kezdte a Békés Megyei Művelődési Központban, majd öt és fél évig tevékenykedett települési szintű közművelődési feladatellátásban. 2013 novemberétől, a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájában, 2017. január 1-től az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Békés Megyei Irodájában dolgozik módszertani referensként.

SZÁK BETTINA: 2014-ben végzett a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola intézményi kommunikátor szakán. 2015-től szakmai asszisztensként dolgozott a Nemzeti Művelődési Intézet Békés Megyei Irodájában, ahol kommunikációs feladatokat látott el. Több cikke jelent meg az NMI honlapján valamint online utazási magazinban is publikált. Az intézmény által szervezett rendezvények tervezési folyamataiban, szervezésében és lebonyolításában közreműködött. 2017. január 1-től az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Békés Megyei Irodájában folytatja a munkát szakmai asszisztensként.

BABAART – művészetek kicsikre hangolva

A KMO Művelődési Házban, Kispesten évről évre megrendezésre kerülő BabaArt Művészeti napok és Szakmai Konferencia bemutatható akár egy összművészeti projektként is, hiszen a színházi előadásokat, irodalmi műveket, zenei élményeket, képzőművészeti alkotásokat hozza közelebb a négy év alatti gyermekekhez. Ha viszont a teljes kulturális palettát tekintjük, akkor akár egy esélyegyenlőségi projektként is definiálhatjuk, hiszen a legkisebbek jogát és hozzáférhetőségét biztosítja számos művészeti ághoz. Mondhatjuk róla, hogy sokszínű vagy éppen interdiszciplináris, hiszen öt szakma képviselőit vonja be mind előadói, mind résztvevői oldalról. A BabaArt hat éve tölti be ezt a híd szerepet szakmák, generációk és művészeti ágak között egyaránt, miközben szervezi és lehetővé teszi a szakmák közötti párbeszédet. Ha pedig a konferenciát a szervezés oldaláról viz-

gáljuk meg, azt láthatjuk, hogy viszonylag rövid idő alatt sok változáson ment keresztül.

Jelen cikk arra vállalkozik, hogy ezt az utolsó két szempontot – a szervező tolmácsolásában – jobban megvilágítsa, bemutatva, hogyan alakult a szakmaközi szándék egy partneri együttműködéssé, s a program, szolgáltatás milyen folyamatban változott, mely lehetséges irányokba alakulhat tovább.

2012 januárjában indította el a KMO Művelődési Ház kisgyermeknek szóló babaszínházi programjait. A babaszínházi előadásokat az ország egész területéről válogatták: ez idő alatt 44 előadáson összesen 3036 fő vett részt. Minden babaszínházi előadás játék a hangokkal, a mozgással, ezáltal igazi felfedezés a kicsiknek. Lassabbak a mozdulatok, halkabbak a hangok, a szöveg helyett a mozgásé a főszerep – színház ez kicsikre hangolva, az ő nyelvükön.

Igazi színházi élményről beszélhetünk a gyerekek első éveiben, ami lépésről lépésre kíséri őket, hogy felnőtt korukra színházszerető és színházértő közönséggé nevelkedjenek.

Az Intézmény szakmai munkájának stratégiai tervezésekor a babaterület kiemelt szerepet kapott. Így a havonta rendezett lakossági programok mellé csatlakozott egy szakmai konferencia. Ennek a vezetői döntésnek megfelelően a kiegészítő programok, szolgáltatások évről évre tervezhetővé és olykor bővíthetővé váltak. A folyamatos pályázati források mellett az intézmény jelentős forrásokkal is segíti ezt az építkező munkát.

A BabaArt hat év alatt sok változáson ment keresztül: az ötletek helyett átgondolt célok mentén gondolkodtunk, a látogatottság növelésének számos eszközét alkalmaztuk.

VI. BabaArt
Művészeti Napok és Szakmai konferencia

Alapvetően a cél és eredmény-orientált tervezési sémát alkalmaztam, melybe a célok mellé csak az azokat támogató szolgáltatások kerültek bele, évről évre számszerűsíthető eredményeket határozva meg. Ennek a módszernek a sajátja, hogy minden egyes cél, szolgáltatás, eredmény mellé várt társadalmi hatásokat is rendel. Véleményem szerint ez a metódus remekül „irányban tartja” a sokszor szerteágazó szervezői munkát, a rutinszerű működést, az ötleteket pedig a megvalósulás és annak hozadéka szerint szelektálja. Az ötletszerűséget tehát felváltotta egy tudatosabb tervezői, szervezői munka.

Ez a folyamat számomra is akkor vált láthatóvá, amikor egy, a BabaArt programot bemutató szakmai pályázat megírásakor összegezni kellett az öt év eredményeit, tapasztalatait. Egyértelműen kirajzolódott, hogy minden egyes szervezői döntés egy-egy hatást ér el, ha pedig mégsem, akkor az a részlet a szervezés közben elcsúszott – szükséges tehát a saját munkánkra való reflektálás, majd beavatkozás, pontosítás, ahol annak helye van.

Ezt az évről évre történő, apró részletekben megvalósuló változási folyamatot szeretném röviden

bemutatni, remélve, hogy mások számára is egy-egy tapasztalattal szolgálhat. Az a fajta önreflektív, összegző leírás, amit a pályázat során végeztem, számomra is nagyon sok új nézőpontot és tapasztalatot mutatott meg.

BABAART PROJEKT 2012-2015

A projektnek két célcsoportja van: a kétnapos program első, vasárnapi napján a babaszínházi előadások, művészeti játszóházak, valamint az irodalmi vetett ágy program a lakosságnak szólnak – a 0-4 éves gyermeknek és szüleiknek, nagyszüleiknek. A második, hétfői nap programjai a szakmai konferencián részt vevő öt szakma képviselőit szólítják meg: a tanácskozáson a színházi, könyvtári, közművelődési, bölcsődei terület képviselői mellett könyvkiadók, továbbá felsőoktatási intézmények tanárai és hallgatói, valamint civil szervezetekben tevékenykedők vannak jelen.

A projekt eredeti célkitűzései:

- Egy hiánypótló összművészeti baba program lebonyolítása, és eh-

hez szervesen kapcsolódó szakmai találkozó létrehozása.

- A legkisebbeknek szóló kulturális értékek felsorakoztatása a különböző művészeti területeken: színházi előadások, kiállítás, zenei és tánc foglalkozások, találkozások megteremtése irodalmi művekkel és képzőművészeti alkotásokkal.

- A rendezvény jó példával járjon elő a családok kulturális szokásainak kialakítására nézve.

- A programsorozat találkozási pont kíván lenni a legkisebbeket körülvevő szakmai ellátórendszer – a védőnői szolgálat és a bölcsődei ellátás –, valamint a családok körül tevékenykedő kulturális intézmények és civil szervezetek között.

- Cél a szakmai kapcsolatok erősítése, az összefogás kialakítása.

A lakossági program helyszínén szem előtt tartottuk a célcsoport speciális igényeit. A KMO Művelődési Házban pelenkázási és szoptatási lehetőséget biztosítunk a kisbáb családoknak. A földszinti termek akadálymentesen megközelíthetők, és egy ideiglenes „baba-kocsi parkoló” is kijelölésre került az épületen belül, hozzájárulva az intézmény bababarát helyszínévé válásához.

Szakmai konferencia programjai

Az előadók kiválasztására nagyon nagy hangsúlyt fektettünk csakis ajánlással vagy saját tapasztalat mentén válogattunk a legkülönbözőbb területekről: felsőoktatás, kutatás, színház, könyvtár, közművelődés és kisgyermeknevelés területéről. A szakmai tudás mellett a jó előadói készség valamint az a kritérium állt, hogy a másik szakterületnek is érdekes hasznosítható információkat tartalmazzon.

Művészeti élmények az élet első éveiben – előadó Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes Phd, főiskolai tanár

Babák a könyvtárban – a FSZEK szolgáltatásai- előadó Dienes Éva a Sárkányos gyermekkönyvtár vezetője

Olvasóvá nevelés – Fodor Zsuzsa, Rainbow Könyvközösség

Csecsemőszínházi előadások, külföldi fesztiváltapasztalatok – előadó Novák János Kolibri Ifjúsági és Családi Színház igazgatója

Kulturális szokások és interkulturális közeg kialakításának lehetőségei a kisgyermeknél, Endrődy-Nagy Orsolya neveléstudományi szakember, ELTE-TÓK oktató

Kulturális sokszínűség a bölcsődei csoportban- előadó Sheer Ferencné a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék vezetője

Közművelődési terek- programok kicsikre hangolva, – hétköznapi, szabadtéri rendezvények, művészeti alkalmak a KMO-ban- előadó Csóka Eszter programszervező

Művészeti nevelés a bölcsődékben egy országos kutatás tanulságai
Előadó Gyöngy Kinga pszichológus ELTE PPK

Irodalomközvetítés kisgyermekkorban – a szövegválasztás kritériumai – előadó Bereczkiné dr. Záluszi Anna adjunktus ELTE-TÓK

Előadó: Bereczkiné dr. Záluszi Anna adjunktus ELTE TÓK

Tudós babák -Csecsemőkutatások a CEU Babakutató Laborjában

Előadók: Takács Szilvia, Széplaki-Köllöd Borbála Kognitív Fejlődés-
lélektani Kutatóközpont, Közép-európai Egyetem – CEU

Pikler Emmi munkássága és szellemi hagyatéka a nagyvilágban

előadó Kelemen Judit, kisgyermeknevelő Pikler Bölcsőde

A NEST projekt – bemutatkozik a kisgyermekkorban nevelésben és gondozásban dolgozó szakemberek nemzetközi hálózata

előadó: Szalma Éva projektfelelős Budapesti Műszaki Egyetem

Közművelődés és szolgáltatásfejlesztés: közösségek, önkéntesség és tudástranszfer a kisgyermekes családokra hangolva

előadó: Csóka Eszter szervező, projektfelelős KMO Művelődési Ház

Szakmai műhelyek:

Tárgyak és a zene, a workshopot tarja: Hegedűsné Tóth Zsuzsa ELTE oktató

Egy lépéssel közelebb a festményekhez- Endrődy Brigitta pszichopedagógus, Csóka Eszter drámapedagógus

Gyermekirodalom és az árnyjáték találkozása a workshopot tarja: Székely Andrea rendező, a Kabóca Bábszínház igazgatója, főiskolai tanár Apor Vilmos Főiskola

Ölbéli játék: a gyermek első találkozása művészetekkel dr. Sándor Ildikó Hagyományok Háza/Magyar Táncművészeti Főiskola

Konferencia szerkezete, programelemei

Minden konferencia nyitó eseménye egy 20 perces filmvetítés, mely az előző napi színházi előadást és a játszóházban tevékenykedő gyerekeket mutatja meg a konferencia résztvevőinek. Igyekezünk minden évben a szervezők,

színészek mellett a szülőket, és amennyiben a koruk engedi, a gyerekeket is megszólaltatni.

A konferencialátogatók kiegészítő szolgáltatásokat is igénybe vehetnek. Minden évben Könyvmustrát szervezünk a program idejére, ahol az intézmények és a konferencián részt vevő magánszemélyek 40% kedvezménnyel vásárolhatnak.

Fejlesztések, innovációk, építkező szervezői szemlélet

Már az első konferencia után feljegyzéseket készítettünk a szervezői munka tapasztalatairól. Ezek az emlékeztetők nemcsak a következő évi munkát segítik, hanem ebből kiindulva évről évre újabb fejlesztési javaslatokat is meg tudunk fogalmazni. Ezek a javaslatok alakították, megújították a konferencia szakmai tartalmát, átalakították a konferencia szerkezetét, és új módszerek bekapcsolását eredményezték a szervezés egész folyamatában is.

Alapvetően hiányérzetek, megfogalmazott igények vitték előre ezt a fajta kreatív munkát. Folyamatos kommunikációra törekedtünk a résztvevőkkel, egy olyan partneri viszonyra, amit nemcsak az előadókkal, szakmai szervezetek képviselőivel, tagjaival alakítottunk ki, hanem a konferencia látogatóival is. Ez a bizalom évről évre épült ki a rendszeresen visszajáró konferencialátogatók és a szervezők között. Az őszinte visszajelzések, a hasznos tapasztalatokkal teli beszélgetések minden évben a következő évi program minőségi javulását szolgálták.

2012

- Feljegyzések az első év tapasztalatairól, a konferencia szervezői protokolljának rögzítése.

- A résztvevők toborzásában alkalmaztuk a stakeholderek (érinettek, érdekgazdák) személyes megkeresését, így az ő kapcsolatrendszerükre, hívó szavukra is építhettünk a résztvevők elérésénél.

2013

- A program új arculatot kapott – az arculat színes négyzetei megjelennek a rendezvény meg-

hívóján, kiadványában, DVD-jén, a program helyszínén, a különböző kiírásokban, a regisztrációnál, névtáblánál és a játszóház padlóján is.

- Egy adatbázist hoztunk létre a budapesti, majd Pest megyei művelődési házak és bölcsődék elérhetőségeivel, s ezt a listát egyre több személyes kapcsolattal egészítettük ki.

- Szakmai szervezeteket kapcsolunk be a szervezői munkába (adatbázis bővítéséhez érdemes segítséget kérni azoktól, akik eljutnak az adott programod célcsoportjaihoz): BNE, MANE, Magyar Bölcsődék Egyesülete, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárhálózat, Magyar Pedagógiai Társaság Kisgyermeknevelés Szakosztálya.

- Felvettük a kapcsolatot azon felsőoktatási intézményekkel, akik a kisgyermeknevelő BA képzésben részt vesznek (ELTE, AVKF)

- Ebben az évben a papír alapú és elektronikus regisztrációt párhuzamosan működtettük.

- A társszakmák nagyrendezvényein, szakmai programjain személyesen sokszor kiselőadással népszerűsítettük a saját konferenciánkat. Célzottan felsőoktatási szakmai napon, megyei, országos hatókörű szakmai programokon.

2014

- A résztvevők szóbeli visszajelzéseinek megfelelően a konferencia szerkezetét megváltoztattuk. Az előadások mellé gyakorlati szakmai műhelyeket szerveztünk. Három előadás, majd délután 3-4 különböző workshop várja a szakembereket.

- Az adatbázisunkat országosra bővítettük.

- A szervezői munkába több felsőoktatási intézményt kapcsolunk be: Kaposvári Egyetem, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Eszterházy Károly Egyetem.

- Az ELTE oktatói javasolták hallgatóinknak a programunkat,

tantárgyi kredit beszámításhoz igazolásokat adtunk ki a konferenciánkon résztvevőknek.

- Elektronikus regisztráció bevezetése.

- Elégedettségi kérdőíveket kaptak a résztvevők, melyben a szakmai előadások tartalmát és a konferencia fizikális megvalósítási körülményeit kérdeztük meg. Szerettünk volna képet kapni arról is milyen speciális témák érdeklik a résztvevőinket, így a kérdőív utolsó kérdései az igényfelmérést is szolgálták.

Az első érzékelhető sikerek három év után jelentkeztek: már nem kellett bemutatni a konferenciát, szakmai körökben ismerték és elismerték rendezvényünket. Addig „kellett a vak hit”, a három év után pedig a minőség szinten tartását és a fejlesztéseket kellett szem előtt tartani.

2015

- A látogatottság 200 fő fölé nőtt.

- Új célcsoportokat határoztunk meg: a családi napköziben dol-

gozó szakembereket, a területhez kapcsolódó OKJ-s képzésekben részt vevő tanulókat és tanáraikat. Adatbázisunk tovább bővült.

- A promóció és az elektronikus regisztrációval kapcsolatos feladatok egy része átkerült a szervezők kezébe. Ennek a döntésnek több hozadéka is volt. A kiküldött levelek, meghívók után naprakészen lehetett nyomon követni a jelentkezési lapok érkezését. Így aki megkapta meghívónkat e-mailben, de nem jelentkezett, újra meg tudtuk szólítani egy más kommunikációs csatornán. Hatékonyabb és sokkalta „megnyugtatóbb” lett a szervezői munka.

- A promóció időszaka 2 hónap volt, melybe bekapcsoltuk a felkért előadókat, az előző években nálunk megfordult előadókat, műhelyvezető szakembereket. Megkértük a 2012-2014 között rendezett konferenciákon résztvevőket, hogy maguk is népszerűsítsék rendezvényünket. E mellé egy technikai segítséget is adtak a kollégák, a honlapon ikonok segítették a FB megosztást és emailés meghívó küldését, egyetlen kattintással.

2016

- A konferencia a Kultúrházak éjjel-nappal program keretében meghirdetett pályázaton belül vehette át a Magyar Népművelők Egyesülete által odaítélt Szakmai Innovációs I. díjat

- 5 éves összegző DVD készült – forráshiány miatt ez a film még nem került kiadásra.

- A résztvevők körének bővítése: Védőnői szolgálat, civil szervezetek, családsegítő központok és nevelési tanácsadók elérése.

- Új kiállítási installációk készültek.

2017

- Ebben az évben szakembereket hívtunk meg egy BabaArt szakmai műhelybe, ahol a következő évek irányainak meghatározásával, javaslatokkal foglalkoztunk.

- Nemzetközi előadók feltérképezése.

2018-ra megfogalmazott fejlesztési javaslatok

- Önkéntesek becsatolása az előkészítő, szervező munkába

- Anyagi források megteremtése a szöveges és videó anyagok kiadvánnyá rendezése.

- A múzeumi szakterület, és minél több civil szervezet bekapcsolása a szakmai párbeszédbe.

Jelentős a BabaArt disszeminációs tevékenysége: minden évben fotó és videó dokumentáció készül, és az előadásokat és workshopokat tartalmazó szöveges kiadvány is készül. A célból vállaltuk projektünk eredményeinek terjesztését, hogy felhívjuk a figyelmet a legkisebbeket érintő művészeti nevelés közös felelősségvállalásának fontosságára. Ennek megfelelően sajtóanyagainkat eljutattuk

a lakosságnak szóló honlapoknak, szakmai folyóiratoknak, és a szakmai és civil szervezetek honlapjainak is.

Szervezői szempontból azt is érdekes végiggondolni, hogy egy lakossági programból kiinduló szakmai konferencia hogyan hat vissza az eredeti program minőségi fejlődésére. A konferencia aktuális témái mellé az eltelt évek alatt több képzés is kapcsolódott. Érdekes volt megfigyelni, ahogyan egy intézményi programstruktúrában belül hat egymásra lakossági program, konferencia, képzés, hogyan egészítik ki és generálják egymást.

Együttműködések, partnerségek, kölcsönhatások és társadalmi hatások

Fontos eredménynek tekinthető, hogy egy valós kommunikációs csatorna nyílt meg a konferencia által: a kutatási eredmények egy nap alatt a felsőoktatásba és az intézményi gyakorlati munkába is megjelennek. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók leendő szak-

emberek meghallgathatják az országban működő mintaértékű bölcsődei intézmények munkáit. Egy-egy speciális területen évek óta oktató, kutató szakember összegezheti és eljuttathatja tapasztalatait közvetlenül a legkisebbekkel dolgozó kisgyermeknevelőkhöz vagy éppen fordítva, egy jó szakember több éves tapasztalatai jutnak vissza a felsőoktatásban dolgozó elméleti szakemberekhez. Egy-egy szakterület a megismerheti a másik projektjeit, tapasztalatot cserélheti ezzel a korosztállyal kapcsolatos speciális munkáiról.

Kiemelkedően alakult több felsőoktatási intézménnyel az együttműködésünk, ajánlják, szakmai rendezvényünket kreditként beszámítják a hallgatóknak.

A szakmai kapcsolatok évről évre együttműködéseké, partnerségekké értek: Az előadókval közösen képzéseket szervezünk melyek jelentős bevételt hoznak az intézménynek.

A kiállítóink köre bővült: évek óta dolgozunk egy könyvkiadóval, ez évben egyeztetést kezdeményezünk az összegző kiadvány megjelenéséről.

n/a

A program a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jött létre!

kmo
www.kmo.hu

KMO MŰVELŐDÉSI HÁZ
1191 Budapest, Teleki u. 50.

2016. november 6.
vasárnap 9.00-12.00

KÉRTÁR kmo

Látogatottsági adatok BabaArt

2012. összesen: 143 fő (61 fő lakossági résztvevő és 82 fő szakmai résztvevő)

2013. összesen: 151 fő (54 fő lakossági résztvevő és 97 fő szakmai résztvevő)

2014. összesen: 170 fő (68 fő lakossági résztvevő 102 fő szakmai résztvevő)

2015. összesen: 261 fő (96 fő lakossági résztvevő, 165 fő szakmai résztvevő)

2016. összesen: 262 fő (93 fő lakossági résztvevő 169 fő szakmai résztvevő)

2017. összesen: 268 fő (85 fő lakossági résztvevő, 183 fő szakmai résztvevő)

Felsőoktatásban oktató tanárok és kisgyermeknevelő szakos hallgatók egyaránt érkeztek az Eötvös Loránd Tudományegyetemről, nagy számban voltak jelen az Apor Vilmos Katolikus Főiskoláról, az egri Eszterházy Károly Főiskoláról, Nyugat-magyarországi Egyetemről.

Fontos társadalmi hatása a BabaArt programnak a felismerés, hogy a művészetekről beszélni a legkisebbeknek ma már nem furcsaság, hanem természetes jelenség. Népszerűek lettek a babaművészeti programok: ma már sok intézmény kínál előadásokat, koncerteket e korosztálynak. Természetesen nem csak a konferencia eredménye, de hatással volt rá, hogy 2017-től két féléves speciális továbbképzés indult az ELTE-n *Művészettel nevelés* címmel.

Ezek az eredmények nem jöhetett volna létre az intézmény hozzáadott szakmai munkája nélkül. A színházi életre való nevelés területén végzett szakmai munka

eredményeképpen egy új közönségréteg jelent meg az intézményben. Bebizonyosodott, hogy igény és szükség van a legkisebbeknek szóló művészeti programokra a kínálatban. A szakemberek mellett a szülők közül is egyre többen tartják fontosnak az igényes kulturális programokat, s szervező munkánkkal hozzá tudunk járulni a családok kulturális szokásainak alakításához.

Előkészületben van egy a családok kulturális szokásait feltáró kutatás, tanulmány, mely a szokások mellett a befolyásoló tényezőket, döntési mechanizmusokat tárja fel.

Meggyőződésünk, hogy ezeken a programokon szocializálódott gyerekek és családjaik későbbi látogatói lesznek a művelődési háznak, s a jövőben intézményrendszerünk visszatérő vendégeivé válnak.

CSÓKA ESZTER művelődésszervező, könyvtár, drámapedagógia BA, valamint pedagógiatanár MA szakon szerzett diplomát. Emellett tréner, szervezettefejlesztő, és felnőttképzési konzulens. 2000 óta dolgozik közművelődési intézményekben, tapasztalatait pályázatírás, projektmenedzsment, képzésszervezés, programstruktúrák kialakítása és fejlesztése területén szerezte. Szakterülete a legkisebbek művészeti nevelése és a szülői családok kulturális szokásainak kialakításának kérdései, valamint az ehhez kapcsolódó szakmaközi párbeszéd megteremtése. Tíz éve aktív tagja civil szervezeteknek, közösségi kezdeményezéseknek: ötletgazda, programfelelős, elnökségi tag, közösségi alkotói projekt megálmodója. Jelenleg az NMI Művelődési Intézet Pest Megyei Irodájának vezetője.

Egy kalendárium története

Módszertani film a közösségfejlesztésről

A kalendárium készítés a közösségfejlesztés egyik legfontosabb eszköze – tartják a téma szakértői. Egy falukönyv, bármilyen szép kiállítású, nem lehet elsődleges cél. A lényeg magának a megírásnak a folyamata, amelyben a közösség megszületik.

Ezt a folyamatot igyekezett megragadni az NMI Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodája és a Kelet-magyarországi Közösségszolgálat Alapítvány, amikor közös módszertani film forgatásában fogott.

Közösségi akarat

„Helyi emberek írták, helyi emberekről, helyi embereknek” – szögezik le mindjárt az első oldalakon a Falukönyv Írók Körének tagjai. A film is ezzel a címmel készült, hiszen ez az alapvetés a folyamat lényege is egyben. Nyírmártonfalva Első Falukönyvét is a közösségi akarat hozta létre, bár mint minden fontos ügynek, ennek is volt lelke, motorja Groskáné Piránszki Irén, a Kelet-magyarországi Közösségszolgálat Alapítvány elnöke személyében. Mint tősgyökeres nyírmártonfalvi, szívesen állt a kezdeményezések élére, amikor az elhatározás megérett, és tapasztala-

ival, módszertani ismereteivel, tudásával és élményeivel segítette a Falukönyv Írók Körének megalakulását és munkáját.

Az első lépést a Nefelejcs Hagyományörző Civil Társaság felhívása jelentette 2014 októberében. A közös munkára hívó megszólítás, amelyet a polgármester és a jegyző is aláírt, a település minden lakosához eljutott. Ezután kezdődhetett a falukönyv írók önkéntes munkája a tervezéstől, a munka megszervezésén át a fotók, dokumentumok gyűjtéséig és a megírásig. Számos találkozó, megbeszélés, ötletelés

vezetett el az első interjúk készítéséig. Ez utóbbihoz is kaptak segítséget: Groskáné Irénkével ugyanis – akinek a szakmai múltjában már több falukönyv szerkesztése és számos közösségfejlesztő folyamat levezénylése szerepel – számba vették az interjú készítésének szabályait és szempontjait. Elmondásuk szerint legalább 60 személyes találkozás, 230-nál is több e-mail és több tucatnyi telefon után foghattak a szerzők az íráshoz és a könyv tartalmi szerkesztéséhez, majd pedig a nyomdai előkészítéshez, amely 2016 áprilisáig tartott.

A szívükkel írták

„Azt is mondhatnánk, sokszor nem is a kezünkkel, hanem a szívünkkel írtuk ezt a kiadványt” – vallják a falukönyv írók – Erdős Gáborné, Groskáné Piránszki Irén, Kövérné Könnyű Brigitta, Oláh Sándorné, Ternován Tiborné Dankó Rita, Almási Sándor és Nyári István. „Településünk múltja rendkívül színes” – áll az ajánlójukban. „Ez a gazdagság az itt élők lelkületében, hitében, a faluhoz, a földhöz való ragaszkodásában, a szegénységet és elmaradottságot túlélni akarásban, leleményességben érhető tetten, amikor feltáruul előttünk egy család vagy egy ember sorsa. Elődeink sorsfordító időket éltek meg, voltak veszteségeik, de voltak megihitt ünnepeik, derűs közösségi alkalmak is. A fotókról ránk tekintő emberek szemében minden benne van, olvassunk hát a tekintetükből!”

A helyiek elbeszélései, visszaemlékezései, családi történetei, fényképei és egyéb dokumentumai alapján, tematikus fejezetekre épül a kötet. Már a megírást megelőző beszélgetések során is új erőre

kaptak a helyi emberi kapcsolatokat, egyik téma hozta a másikat, egyre több érdekes adalék jutott a szerzők tudomására, akik csakhamar a bőség zavarával küszködtek. Kiadványuk az 1794-ből származó legkorábbi írásos dokumentumtól az 1960-as évekig tekinti át Nyírmártonfalva történetét, de már szinte a folytatáshoz, a második falukönyvhöz is elegendő anyag gyűlt össze.

Konfliktus és bizalom

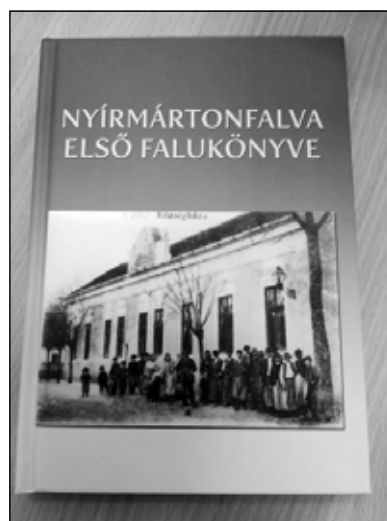
A könyvet az önkormányzat is támogatta, a polgármester, Kövér Mihály Csaba pedig nemcsak ígéretet tett a folytatásra, de – mint maga is nyírmártonfalvi születésű –, ösztönzi is azt. A helyi hivatalon kívül számos magánszemély is hozzájárult a kötet megjelenéséhez. Anyagi segítségüknek köszönhetően minden családhoz eljutott egy példány. Így vált lassanként a kezdetben csak néhány ember lelkes munkája egy egész település ügyévé.

Mint a közösségfejlesztő folyamatok általában, ez sem zajlott konfliktusok nélkül. A szerzők között volt, aki gyorsabb tempót diktált volna, míg mások „civil” elfoglaltságaik miatt lassabban haladhattak. Elértek egy olyan pontra, amikor a lendület megtört, újra

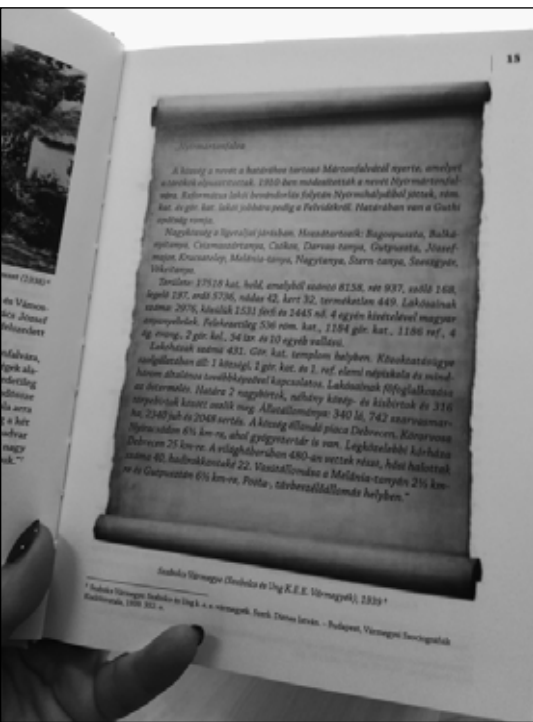
kellett gondolni, valóban elkészülhet-e a könyv, megvan-e hozzá továbbra is a közös akarat, hit, gondolkodás. A rövid megtorpanásról is beszél a filmben Groskáné Irénke, személyeskedés nélkül, de a tények ismertetésével, hiszen a módszerhez ez is, sőt, az esetleges kudarc is hozzátartozik. A legfontosabb pedig – vallja –, a bizalom megteremtése és megőrzése, hiszen anélkül a közös munka sem működik.

Identitáskeresés

A mintegy 35 perces filmben megszólal a polgármester, a Falukönyv Írók Körének néhány tagja, a munkafolyamat irányítója,

Groskáné Piránszki Irén, a könyv interjúalanyainak, az elszármazottaknak és az idős helybélieknek némelyike és ízelítőt kapunk a könyvbemutató családi hangulatából is.

A könyv és a közösségfejlesztő folyamat kapcsán elmondja gondolatait a közösségfejlesztő szakma egyik legtekintélyesebb képviselője, Dr. Vercseg Ilona címzetes egyetemi tanár, aki szakértőként is jegyzi a filmet. Ha az embereknek fontos a településük múltja, ismerik és szeretik egymást és fontos számukra, hogy ezt átadják a következő generációnak, akkor el szokott dőlni, hogy csináljunk kalendáriumot – magyarázza többek között. Mint fogalmaz, a lényeg az, hogy az emberek kicsit magukhoz térjenek a változásokból, kiemelkedjenek a hétköznapiakból. Egyfajta identitáskereső folyamat is ez, amelyben ráébrednek: „én is vagyok valaki, nekem is van múltam, gyökerem, családom, közösségem, akikre számíthatok, akikre büszke vagyok, én is érek annyit, mint más.” Az „csak” egy plusz hozzáadott érték, hogy Nyírmártonfalván egy példátlanul szép kiadvány született – vélekedik a szakember.

A film a könyvet is többször megmutatja, a települést pedig

Fekete Gábor operatőr különleges, drónnal készült felvételeiből ismerhetik meg a nézők. Madártávlatból, úgy, ahogyan a nyírmártonfalviak még sosem látták.

Mesével, dallal, könyvvel

A könyvbemutató is igazi közösségi esemény volt. Az elszármazott családok képviselői, a kötet 41 írásában szereplő, megszólaló nyírmártonfalviak, meghívott vendégek és érdeklődők, az egyházak és a hivatal munkatársai, a két éves folyamat mintegy kilencven közreműködője és 73 támogatója töltötték meg a művelődési házat, ahol a szerzők bemutatták saját fejezeteiket. Az unokáktól a nagyszülőkig minden generáció képviseltette magát. Megszólaltak a közös nóták, népdalok, hangszerek kerültek elő. A bensőséges, meghitt hangulatban adomákat idéztek, a résztvevők meghatottan és elérzékenyülten történeteket me-

séltek. A film igyekszik visszaadni a közösségi együttlét hangulatát.

A megyei iroda és a közösség-szolgálat alapítvány 2017. december 18-án, Debrecenben, a Megyeházán mutatta be a filmet a szakmai közönségnek, mintegy húsz közművelődési és közösségfejlesztő szakembernek. Nyírmártonfalvát a polgármester is képviselte, aki hozott néhány falukönyvet, amelyet a jelen lévő alkotók dedikáltak az érdeklődőknek.

A megjelenteket Angyal László, a Művelődési Intézet megyei irodájának vezetője köszöntötte, a vetítés után pedig alkalom nyílt kötetlen beszélgetésre a film készítőivel. A közönség körében megfogalmazódott, hogy hiánypótló alkotás készült, amely sokban segítheti a közösségfejlesztő munkát. Ajánlható tehát a film mindazoknak, akik hasonló munkafolyamatba fognak. A tervek szerint a módszertani film hamarosan elérhetővé válik a szélesebb közönség számára is.

Fotó: Szabó László

R. SIMOR KATALIN 1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MUOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-osként is. Hat évig tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet, majd 2017 januárjától az NMI Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Irodájának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktató televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferansziéként az Intézet, az Iroda illetve Debrecen város rendezvényein.

Boldog születésnapot, Kék Elefánt!

Közösségfejlesztés a kecskeméti ifjúsági közösségi terekben

A 21. század fiataljaiban – az úgynevezett Z generáció szülőiteiben – rengeteg hasznos energia, lendület, ötlet van. Egy mai fiatalnak sok fontos területen – például informatika, alkalmazott tudományok – jóval több újító gondolata lehet, mint egy mai felnőttnek. Egy mai fiatal emellett vágyik a felnőtté, a közösség elismerésére, még akkor is, ha sokszor el is rejti erre való igényét.

Ha teret akarunk engedni az ifjak önállóságának, akkor valóban és egészében teret kell adnunk: azaz biztosítani kell helyet, eszközöket, információt, tudnivalót, valamint részvételi, döntési lehetőséget, felelősséget számukra. E felismerés mentén kezdtek a nyugati társadalmakban előtérbe kerülni a fiatalok informálását, tájékoztatását, közösségi szerepvállalását segítő szolgáltatások. Az ifjúsági szervezetek és intézmények tevékenységi köre országonként más és más Európában, hiszen az ifjúsági munka függ a nemzeti sajátosságoktól is. A változatos formák között találunk szabadidős, rekreációs foglalkozásokat, sport tevékenységeket, de iskolán kívüli

oktatást is. Fontos elem az információ szolgáltatás, általános, illetve karrier tanácsadás, és nagyon fontos a kockázatos helyzetű fiatalok személyes segítése. A szabadidő hasznos és veszélytelen eltöltése érdekében védett intézményi környezetet kell kialakítani, mely a látogatók kulturális háttérére épülő tevékenységeknek ad otthont – a helyi sajátosságokhoz és igényekhez alkalmazkodni képes szolgáltatásokkal. Ezek a lehetőségek kivétel nélkül nyitva állnak minden fiatal előtt, származásukra, nemükre, vallásukra, illetve társadalmi vagy földrajzi helyzetükre való tekintet nélkül. Különös figyelem illeti a hátrányos helyzetű csoportokat, valamint a sajátos élethelyzetben lévő fiatalokat.

A nyitott ifjúsági munka néhány jellegzetes vonása

A nyitott ifjúsági munka lehetőséget kínál a fiatalok számára, hogy az önként vállalt tevékenységeiken keresztül bevonódjanak és fejlődjenek, a nemformális tapasztalaton keresztül pedig képessé válja-

nak a demokratikus társadalomban való aktív részvételre. Az e szellemiség jegyében végzett ifjúságsszakmai tevékenység arra törekszik, hogy a fiatalok a közvetlen tapasztalati élményekből merítve képesek legyenek megoldani életük későbbi kihívásait (tapasztalati tanulás). Küldetésének tekinti, hogy segítse a fiatalokat abban, hogy felismerjék képességeiket, tudásukat, attitűdjeiket, hogy érvényesíthessék jogaikat mind egyénileg, mind egy csoport vagy egy helyi közösség tagjaként, akár nemzeti és nemzetközi színtereken is. Hangsúlyozza a különböző elnyomásokat, megkülönböztetéseket (pl. rasszizmus, xenofóbia, vallási-, nemi-, származási-, területi egyenlőtlenségek) elleni küzdelem és az esélyegyenlőség fontosságát, és támogatja a fiatalok aktív részvételét a demokratikus döntéshozói folyamatok előkészítésében, megvalósításában és értékelésében, képessé teszi a közösségeket, hogy a szükségletek találkozzanak a személyes igényekkel. Végül fontos sajátossága a nyitott ifjúsági munkának, hogy sokszor spontán, nem előre le szervezett tevékenység, mely jellemzően nem irányított, csak felügyelt.

Helyi ifjúságpolitika Kecskeméten a kulturális törvény tükrében

A kecskeméti helyi ifjúságpolitika legfontosabb jellemzője a holisztikus szemlélet, és az ebből fakadó átfogó megközelítés. A település ifjúsági feladatellátását azzal a felgással végzi, mely szerint az ifjúkor egy olyan speciális állapot, amely a fiatal egész helyzetére irányuló, különös figyelmet igényel. Az ifjúsági korosztályokkal való foglalkozást nem elégséges szakterületenként kezelni (mint közművelődés – oktatás – munka – rekreáció – szociális ellátás), hanem ezeket egymással összefüggően, horizontálisan kell szervezni. Ugyanis ahol szocializációs problémák vannak, ott oktatási, kulturális hátrányok is keletkeznek majd, amelyek kihatnak a munkahelyi és magánéleti sikerességre, az pedig a későbbi életminőséget befolyásolja. Kecskemét hosszú évek óta erőforrásként, lehetőségként tekint a fiatalokra. Fejlesztésüket, támogatásukat befektetésnek tekinti a jövőbe, ezért 2007 óta az ifjúságiügy kiemelt stratégiai területe a helyi politikának. Azonban ma még az ifjúsági korosztállyal foglalkozó, az intézményrendszert szabályozó törvény várat magára, ezért komoly kihívás volt a szolgáltatások helyének meg-

találása az 1997. évi CXL. törvényben a települési önkormányzatok számára előírt közművelődési feladatok között. A szolgáltatások besorolása Kecskeméten műhelymunka-sorozat keretében valósult meg. A folyamat során a legfontosabb szempont az volt, hogy az ifjúsági feladatok ne veszítsék el önálló karakterüket, alapelveiket, melyek között szerepel az ingyenesség, a széles körű hozzáférés, a célcsoport igényeire épülő szolgáltatás, valamint a közösségfejlesztő jelleg. A műhelymunka eredményeként a Hírös Agóra Nonprofit Kft. a következőket határozta meg munkatervében:

A klasszikus közművelődési tevékenységekbe ágyazva továbbra is hangsúlyos szerepet kap a helyi ifjúságpolitikai programok koordinálása és megvalósítása, a városrészi ifjúsági közösségi terek szakmai irányítása, a megértést, a befogadást, az esélyegyenlőség megvalósulását segítő szolgáltatások működtetése, valamint a fiatalok részvételét és társadalmi felelősségvállalását ösztönző lehetőségek támogatása.

Ezek alapján a tevékenységeket az 1997. évi CXL törvény 76. § (3) bekezdés a), b), c), d) és g) pontjaiban meghatározott feladatok közé lehetett besorolni. Az Ifjúsági ágazat által végzett széleskörű te-

vékenységi kör részét képezi a közösségi terek működtetése mellett többek között a tanácsadó tevékenység, a felkereső ifjúsági munka, a strukturált párbeszéd folyamatainak segítése, fejlesztése. A műhelymunkát nehezítette a törvény megvalósítási rendeletének hiánya, valamint, hogy jelenleg az országban nem található mintaként használható más, hasonló komplex szolgáltatást nyújtó intézmény, ahol a közművelődés és az ifjúsági szolgáltatások ennyire markánsan jelennek a szolgáltatási palettán.

Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

A Hírös Agóra négy városrészben nyújt alacsonykűszöbű – ingyenes, bárki számára hozzáférhető – ifjúsági közösségi szolgáltatásokat a fiatalok részvételének támogatása, szabadidejük hasznos eltöltése, illetve veszélyeztetettségük csökkentése céljából. A városrészi közösségi terek, nevezetesen az ELEVEN Ifjúsági Községi Tér, a 10PERC/KÖZ-TÉR Ifjúsági Községi Tér és Információs Pont, a Hetényegyházi Ifjúsági Községi Tér és Információs Pont és a Kék Elefánt Községi Tér és Ifjúsági Iroda eltérő arculattal és programokkal működnek, de alapelveik közösök.

Nyitottak valamennyi fiatal és ifjúsági csoport számára (11-30 éves korosztály), ingyenes szolgáltatásokat nyújtanak a hozzáférés széleskörű biztosítása érdekében, függetlenül működnek vallásoktól, pártoktól és más ideológiáktól. A fiatalok részvételét tartják középpontban: ennek érdekében az önkéntesség és a korosztályi segítség kiemelt hangsúlyt kap a programok szervezésében, generációk közötti párbeszédre teremtnek lehetőséget, s a közösségi terek a fiatalok szabadidejéhez igazodva tartanak nyitva.

HELPI, melyből kinőttek a jelenleg működő közösségi terek

A HELPI Ifjúsági Iroda és Fejlesztő Műhely Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzatának ifjúsági szolgálata volt. 1989 és 2015 között működött humánszolgáltató intézményként, mely a fiatalok tájékoztatásában és informálásában alapellátás jellegű szolgáltatást nyújtott, elsősorban a város 12-28 éves korosztálya számára. Célja volt, hogy segítséget nyújtson a fiataloknak a mindennapi életük során felmerülő problémáik megoldásában, információs igényeik kielégítésében. Feladata volt az ingyenesen hozzáférhető, közérdekű, szabadidős, kulturális és egyéb, a helyi igényekhez igazodó információszolgáltatás, illetve jogi, iskolai, pályaválasztási és életvezetési tanácsadás biztosítása.

Tevékenységein keresztül támogatta az egyének és (segítő) intézmények összetalálkozását, valamint a fiatalok autonómiájának kialakítását: azt, hogy képesek legyenek felelősséget vállalni önmagukért. A HELPI 1995. októberében költözött szolgáltatásaival a városközpontból Kecskemét legnagyobb városrészébe, a fiatalok szempontjából akkor talán legveszélyeztetettebb

környezetbe, a széchenyivárosi lakótelepre. Itt hamar kiderült, hogy a lakótelepi csellengő, kallódó fiatalok legtöbb esetben nem alapszolgáltatásai miatt keresik az irodát, hanem „csupán” találkozási pontnak, közösségi térnek használják. A jelentkező igényekre válaszul 2005-ben az intézmény kötelező alapfeladatai közé bekerültek a közösségi szolgáltatások, közülük is kiemelten az ifjúsági közösségi tér működtetése.

ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér

A város ugyanebben az évben támogatást biztosított a HELPI számára egy közösségi célú ifjúsági szolgáltató hely létrehozásához és technikai működtetéséhez. Kialakításakor érvényesült az a célkitűzés, hogy a felhasználó fiatalokkal közösen történjen a szolgáltatások

megszervezése. Az ingatlan felújítását és a helyiségek tervezését a Prince's Trust Alapítvány angol önkéntesei a helyi fiatalokkal közösen végezték el. Tiszteletükre, és mert magyarul is találó, dinamikus jelentéssel bír a kifejezés, kapta a hely a nevét: ELEVEN Ifjúsági Közösségi Tér. Bútorait, technikai berendezéseit pályázati forrásokból sikerül folyamatosan fejleszteni. Az itt zajló szakmai programok széleskörű partnerségben valósulnak meg. A tankört, az éjszakai játszóházat és a többi, közösségi célú kezdeményezést az intézmény a helyi civil szervezetek: TÉR Ifjúságsegítő Egyesület, SZOFTEAM, RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat, valamint a megyei pártfogói felügyelői szolgálat, a helyi családsegítő központ és a gyermekjóléti szolgálat szakmai munkatársaival és önkénteseivel közösen szervezi.

Azok a 12-29 éves fiatalok, akik ott töltik délutánjaik egy részét, sokat játszanak, nevetnek és bekapcsolódhatnak a tematikus programokba, klubjaikba. Nyitott közösségi szolgáltatásokként érhetőek el a csocsó, pingpong, társasjátékok, számítógép használat, technikai segítségnyújtásként vehető igénybe például az önéletrajzírásban nyújtott segítség, a fénymásolás vagy a nyomtatás. Szervezett foglalkozásai között szerepelnek világnaphoz, ünnepkörökhöz kapcsolódó, a fiatalok ötleteire épülő programok, French chat klub nyelvtudásfejlesztés francia önkéntessel, vagy éppen gasztrokulturális műhely a fiatalok által otthon is könnyen elkészít-

hető ételek közös megalkotására, receptjeinek átadására. Az E11 Galéria a fiatal, tehetséges alkotóknak biztosít kiállítási lehetőséget, izgalmas színpaltja a programpaletának az Éjszakai Forgataga Spartacus Sportkörrel közös szervezésű éjszakai sportbajnokság, emellett rendszeresen tartanak a közösségi térben kreatív délutánokat, melyek alkalmával többek között stencilezés, madáretető készítés folyik.

Hetényegyházi Ifjúsági Közösségi Tér és Információs Pont

Hetényi Köztér néven vált közzismertté a szolgáltató hely. A közösségi tér ősztől változatos kültéri és beltéri programokkal vár minden fiatalot, aki szereti a közös játékot, szeret kézműveskedni és egy jó csapat részese lenni.

A fiatalok sportolhatnak, kikapus focit, ping-pong, csocsó, kosárlabda, tollaslabda, artengo várja a mozogni vágyókat, de társasjátékok, kézműveskedés, gasztronapok és filmklub is szolgálja a szabadidő hasznos eltöltését.

10PERC/KÖZ-TÉR Ifjúsági Közösségi Tér és Információs Pont

Télen meleggel, nyáron hűvössel és egész évben változatos programokkal várja a fiatalokat, ha van szabad 10 percük. Wifi, tea, bab-

zsák, csocsó, járul hozzá a találkozások sikeréhez. A klubban számos ifjúsági kezdeményezés valósul meg, például English Chat Club nemzetközi társalgási klub, hogy tényleg élesben gyakorolhassák a fiatalok az angol nyelvet; forrószék, melyen aki helyet foglal, minden kérdésre válaszol – e program során havonta kérdezhetnek a fiatalok színésztől, tanártól, politikustól, jogásztól. A tematikus kézműves programok között szerepel a „DIY workshop – Alkoss olcsón és kreatívan!”, melynek során egyebek mellett arra kapnak ötleteket a résztvevők, hogy hogyan állítsanak elő házilag készíthető kozmetikumokat, vagy hogyan tartsák karban és „tuningolják” a kerékpárjukat otthon, de létezik „Házibuli workshop” is, mely party-kellékek elkészítéséhez nyújt segítséget. A mentális egészséget támogatja a „Szerelmes beszélgetések” program, ami önismereti beszélgetéseket foglal magában a szerelemtől, párkapcsolatról, szexről, az önkifejezést és a tehetséggondozást pedig a „Mutasd meg magad!” program szolgálja, ami zenekarok, formációk számára nyújt lehetőséget a bemutatkozásra.

Kérdések az ifjúságügy körül

Az ifjúsági közösségfejlesztő tevékenység fejlesztéséhez a terület napjainkban aktuális kérdéseinek megválaszolása szükséges. Ezek közül a legfontosabbak a következők: honnan jött és merre tart

az ifjúsági munka ma Magyarországon? Mik a különbségek, illetve hasonlóságok a nyitott ifjúsági munka és az ifjúsági közösségfejlesztés tevékenységében? Milyen, a fiatalok számára vonzó, innovatív szolgáltatások színesíthetik a palettát? Milyen lehetőségei vannak egy megyei jogú városban az ifjúsági szolgáltatásoknak? Hogyan integrálódhat a tevékenység egy közművelődési feladatellátást végző intézmény szervezeti felépítésébe? Mindez hogyan illeszthető az új közművelődési törvény által preferált tevékenységek közé?

A fentebbi kérdésekre a kecskeméti Kék Elefánt Közösségi Tér és Ifjúsági Iroda munkájának bemutatásán keresztül adunk lehetséges válaszokat.

Kék Elefánt Közösségi Tér és Ifjúsági Iroda

2018 májusában tölti be harmadik évét a kecskeméti Hírös Agóra Nonprofit Kft. fenntartásában működő Kék Elefánt Közösségi Tér és Ifjúsági Iroda. Bár viszonylag fiatal, háttértörténete közel három évtizedet foglal magában, melyen keresztül jól megfigyelhető a hazai ifjúsági munka fejlődése is.

A Kék Elefánt Közösségi Tér egy személyes segítségnyújtást biztosító szolgáltatás (HELPI Ifjúsági Iroda) és egy hátrányos helyzetű fiataloknak szervezett felzárkóztató projekt (Kék Vonal Komputert Klubbáz) együttműködésével, önkormányzati fenntartású intézményként jött létre 2015-ben. A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány (továbbiakban: Alapítvány) a VELUX Alapítvány, a Microsoft és Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatásával, 2012-ben nyitotta meg klubházát Kecskeméten, egy 154 négyzetméteres ingatlanban. A Klubházat a fiatalok ingyenesen látogathatták, ott mentorok segítségével tanulmányozhatták és sajátíthatták el a legkorszerűbb számítógépes programokat. A Klubház célkitűzése az volt, hogy a nehezebb sorsú fiatalok a megszerzett tudás mellett megélhessék a közösségi munka és alkotás támogató erejét, a tanulás fontosságát. Az önkormányzat és az Alapítvány együttműködésének eredményeként egy olyan ifjúsági közösségi tér jött létre, amely biztonságos, izgalmas és hasznos szabadidő-eltöltési lehetőséget kínált a 12-20 év közötti fiataloknak, s ahol az alkotás és a csapatjáték eredményeképpen erősödhetett a fiatalok önbizalma, jövőképe és személyisége.

A HELPI és a Kék Vonal Komputert Klubbáz alapításától kezdve kapcsolatban állt nemzetközi ernyőszervezetekkel: az ifjúsági iroda az ERYICA Európai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Szolgáltatások Ügynökségének tagjaként, a Kék Vonal Komputert Klubbáz pedig az Intel Comptert Clubhouse világméretű hálózatának tagjaként. A két típusú szolgáltatás integrációját követően a Kék Elefánt Közösségi Tér szakmai tevékenységét egy újabb európai szakmai szövetség, az ECYC – European Confederation of Youth Club által képviselt nyitott ifjúsági munka keretében szervezte tovább.

A Kék Elefántot Kecskemét második legnagyobb lakótelepén

hozták létre, közel egy elsősorban romák lakta szegregátumhoz. A bejáró fiatalok között sok a halmozottan hátrányos helyzetű, kalldó, csellengő utcagyerek, akik miatt felértékelődött a közösségi térben dolgozó ifjúságsegítők szerepe: komplexebb módon, mentorként, kvázi szociális segítőként is jelen kell lenniük a fiatalok életében, szorosabb együttműködést kell kialakítaniuk az ifjúságvédelmi jelzőrendszer szereplőivel. Nagyon fontos szem előtt tartani, hogy a szolgáltatás elsődleges célcsoportjába tartozó 11-18 éves fiatalokra a kortársaik vannak a legnagyobb hatással. A legtöbb problémát az okozza, ha valaki „rossz társaságba” keveredik.

Ez a felismerés ösztönözte a Kék Elefánt munkatársait arra, hogy egy „jó társaságot” alakítsanak ki számukra, egy védelmező, kortárs mezőt, amelyben olyan pozitív alapértékek közvetíthetők feléjük, mint például az együttműködés, a tisztelet, a másik elfogadása. Olyan közösséget szerveztek, melyben az aktivitás, a tudás, a kooperáció kiemelt értéket képvisel. A Kék Elefántban a társadalmilag passzív egyének és csoportok tudatos közösségi fejlesztése folyik. Ezt szolgálják a heti rendszerességgel szervezett programok is: a jeles napokhoz kapcsolódó kampányok, a kézműves foglalkozások, a zenei,

illetve sport programok, a gasztro- és családi napok.

A legtöbb esetben valójában alibi, „csali” programokról van szó, melyeknek célja, hogy bekapcsolódjanak valamilyen aktivitásba a szabadidejüket egyébként többnyire „semmittevéssel” töltő fiatalok. A programokban való aktivitásuk persze nagyon esetleges, sok múlik a segítő személyiségén, hogy mennyire képes motiválni a jelenlevőket. De múlik azon is, hogy éppen milyen érzelmi-mentális állapotban vannak aznap a – kamaszkorban egyébként is szélsőséges hangulatváltozásra hajlamos – fiatalok.

A célcsoportra jellemző mintakövetés, illetve példakép-keresés jól használható a közösségfejlesztésben is: következő lépésként a Kék Elefánt zártkörű klubot alapít, melynek tagjai csak azok a fiatalok lehetnek, akik elfogadják a közösen megalkotott szabályokat. Cserébe viszont csak ők vehetnek részt azokon a vonzó, ingyenes programokon, melyek a szabadidő hasznos eltöltése mellett segíthetik aktív közösséggé formálódásukat is, mely a környezetükre is hatással lehet.

A közösségi terek arculatának és kommunikációs rendszerének kialakításában lehetőséget kaptak a fiatalok is. Kifesthették, berendezhették a helyiségeket, sőt a közösségi tér emblémáivá váló figura is egy pályázat keretében készült el, melyre a fiatalok beküldhették javaslataikat. Szükség van megújuló, innovatív szolgáltatásokra, programokra, ezért folyamatosan figyelemmel kísérik a fiatalok igényeit, a munkatársak igyekeznek a fiatalokkal megfogalmaztatni ötleteiket. Az igényfelmérés eszköztárába tartozik az ötletláda, a Facebook szavazás, az online kérdőív és sok közösségfejlesztő, tervező csoportfoglalkozás. A Kék Elefánt Közösségi Tér egyedi szolgáltatása a Kék Stúdió, mely lehetőséget ad fiataloknak a zenei önkifejezésre. A jól felszerelt helyiségben fel tudják venni

a begyakorolt – esetleg a klubban működő dalműhelyben kidolgozott – dalokat, vagy saját zenekarokkal is jelentkezhetnek demó-felvétel elkészítésére.

Az ifjúsági munka célja, hogy olyan lehetőségekkel támogassa a fiatalokat, amelyekkel jövőjüket alakíthatják. Az ifjúsági munka jellemzően az iskolán kívüli oktatás területéhez tartozik, noha ki egészíti az oktatási rendszert. Az

ifjúsági munka hozzátartozik a társadalmi jóléthez. Kölcsönösen előnyös, szórakoztató mind a fiatalok, mind az ifjúságsegítők számára, voltaképpen partneri viszonyt feltételez a szereplők között. A közösségi térbe belépők társaságot keresnek és találnak. És találnak jó szót, kedvességet. Mindenki beléphet az ajtón válogatás nélkül, hogy amikor távozik, értékeket vihessen magával.

Boldog szülinapot Kék Elefánt!

KÉK ELEFÁNT Ifjúsági Klub

A hátrányos helyzetű fiataloknak szervezett klub tagjai az ünnepkörhöz és a jeles napokhoz kapcsolódó kreatív foglalkozásokon, sport, gasztrokulturális és zenei programokon vehetnek részt, emellett használhatják a Kék Stúdió hangtechnikai eszközeit. Programjaikat lehetőség szerint maguk szervezik ifjúságsegítő munkatárs mentorálása mellett. A klub alkalmi a fiatalok életkori sajátosságait figyelembe véve, nem szigorú elvárásokkal teli rendben, de mégis ritmust adva az életüknek, heti rendszerességgel kerülnek megrendezésre. A klubok tagságának jellemzője, hogy mindig kialakul egy nagyobb létszámú mag, egy állandóan visszatérő csoport, akik mellett van egy kisebb számú, de folyamatosan változó társaság. A közösségi tér két városrész tranzit útvonalán fekszik, melyek lakói közül nagyon sok fiatal rendszeres látogató. A nyitott tér szolgáltatást heti 20 órában vehetik igénybe a fiatalok kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken. Programjai nagy hasonlóságot mutatnak a többi közösségi tér kínálatával: filmklub, gasztro-, kreatív- és társasjáték délután, világnapokhoz kapcsolódó tevékenység szolgálja a fiatalok igényeit.

Forrás, szakirodalom:

Kecskeméti Ifjúsági Konceptiója – 2018-2024

Kézikönyv nyitott szolgáltatások szervezéséhez, szerk. Szabó Csaba projektmenedzser. Kecskeméti Ifjúsági Otthon

SZAPPANOS SÁRA 10 éve a Helpi Ifjúsági Fejlesztő Műhely munkatársa, ahol fő feladata az ifjúságsegítői tevékenység. A három éve működő Hírös Agóra Kék Elefánt Közösségi térének szakmai koordinátora, ahol tevékenyen részt vesz a fiatalokkal közös gondolkodásban, közös ötleteik megvalósításában, rendszeres ifjúsági programok szervezésében. Fontos céljának tartja a fiatal generáció fejlesztését, az önkéntesség fontosságának átadását, a hátrányos helyzetűek segítségét. Emellett a középiskolás diákok iskolai közösségi szolgálatának felelőse.

FEKETE BEATRIX okleveles kulturális mediátor, az NMI Művelődési Intézet Bács-Kiskun Megyei Irodájának módszertani referense. A kulturális élet számos területén tevékenykedett pályája során. Tanított általános iskolában, dolgozott iskolai könyvtárosként, művelődésszervezőként, miközben egy ideig szakmai egységvezetőként irányítási feladatot is ellátott, valamint tevékenykedett múzeumpedagógusként is. Szakmai megvalósítóként és projektmenedzserként részt vett több jelentős hazai és uniós pályázat lebonyolításában. Szabadidejében helytörténeti kutatásokban vesz részt, számos könyv születésében volt már része. Elnökhelyettese a kiskunfélegyházi Móra Ferenc Közművelődési Egyesületnek. Részt vett a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány által szervezett két értéktartó kollégium munkájában.

Jelenlét a Jelenben

Beszélgetés az algyői Jelen Ifjúsági Klubról

Több mint egy évtizede létezik ifjúsági klub Algyón, ám ez alatt az idő alatt három formában és szemlélettel működtették. Az utóbbi években a helyi közművelődési intézmény egységként, ám az egyik ifjúsági civil szervezet bevonásával üzemel az immár Jelen Ifjúsági Klub nevet viselő közösségi tér. A klubról, az algyői ifjúságról és az ifjúsággal kapcsolatos elképzelésekről, lehetőségekről, nehézségekről beszélgettem Torma Tiborral, a Wemsical Ifjúsági és Kulturális Egyesület elnökével.

Gál Boglárka: Többek között a te személyedhez is köthető a Jelen Ifjúsági Klub megvalósulása Algyón. Kérlek, meséld arról, hogyan kerültél közel az ifjúság ügyéhez.

Torma Tibor: 1999-ben algyői fiatalok megalapították a Dinamix Ifjúsági Kerekasztalt. Helyben szerveztek ifjúsági programokat, ám tagjai a munka és a családalapítás miatt 2008-ban úgy gondolták, hogy átadnák a következő generációnak ezt a civil szervezetet. Mi algyői és szegedi barátainkkal 2004-ben alapítottunk egy ifjúsági közösséget Wemsical néven. Az extrém sportok és a zene szerete te kötött össze bennünket. 2008-ban ezzel a csapattal vettük át a

Dinamixot, ettől kezdve hivatalos formában Wemsical Ifjúsági és Kulturális Egyesületként folytattuk önkéntes munkánkat. 2004 óta több mint 120 önálló rendezvényt valósítottunk meg, többek között extrém sport versenyeket és bemutatásokat, kiállításokat, jótékonyági rendezvényeket, koncerteket, mini fesztiválokat, ifjúsági esteket, bulikat, műhelymunkákat. Több kiadványunk is megjelent azóta, a legismertebb a *Szegeden Szabadon* című lemez. 2014 óta a Vajdaságban is aktívan tevékenykedünk, az ottani fiatalokkal közösen létrehoztuk a Wemsical Serbia Ifjúsági és Kulturális Egyesületet. Szerteágazó tevékenységeink alapja a korfiatalságának kulturális programokon keresztül történő aktivizálása, a közösségekbe való bevonása. A határon túli, az országos és a regionális programok mellett nagy hangsúlyt fektetünk az algyői ifjúsági életre is.

G. B.: Komoly felelősséget vállalsz a helyi ifjúságért. Milyen utat jártál be a fejlődés érdekében?

T. T.: 2012-ben jelentkeztem az AGRYA – Fiatal Gazdák Magyarországi Szövetségének az ifjúsági vezetői képzésére, amely a Virtuális Falu Program elnevezést

kapta. Az ország minden pontjából érkeztek erre a képzéssorozatra olyan fiatalok, akik kistelepüléseken aktív közösségi munkát végeztek. A képzés mind elméleti, mind gyakorlati oldalról közelíti meg mindazt, ami egy vidéki kistelepülés életében fontos terület lehet: az önkormányzatiság, a civil közösségek, az ifjúságügy, a gazdaság, a településmarketing, a településfejlesztés és más, rokon területek. Nagy hangsúlyt fektet a települések aktív résztvevői közötti kommunikáció fejlesztésére, kiemelten az önkormányzat, a vállalkozások, az intézmények, a civil szervezetek és a helyi fiatalok közötti párbeszédre.

A képzések során a gyakorlati tananyagok közé személyiség-, csoportdinamikai-, kommunikációs-, tárgyalástechnikai-, média-, és közösségfejlesztő elemeket is beépítettek. Fontos pont volt a jó gyakorlatok megismerése és átadása. Most már 6 éve zajlik folyamatosan a program, amely hozzájárult ahhoz, hogy helyi szinten is aktívabb, célratörőbb, hosszútávon fenntartható munkába kezdjek bele az algyői fiatalokkal közösen.

G. B.: Ez a képzés mit generált benned? Milyen munkafolyamatokat tudtál elindítani Algyőn?

T. T.: Algyőnek sosem volt az ifjúságra vonatkozó koncepciója, stratégiája. 2015 tavaszán úgy gondoltuk, hogy a helyi ifjúsági civil szervezetek tagjaival kezdeményezzük egy koncepció kialakítását. A helyi önkormányzati képviselők, intézményvezetők, az ifjúsággal kapcsolatban álló szakemberek, civil szervezeti vezetők, vállalkozók és a helyi fiatalok bevonásával műhelytalálkozók keretében megalkottuk azt az iránymutató dokumentumot, amely rövid-, közép- és hosszútávú célokat sorakoztat fel kifejezetten az algyői fiatalokra fókuszálva. Fontosnak éreztük, hogy közösen szedjük össze azokat a problémákat, amelyekre évek óta nem volt megoldás, azokat a lehetőségeket, amelyekre eddig nem építettek, azokat a jó gyakorlatokat, tapasztalatokat, amelyek a fiatalok jövőjét segíthetik. Ekkor már az Algyői Faluház és Könyvtár munkatársaként vettem részt a munkában, így helyi fiatalként, civil szervezeti vezetőként, ifjúsági vezetőként és művelődésszervezőként különböző szemszögekből tudtam a kérdésköröket megközelíteni. Az Algyői Ifjúsági Koncepciót Algyő Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete egy év munka után el is fogadta.

G. B.: Az ifjúsági koncepció megvalósításának elengedhetetlen

alapja egy közösségi színtér kialakítása, amely a ti esetetekben a 2016. május 31-én, az Algyői Családi-Gyermek és Ifjúsági Napokon megnyílt Jelen Ifjúsági Klub. Pár szót ejtsünk a kezdetekről, hiszen, jóllehet akkor nyílt meg, azért mégsem egészen új keletű ez a tér.

T. T.: Algyőn még 2005-ben, szülői kezdeményezésre indult el az ifjúsági klub. A helyszín az algyői könyvtár és edzőterem mögött lévő, hajdan műhelyként, illetve pékségként üzemelő épületrész volt, a klub mai napig ugyanott működik. A három teremből álló helyet már 2005-ben tökéletesnek találták ahhoz, hogy a fiatalok szá-

mára közösségi teret alakítsanak ki. Nyitva tartása a szülők szabadidejéhez igazodva alakult ki, ők biztosították a felügyeletet. A klub megalakításának fő oka az volt, hogy a szülők szerették volna, hogy gyermekeik szabadidejüket hasznosan, közösségben töltsék el. A kezdeti időkben ez az elképzelés meg is valósult: a szülők vezetésével, a fiatalok bevonásával egy pezsgő közösségi helyszín alakult ki. Sajnos, idővel a szülők szabadideje, kapacitása, talán lelkesedése is fogyatkozott, ráadásul a gyermekeik felcseperedtek, a következő generációk szülői pedig nem tudták felvállalni a feladatot, így egyre kevesebb al-

kalommal volt nyitva a klub. Sajnos a fiatalok közül az idősebbeket, érettebbeket nem sikerült bevonni abba, hogy vállaljanak felügyelet. A lelkes szülők minden tőlük telhetőt megtettek, ám a klubélet aktivitása csökkent, a klubot így a bezárás fenyegette. Időközben egy ifjúsági civil szervezet alakult Algyőn, a Fiatalok egy Élhetőbb Környezetért Egyesület (röviden: F.É.K.). Tagjai olyan algyői fiatalokból álltak, akik lehetőséget láttak a klub átvételével annak újbóli felvirágoztatására. Algyő Nagyközség Önkormányzata ugyan már a szülőket is támogatta (leginkább a Faluházon keresztül), ám ekkor realizálták azt, hogy nagyobb segítségre van szükség. Ekkor történt az első megújulás: a klub üzemeltetését a Gyeviép NKft-re bízta, a vezetését pedig a F.É.K. tagjai vették át. Mindehhez pénzügyi forrást biztosított az önkormányzat, amelyből a klub felújítását, technikai fejlesztését finanszírozták. Az egyesület tagjai javarészt 17 és 25 év közötti fiatalok voltak, így a mindennapokban, illetve a hétvégéken ezt a korosztályt sikerült megmozgatniuk: szerveztek közös sütögetéseket, bulikat, szemétszedést, focikupát, a klubba járó fiatalok közösen vettek részt a település rendezvényein. A klub működése 2015-ben azonban újra veszélybe került, ugyanis az egyesületben tevékenykedő fiataloknak – a munka világába belépve – már nem maradt elég idejük, energiájuk az aktív közösségi élethez. A klubot a hétvégékre kiadták külsősöknek, ami úgyszintén nem volt jó hatással a közösségi térre. Ekkor ideiglenes be is zárták.

G. B.: *Ezt követően mikor és hogyan merült fel az újranyitás lehetősége?*

T. T.: A már említett ifjúsági koncepció egyik fő pillére volt, hogy a fiatalok számára megfelelő közösségi teret biztosítsunk. A Fiatalok egy Élhetőbb Környezetért

Egyesülettel történő egyeztetés alapján a klub ideiglenes bezárását követően a legjobbnak láttuk, ha intézményi keretek között folytatja tovább a működését. Így 2016 május végén, az Algyői Családi-Gyermek és Ifjúsági Napok alkalmával a klub megújult formában került átadásra. A továbbiakban az Algyői Faluház és Könyvtár telephelyeként működött, a szakmai programok szervezését a Wemsical vállalta. A klub nagyon rossz állapotban volt, amikor 2015-ben felmértük. Sok jó példát láttunk arra, hogy a közösség maga alakítja ki a saját közösségi terét, így ezt az utat választottuk mi is. Az éves

intézmény-felújítások keretében a szükséges festékeket, eszközöket megkaptuk a Gyeviép NKft-től, s a fiatalokat bevonva közösen kezdtünk neki a felújítási munkálatoknak. A falhibák kijavítása után egy tisztítófestés következett, majd dekorációs festéssel színesítettük a klubot. Megjavítottuk a hibás eszközöket, felújítottuk a csocsót és a biliárdasztalt. Sok segítséget kaptunk a szülőktől is. Körülbelül 15-20 fiatal vett részt ezekben a munkákban. Jó érzés volt átadni ezt a klubot. Bene Zoltán, az Algyői Faluház és Könyvtár akkori vezetője mindenben segítette az itt dolgozók munkáját. Az intézmény

vezetőjeként biztosította számunkra a működéshez szükséges hátteret. A klub folyamatosan bővülni kezdett: új játékokat, eszközöket vettünk, internetet köttettünk be, felújítottuk a mosdót, és számos kis dolog is megvalósult, amelyek emelték a klub színvonalát. Algyői lakosoktól kaptunk játékokat, virágokat és számos olyan apróságot, amelyek otthonossá tették a helyiségeket. A kezdetekben nagyon félénken jöttek be a fiatalok, új volt számukra ez a környezet. Mivel a klub a faluháztól több utcányira van, így megoldást kellett találnunk arra, hogy állandó nyitva tartást tudjunk biztosítani. Heti 12 órával kezdtük. A Kulturális Közfoglalkoztatási Program keretében lehetőségünk nyílt helyi fiatal felnőtteket foglalkoztatni, amely nagy segítséget jelentett számunkra. A heti 12 óra 2 év alatt 25-30 órára növekedett.

G. B.: *Honnan jött a Jelen Ifjúsági Klub elnevezés?*

T. T.: Sokat gondoltunk, hogy milyen nevet is adjunk a klubnak. A megnyitáskor lehetett javaslatokat tenni, sok jó ötlet érkezett. Végül a *jelen* szónál maradtunk – kettő okból. Az egyik, hogy fontos a fiatalok jelenléte a kistelepüléseken, tehát *jelen vagyunk!* A másik pedig, hogy a *jelen* fiataljainak ad helyet a klub, nekik szólnak a programok. Ebben kicsit el is rejtettük azt, hogy mindenki addig fiatal, ameddig annak érzi magát, így nyitott kapukkal várja a klub a lélekben ifjakat is. Illetve egy apró jelentés-adalék még az is, hogy a fiatalság igényei mindig változnak, ezeket az igényeket követni kell, így a mindenkori *jelen* fiataljaira kell, hogy fókuszáljunk!

G. B.: *Mi a klub létezésének célja? Miért találsz fontosnak, hogy legyen, működjön?*

T. T.: A klub egyfajta otthon, egy közösségi tér – egy csöndes

hely, ahová el lehet bújni, ugyanakkor egy zsbongó, pezsgő találkozóhely is, amelyet a fiatalok energiákkal töltenek meg. Bízom benne, hogy sok fiatal számára a jövőben jó emlék lesz majd, amikor felnőtt korukban eszükbe jut az ott töltött idő. Úgy gondolom, minden településen kell olyan hely, ahol a fiatalok biztonságban érezhetik magukat úgy, hogy közben sajátjuknak érzik az adott teret. Fontos, hogy kapjanak olyan segítséget, impulzusokat, információkat, non-formális vagy informális képzéseket, amelyek az egyéni- és szociális fejlődésüket segítik, mindemellett fontos, hogy az adott hely szórakozásra és kikapcsolódásra is alkalmas legyen.

G. B.: *Kik járnak a klubba, illetve ki a „célközönség”?*

T. T.: A klub életében már több korosztályt is megcéloltak az aktuális vezetők. Az Algyői Jelen Ifjúsági Klub megnyitáskor 3 korosztályra fókuszáltunk: az általános iskolásokra, a középiskolásokra, illetve a fiatal, 18 és 30 közötti felnőttekre. A kezdeti időkben figyeltük azt, hogy igazán kik is azok, akik otthonra lelnek a klubban. Mivel Algyőn bölcsőde, óvoda és általános iskola van, ám középiskola nincs, azt tapasztaltuk, hogy a Szegedre és Hódmezővásárhelyre átjáró középiskolások inkább ott töltik el barátaikkal, osztálytársaikkal a szabadidejük legnagyobb részét. A 18 év feletiekkel is hasonló a helyzet, illetve ők más szórakozási és szabadidős tevékenységeket preferálnak, amelyekre a klubban nincs lehetőség (pl.: bowling, mozi, koncertek stb.) Így nagyrészt az Algyői Fehér Ignác Általános Iskola tanulóiból alakult ki egy közösség, akik az iskolai elfoglaltságaik után szinte minden nap itt töltik a délutánt. Ezért alakult ki az igény a tanulószobára, ahol a házi feladataikat el tudják készíteni, szükség esetén pedig segítséget tudnak

kérni egymástól, a délutánjaik pedig szabadabbá válnak. Az Algyői Egyesített Szociális Intézmény dolgozói nyújtanak segítséget abban, hogy a nyitást követően először tanulószobával kezdhesük a délutánt. A tanulmányi eredményeik is javultak a klubba járó gyerekeknek. A programok szempontjából is számukra szimpatikus foglalkozásokat kezdtünk el szervezni. Az ünnepek alkalmával kézműves foglalkozásokon közös dekorációt készítenek, amivel otthonosabbá teszik a klubot, olykor az elkészített alkotásokat haza is viszik.

G. B.: *Eszerint gyakorlatilag általános iskolások járnak a klubba?*

T. T.: Nem, ugyanis a klub léte bekerült a köztudatba. Az tény, hogy főleg az általános iskolások használják ki a klub adta lehetőségeket, de mostanra középiskolások is fel-felbukkannak. Ennek az egyik oka az, hogy ez a közösségi szintér újratálalkozási lehetőséget biztosít a régen volt osztálytársaknak. A másik ok az, hogy a klub melletti edzőterem ad otthont sok sportágnak, ezért az oda érkező fiatalok edzés előtt, vagy után betérnek a klubba, illetve invitálják oda barátaikat is. A délutánok aktívan, nyüzsgő élettel telnek. Mind ezeken túl egyéb funkciót is ellát a közösségi tér. A nyitást követően viszonylag gyorsan új igény jelent meg, ami nem más, mint a gyerekszírok. Hétféjére jelképes összegért családi délutánokra, születésnapokra, gyerekszírokra adjuk ki a klubot, a szülők és a gyermekek nagy öröme. Emellett az utóbbi időben az ifjúsági koncepcióval kapcsolatos újabb megbeszéléseknek is helyet ad.

G. B.: *Szerinted miként lehet megszólítani és bevonni újabb fiatalokat a klub életébe?*

T. T.: Ez egy nagyon nehéz kérdés. Településenként változóak a fiatalokkal kapcsolatos problémák,

igények, lehetőségek. A felgyorsult kommunikáció, az online világ adta lehetőségek nagyon hasznosak, ám úgy érzem, hogy létükkel gyakran megnehezítik a tényleges közösségek kialakulását. Három fontos pontot próbáltunk mi is szem előtt tartani, és ezekre figyelve kialakítani azokat az alapokat, amelyek által később az ifjúsági közösségek önállósulni tudnak. Az első, hogy minden lehetséges munkafolyamatba be kell vonni a fiatalokat is. Adott esetben például a klub festésébe, tisztán tartásába, a belső terek kialakításába, dekorációk készítésébe. Így fogják igazán sajátjuknak érezni a klubot. Nem baj, ha a festés nem olyan szintű, mintha szakemberek készítették volna, a lényeg, hogy a fiatalok alakítsák a teret, ettől válik ez második otthonná számukra. A második fő pont a személyes kommunikáció, a személyekhez köthető kapcsolat. Egyszerűen, gyorsan lehet kommunikálni az online világ adta lehetőségekkel, ám a virtualításban elvesznek fontos részletek: nem látjuk a másik arcát, a mozdulatait, nem érezzük a hangulatát stb. A személyes kommunikáció lassú, időt és sok energiát igénylő folyamat, viszont hosszú távon meghozza a gyümölcsét. Kialakul a biza-

lom is, főleg ha olyan fiatal vezetők kerülnek a klub mindennapi életének irányításába, akik odafigyelnek a klubba járó fiatalokra. A harmadik fő pont pedig az, hogy a fiatalok igényeit tartsuk mindig szem előtt. Tapasztaltuk, hogy néha olyan ötletekkel állnak elő, amelyeket más generációk nem biztos, hogy értenek, megértenek. Ezeknél az ötleteknél kellenek olyan ifjúsági vezetők, akik megfelelő köntösbe tudják bújtatni az ötletet, így az megvalósítható lesz olyan formában, hogy a fiataloknak örömet okoz, de más generációk is elfogadják. Ez a három pont a települések méreté-

től függően minimum 1, de inkább 2-3 fő állandó munkáját igénylik.

G. B.: Az Algyői Faluház és Könyvtár 2018. január 31-én mint költségvetési szerv megszűnt, a közművelődési és egyéb feladatokat február 1-től a Gyevi Kulturális és Művelődési Nonprofit Kft. vette át. Az intézmény megszűnésével te sem folytatod a munkát művelődésszervezőként. Mik a terveid a jövőre nézve, hogyan szeretnéd folytatni az ifjúsági munkát?

T. T.: Bizom benne, hogy az Algyői Jelen Ifjúsági Klub intézményesítésével megteremtettük a jövőre nézve a biztonságos működési feltételeket és hátteret. A jövőben algyői fiatakként és a Wemsical Ifjúsági és Kulturális Egyesület elnökeként, illetve mint az Algyői Ifjúsági Koncepció kezdeményezője szeretném segíteni az önkormányzat és az intézmények, illetve a helyi fiatalok munkáját. Reményeim szerint érkezik egy új generáció, akik a hétköznapi munkafolyamatokat át tudják venni, és szívesen, örömmel fognak ifjúsági munkát végezni. Mi, akik ezeket a folyamatokat már legalább egyszer végigjártuk, a háttér-munkában tudunk segíteni, illetve tapasztalatainkkal, kapcsolati hálónkkal tudjuk az algyői ifjúság jövőjét támogatni.

TORMA TIBOR 2004 óta szervez ifjúsági programokat, és 2008 óta a Wemsical Ifjúsági és Kulturális Egyesület elnökeként tevékenykedik. 2014-ben szerzett diplomát a Szegedi Tudományegyetem andragógia BA szakán. Az egyesület által szervezett számtalan rendezvényen kívül ifjúsági területen tapasztalatait az AGRYA – Virtuális Falu Programjain keresztül szerezte. 2014-től az Algyői Faluház és Könyvtár művelődésszervezőjeként kamatoztatta tudását. 2018 februárjától a szegedi JATE Klub klubvezetőjeként folytatja tevékenységét.

GÁL BOGLÁRKA 2010-ben diplomázott a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karán andragógia BA szakán, majd 2013-ban kulturális mediáció MA végzettséget szerzett. 2010 szeptemberétől 2018. január végéig az Algyői Faluház és Könyvtár művelődésszervezője volt. Jelenleg az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. Csongrád Megyei Irodájában dolgozik módszertani referensként.

Játék 6árok Nélkül

Iffúsági közösségépítés és értékörzés Bajon

2017 tavaszán szervezték meg első alkalommal, hagyományteremtő céllal a Játék 6árok Nélkül vetélkedőt a baji és környéki kistelepüléseken élő fiatalok számára a helyi Szent István Német Nemzetiségi Általános Iskolában. A 10–18 éves korosztályt megszólító verseny egyszerre több célt is szolgál: amellyel, hogy szerepet vállal a helyi értékek megőrzésében, a közösségépítésben és ifjúságfejlesztésben is jelentős a hatása. A kezdeményezésről – az ötlettől a megvalósításig –, a helyi közösségi és kulturális életéről, a fiatalok megszólításának lehetőségeiről Vandrovnik Klárával, a Játék ötletadóijával, a Baji IKSZT kulturális szervezőjével beszélgettünk.

Nádasi Dóra: Hogyan és mi alapján született az ötlet a program elindítására, mitől újszerű ez a kezdeményezés?

Vandrovnik Klára: Ahogy a Bajon élő fiatalokkal munkám során kapcsolatba kerültem, feltűnt, hogy sokan nem ismerik a település és főleg a környező települések értékeit, és régen a televízióban is – azonos címmel – közvetített vetélkedő nagy rajongójaként úgy gondoltam, jó ötlet lenne őket ahhoz hasonló, játékos formában

azokkal megismertetni. Mindezzel azonban nemcsak az ismeretek átadása – még pontosabban fogalmazva, semmiképpen sem az ismeretek pusztá tényanyagként való átadása – volt a célom: a csapatban való, közös eredmény érdekében történő együttműködés hozzájárul a fiatalokban az együttműködési készség, a másokért – jelen esetben a csapattársakért – való felelősségvállalás fejlődéséhez, ami elengedhetetlen, és úgy érzem, olyan kompetencia, amit különösen ma-napság kiemelten fontos bennük erősíteni. Hozzá kell tenni, hogy a játék során az együttműködés generációk közötti sajátosságai is megjelennek, ahogy a 10 és 18 éves játékosok már nem pont ugyanabba a korosztályba tartoznak. Ezért

a feladatok is mind olyanok, hogy a játékosok egymás nélkül ne tudják őket végrehajtani, emellett odafigyelünk a kiegyenlített erőviszonyokra is – ezért vesznek részt kizárólag hasonló adottságokkal rendelkező kistelepülések a versenyen. Ami ezek mellett a *Játék* lényeges jellemzője, hogy a hagyományos iskolai keretektől eltérően, kötetlen formában járul hozzá az ismeretátadáshoz és készségfejlesztéshez, olyannyira, hogy a jelentkezés és részvétel is önkéntes alapon, kerdőíves igényfelmérés útján történik.

N. D.: Hogyan zajlik, pontosan milyen feladatokból áll a vetélkedő?

V. K.: A versenyen tízfős csapatokkal vesznek részt a tanulók. A tavalyi évben rajtunk kívül négy településről – Almásfüzitőről, Dunaalmásról, Neszmélyről és Vérteszőlőről – érkeztek a résztvevők, akiknek a saját lakóhelyük öt-nyolc perces bemutatása után egy, az összes község nevezetességeivel kapcsolatos, tizenöt kérdésből álló tesztet kellett kitölteniük, majd ügyességüket mozgásos játékokkal összemérniük. Az első feladatra a versenyzők változatos megoldásokkal készültek; voltak, akik

A verseny résztvevői

előadással, voltak, akik filmmel mutatták be településük nevezetességeit, történelmi és kulturális örökségét, vagy éppen az ott élők mindennapjait. A sorversenyekre – melyek között tavaly szerepelt zsákban futás, képkirakás, almákkal célba dobás, gördeszka és karton felhasználásával történő ladiképzés, bekötött szemmel való kislabdagyújtás és célba lövés – szintén mindenki maga hozta a játékötletét. Az eredményhirdetést követően az élményajándékok (torta, kalandpark-belépő, sárkányhajózás a Tatai tavon) kiosztása következett, melyekből minden csapat részesedett. Díszvendégünk, egyben a zsűri elnöke, Gábor Klára, a Komárom-Esztergom Megyei Népművészeti Egyesület vezetőjének tolmácsolásában ezzel is azt szerettük volna hangsúlyozni, hogy a játék örömeért, a részvételért és a közös élményért gyűltünk össze, nem a győzelem volt a fontos.

N. D.: *Mi a program szervezésének a menete, kik működnek közre a lebonyolításban?*

V. K.: A verseny szervezése nagyon hosszú előkészítést igényel. A tavalyi alkalmat jó fél éves szervezőmunka előzte meg, és ez idén sincs másképp. A települések eléréséhez szükség van helyi men-

torokra, akikkel folyamatosan szervezünk, rendszeresen találkozunk és egyeztetünk. Ebben a folyamatban (az időpont-egyeztetésekben, a gyerekek felkészítésében, pólók készítésében, szponzorok keresésében stb.) a művelődési házak dolgozói, az iskolák pedagógusai, illetve az önkormányzatok is közreműködnek – többnyire mindegyikük részt vesz a munkában, általában maximális támogatást nyújtva. Rajtuk – illetve a telepü-

lésenkénti két-három, lebonyolítást segítő személyen – kívül két Tatabányán működő intézmény, az NMI Művelődési Intézet Komárom-Esztergom Megyei Irodája, valamint az Új Nemzedék Központ Tatabányai Községi Terének munkatársai nyújtanak segítséget mind az előkészítésben, mind a lebonyolításban; a Művelődési Intézet kollégáival tavaly a kvíz kérdéseit állítottuk össze. Habár a *Játék* szervezése mindenkinek pluszte-

Célba lövés

vékenységet jelent, egyszersmind a szakmai együttműködések erősítésére is kiváló lehetőséget nyújt.

N. D.: *Mikor és hol lesz az idei verseny, miben fog eltérni a tavalyitól?*

V. K.: Az almásfüzitői Petőfi Sándor Kulturális és Szabadidő Központ által májusra, a Közösségek Hetével egybeeső időpontra szervezett idei alkalomnak az ottani Azaum Római Tábor ad otthont. A rendezvényt eredetileg is változatosnak és vándor jellegűnek szántuk, és mivel az ő csapatuk nyerte meg a tavalyi vetélkedőt, így őket illeti meg a verseny fogadásának joga. Az egyik fontos különbség, hogy idén többen csatlakoznak: a tavaly az utolsó percben visszalépett Kocs mellett két új település, Tardos és Ács jelezte részvételi szándékát és kapcsolódott be a folyamatba. Ennek kezdeté a mentorok februári egyeztető megbeszélése volt, ami után a gyerekek elolvasásra és megtanulásra megkapták a többiek által írt, három-három fotóval kiegészített, egyoldalas településtörténetet és a

Játékgyűjtés bekötött szemmel

nevezetességeket felsoroló leírást, az általuk összeállított ismertetőt a többi csapathoz és hozzánk is eljuttatva. A verseny részein is jelentősen változtattunk, pontosabban kibővítettük őket: a településeket ismertető performansz mellett kötelező elemként szerepel a filmes bemutatás – az elkészült munkákat gyűjtő online felület elkészítéséhez a Művelődési Intézet nyújtott szakmai segítséget. (A versenyzők a munkákat természetesen akár

okostelefonnal is elkészíthetik, azal a kitételrel, hogy lehetőleg önállóan dolgozzanak, és technikai szempontból elfogadható alkotásokat hozzanak létre.) A mozgásos játékokat illetően viszont könnyítettünk a csapatok dolgán azáltal, hogy azzal nem nekik kell készülniük – az ötletek és a megvalósításhoz szükséges eszközök az Azaum Római Tábortban mind rendelkezésre állnak. Ezek mellett még az értékelés tekintetében változtattunk: míg tavaly csak a tesztet és az ügyességi vetélkedőn nyújtott teljesítményt pontoztuk, idén már a filmeket és előadásokat is zsűrizni fogjuk. Mindezek mellett az ajándékokat felajánlók köre is bővült; a résztvevők idén a Tatai Celőkék Hagyományörző Egyesület íjászoktatója, illetve a vértesszőlősi csapat által felajánlott bowlingozással is élhetnek majd.

N. D.: *Mi jellemző a községek kulturális-közösségi életére, értékörző tevékenységére, és hogyan illeszkedik ebbe a Játék 6árok Nélkül programja?*

V. K.: Az IKSZT – mint a helyi csoportok tevékenységéhez helyszínt biztosító és a helyi események szervezésében közreműködő intézmény – munkatársaként úgy gondolom, a faluban jelentős

A vértesszőlősi csapat előadása

a hagyományörzés szerepe, az egyes csoportok minden korosztály számára lehetőséget nyújtanak a közösségi életben való részvételre. Évek óta működik nálunk a Rozmaring Nyugdíjas Klub, a Nemzeti Művelődési Intézet által kezdeményezett „Újra öltünk, örökítünk” projekt folytatásaként rendszeresen találkoznak és alkotnak az Öltögetők Klubjának tagjai, a borászati hagyományokat az Eszterházy Szőlő- és Bortermelő Egyesület ápolja, a lakosok számára pedig country táncscsoport és egyéb mozgásos alkalmak állnak rendelkezésre. A települést illetően – német nemzetiségi voltánál fogva – fontos említést tenni a nemzetiségi hagyományörzésről, ami szintén elég meghatározó, és fontos része a helyi kulturális életnek. A Német Nemzetiségi Hagyományörző Egyesület, annak dalköre és az iskola diákjaiból alakult táncszakköre – csakúgy, mint a többi csoport – rendszeres fellépője a települési nagyrendezvénynek, ünnepeknek, melyek alkalmat jelentenek számukra arra, hogy a közönséget saját hagyományaikkal megismertessék, azokat felelevenítsék. Az

egyesület április végére szervezi a további, nemzetiségi hagyományokat őrző települések bevonásával évente megrendezésre kerülő Dalos Találkozót, valamint egy sváb használati tárgyakat és viseletet kiállító emlékszobát alakítottak ki az udvarunkkal közös közösségi házban. Jelenleg az egyesület ifjúsági tagozataként működik a települési közösségépítő munkában aktívan részt vállaló, egykor Baji Hagyományörző Fiatalok Klubja nevet viselő csoport, kb. húsz fiatallal. Főként az ebbe a csoportba nem tartozó fiatalokat szeretne volna megszólítani a *Játék Bárok Nélkül*, hogy ők is gazdagodhassanak településük – és a további települések – értékeinek megismerésével, a nagyobb közösséghez való tartozás élményével.

Bajon évek óta működik az értéktár bizottság is, emellett tavaly ősszel vette kezdetét egy nagyszabású, a hagyományok ápolását szolgáló kezdeményezés a *Cselekvő Közösségek* projekt nyertes mintaprojekt-ötlet pályázatának keretein belül. A *tegNAP – Múltidézés Bajon* elnevezésű programmal a háromezer fős falunk német nemze-

tiségi és újonnan betelepült, illetve az eltérő településrészekben élő lakosainak közösséggé szervezése volt a célunk, egymás hagyományainak, értékeinek, szokásainak bemutatásán keresztül. A különféle közösségi alkalmak emellett nemcsak az eltérő származású és kulturális gyökerekkel bíró, de a különböző generációkhoz tartozó lakosokat, időseket és fiatalokat is közelebb hozzák egymáshoz.

N. D.: *Milyen programelemeket tartalmaz a projekt, milyen közösségi alkalmakon vehet részt a lakosság, illetve az ifjúság?*

V. K.: A helyi oktatási-nevelési intézményekkel és az önkormányzattal együttműködésben számos programot szerveztünk és szervezünk, melyek az ifjúság számára elég színes, széles választékot kínálnak. Az *Aprók Tánc*a az óvodások sváb zenés-táncos délelőtti, az *Élményórák* keretein belül pedig az iskolások tehetnek interaktív osztálylátogatásokat a településünkkel szomszédos Tatán található, többek között az egykori Bajt is megjelenítő tárlatot kiállító Kuny Domokos Múzeumba, Busa Mónika néprajzos szakmai támogatásával. Ehhez tartoznak a helyi iskolai-közösségi könyvtárban megtartott beszélgetős múltfeltáró órák is. Az *Adásban* az iskolarádiósoknak biztosít alkalmakat az általuk választott, valami módon a múlthoz kapcsolódó érdekességek beolvasására, azoknak a többiekkel való megosztására. Szintén az iskolás korosztályt a tavaszi szünetben régi tárgyak felkutatására, lefotózására és a fotóknak a közösségi oldalunkra való feltöltésére invitáltuk; a költészet napjára versíró pályázatot szerveztünk, a településről írt költeményekkel való részvétellel. A lakosság igényére reagálva, szintén tavasszal tartottuk a *Múltidéző Forgatagot*, melyen sváb és magyar táncok, dalok, szokások és régi viseletek kerültek

A közönség soraiban

A totó megfejtése közben

bemutatásra a községben működő csoportok, intézmények és a lakosság bevonásával. A program-sorozat további elemeként szervezzük júliusra a hagyományörző, napközi jellegű nyári tábor, ahol az alsó tagozatos diákok ismerkedhetnek meg helyi hagyományokkal, történelemmel – többek között a németek betelepítésének történetével –, vehetnek részt élményórákon, múzeumlátogatáson vagy éppen helyi jellegű ételek elkészítésében, játszhatnak nyomkereső játékot, melynek során régi épületeket, tárgyakat kell majd megtalálniuk. A helytörténeti ismereteket olvasmányélményeken keresztül is szeretnénk bővíteni: Tóth Krisztina *Ezer esztendő előtt* című könyvének anyagát felhasználva egy, a tényleírások helyett mesébb, monda jellegű történeteket tartalmazó, helyi értékekhez kapcsolódó tematikus kiadvány megjelentetését tervezzük. Az em-

lített programok – csakúgy, mint a *Játék 6árok Nélkül* – a közösségi élmény mellett azt a célt szolgálják, hogy a gyerekek ügyességüket és ötleteiket használva, élmények által szerezzenek a településükről, a saját gyökereikről maradandó élményt és tudást.

N. D.: *Milyen hatásai, pozitív hozadéakai vannak ezeknek az eseményeknek, a Játék és a tegNAP*

VANDROVNIK KLÁRA az egri Eszterházy Károly Főiskolán 2000-ben szerzett diplomát pedagógia, gyermek- és ifjúságvédelem, fejlesztő pedagógia szakon. Mindig is emberekkel szeretett foglalkozni – dolgozott Budapesten gyermekotthonban, ügyfélszolgálatot is vezetett. A programszervezői és a programok lebonyolításához kapcsolódó munka mindig is közel állt hozzá. 2014 májusa óta dolgozik a Baji IKSZT kulturális szervezőjeként, az NMI Művelődési Intézet közművelődési szakember I. képzését a tavalyi évben végezte el.

NÁDASI DÓRA az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végzett magyar nyelv és irodalom szakos bölcsészként, valamint magyar mint idegen nyelv szakon. Az egyetemi évek után kiadói területen kezdett dolgozni – először a könyvkiadásban korrektorként, angol nyelvről készített fordítások nyelvi lektoraként, majd a lapkiadásban olvasószerkesztőként, magazinok segédszerkesztőjeként. Ezek mellett egy angol nyelvű könyv fordítását végezte. Szakmai tapasztalatot magyar mint idegen nyelv tanárként is szerzett; magyar nyelvet külföldi diákok számára nyelvi táborban tanított.

hogyan támogatják, egészítik ki egymást?

V. K.: *A Játékkal* – de a többi rendezvényt is – az volt a célunk, hogy a szokásos keretektől eltérő módon találjuk meg és vonjuk be az ifjúságot, lehetőséget teremtünk arra, hogy a velünk való ismeretségüket is erősítsük, azáltal, hogy azt az IKSZT-ben – nevezetesen például a számítógépteremben – való találkozásokon kívül egy másfajta, közös élményt adó tartalommal töltjük meg. Ez főleg azoknak a gyerekeknek a szempontjából lehet fontos és hasznos, akik az iskolában nem feltétlenül jól teljesítenek, illetve kevésbé vagy nehezebben csatlakoznak közösségekhez – a baji csapat válogatásánál én legalábbis ezt a szempontot szem előtt tartottam. *A Játék* őket is ösztönzi a részvételre, felkelti az érdeklődésüket, új ismereteket szerezhetnek általa, akár a jövő önkéntesei is válhatnak belőlük. Emellett az is észrevehető, hogy a verseny után nagyobb kedvvel vesznek részt más helyi eseményen, például *tegNAP*os rendezvényen vagy a sulirádióban való szerepléssel. Úgy gondolom, ha a fiatalokat a saját nyelvükön, akár a közösségi oldalakat idéző eszközökkel szólítjuk meg, közösségi élményt nyújtunk, és a kreativitásukra építve vonjuk be őket a folyamatokba, akkor azzal a múltat, a falujuk értékeit is közel hozhatjuk számukra – mindenhez csak jó ötlet kell.

Testvérvárak

Mai várvédő szövetségek

2018. március 17-én testvér-vár-megállapodást írtak alá a Veszprém megyei Döbrönte Szarvaskő vára és a Heves megyei szarvaskői vár képviselői, követendő példát mutatva másoknak, hogy a hasonló adottságú műemlékek őrzői együttműködések, tapasztalatcserék, közös projektek segítségével tegyenek még többet örökségeink védelméért. A döbrönte várhoz kapcsolódó csapat, a Himfy Bandérium fél éve alakult meg egy helyi civil szervezet részeként – a mai „várvédők” tevékenységéről, szövetségeseiről is mesélt a Szarvaskör Egyesület elnöke, Sós Mari.

Baloghné Uracs Mariann: *Hogyan kerültél Budapestről Döbröntére?*

Sós Mária: 2006-ban a várat jöttem megnézni Döbröntére, s ez életem további alakulását is meghatározta – ideköltöztem, és azóta is itt élek e kies, Bakony-széli kis faluban. A várhoz kapcsolódó várünnepségek egyikén a hollói hagyományőrző csapattal és a fővárosi Tár-S Egyesülettel már rendeztünk egy, a várban megelevenített középkori fegyver- és életmód-bemutatót saját erőből, de azóta is álmodom, hogy a romok között megelevenedjen Nagy Lajos

korának udvara, s hogy a várépítő Himfy Benedek kalandos életét az utókor is megismerje.

2009-ben kezdeményezésemmel megalakult a Bakonyalja Barátai (BAB) Egyesület, melyben a hagyományörzés részeként bemutatókkal, előadásokkal kezdtük meg a középkor és Szarvaskő várának népszerűsítését. Együttműködve a pápai Hagyományok Hegye Egyesülettel, annak tagjai tartottak fegyver- és viseletbemutatókat, melyek a mi kézműveseink foglalkozásaival,

ügyességi feladataival kiegészülve a középkort elevenítették meg.

B.-né U. M.: *Kevés nő mondhatja el magáról, hogy várkapitány lenne – Te hogyan lettél az?*

S. M.: A Bakonyalja Barátai Egyesülettől 2015-ben megváltam, s az általam 1997 óta vezetett Xantus János Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpontot a 2016 óta működő Szarvaskör Egyesület vette át, a kidolgozott hagyományőrző programokkal együtt. Ekkor

már a Veszprém Megyei Várak Egyesületében – helyi önkormányzati képviselőként vállalt feladattal – döbröntei várkapitányként képviseltem műemlék várunkat, s országos bemutatókon (Miénk a vár, Múzeumok Majálisa), illetve hagyományőrző programokon (Kinizsi Napok, Gyulaffy Napok) vett részt a Szarvaskör bemutatókkal, játszóházakkal. Nagyvázsonyban találkoztam a Győrben élő, a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrendhez

tartozó Jármű-Takács Krisztiánnal, kinek felszerelése, felkészültsége lenyűgözött, s közösen hirdettük meg, hogy várjuk azokat, akik kedvet éreznek a XIV. század felelevenítéséhez, természetesen a Himfy-családhoz kapcsolódva. László Szabolccsal akkor kerültünk ismeretségbe, de még mindig kevesen voltunk.

B.-né U. M.: Hogyan jött létre és kik alkotják a Himfy Bandériumot? Meséj egy kicsit arról, mivel foglalkoztok!

S. M.: Úton-útfélen hangoztattuk, hogy jó lenne egy csapat, de Koloványi Attila kellett ahhoz, hogy 2017 őszén összeüljünk, és az alapok meghatározásával hozzákezdjünk egy, kifejezetten a várhoz kapcsolódó bandérium felállításához. Attila a Hagyományok Hegye tagjaként évek óta része volt az egyesület bemutatóinak, s döntése, hogy az avar kori felszerelését kiegészíti Nagy Lajos korára jellemző ruhákkal, tárgyakkal, meghatározta, hogy tapasztalatával, ismeretiségi körével lendületet vegyen a toborzás.

A Himfy Bandérium ekkor tervezte és határozta meg címerét, egységes ruházatát, szellemiségét, s a Szarvaskör önálló részeként elkezdte a munkát. Nem egy, hanem három – az alapításnál résztvevő – férfi alkotja a vezetőséget, de igazából az egyes programokat vezető kapitánynak tartoznak felelősséggel a tagok. Varrtuk, varrattuk a ruhákat. Tudni kell, hogy a hagyományőrző viseletek elkészítése nem kis anyagi ráfordítást igényel, a korabeli fegyverek, védőruhák korhű másolatainak költsége magas, egy-egy ember felszerelése több tíz- vagy akár százezer forintot tesz ki. Így érthetővé válik, hogy a középkori bandériumok felállítását csak gazdag emberek teheték meg, nem beszélve a hadjáratok – ellátás, szállítás – költségéről. A programokon, bemutatókon

részvevő csapatok árkalkulációja mindezeket tartalmazza, hiszen egy páncélos, fegyveres vitéz mázsás terhekkel érkezik, s a korhű sátrak, berendezési tárgyak kevés készítőnél rendelhetőek. (Jómagam ügyes kezűként megvarrhatom például a korhű ruhám, de az anyagköltsége bizony jócskán csökkenti a család költségvetését.)

Részt vettünk középkori vásáron, ami a családi kasszák további apadásához vezetett, hisz fiatal egyesület lévén nem tudunk pályázatokon részt venni. Fegyverforgatási gyakorló órákat tartottunk vasárnaponként a pápai Hagyományok Hegyén, s az eltökéltség odáig vezetett, hogy hetente jöttünk össze. Jómagam a korabeli nőkre, gyerekekre vonatkozó programrészek kidolgozását tűztem ki célul, hogy a férfiak családjának bevonásával az egy- vagy többnapos rendezvények, a gyakorlónapok közös időtöltésnek számítsanak, mindenki érezze hasznosnak magát. A játék, a gyógyítás, az öltözetek, a kézművesség ugyanúgy része volt az akkori életnek, mint a fegyverforgatás, a diplomácia, a gazdálkodás.

Mindenki megismerkedett a vár és a Himfy család történetével, saját érdeklődésének megfelelő tu-

– Facebook-csoportot alkotva, oda feltöltött videókkal, ismeretekkel – megoszthassuk. Az egyesület a járási önkormányzatokhoz fordult, hogy támogatást kapjon, s ekkor újabb ötletünk támadt.

B.-né U. M.: *Ekkor merült fel a szarvaskői várral való megállapodás ötlete? Hogy jutott eszetekbe?*

S. M.: Az internetes kommunikáció során érzékelhető volt, mennyire gyakran keverik össze a dunántúli Szarvaskő várát a Heves megyei szarvaskői várral. A szarvaskői polgármesterasszony ellátogatott Döbröntére, de mivel testvértelepülésük, Balatonederics a közelben található, így eddig nem volt kapcsolat a két helység között. Itt jött az ötletünk, hogy testvériség születhet két, hasonló adottságokkal rendelkező műemlék között is, így került kidolgozásra a várhoz kapcsolódó döbrönte-i egyesület és az Egerhez közeli település között a testvérvár kapcsolat.

2018 márciusában az egyesület szponzorának minősült döbrönte-i Hasik Hotelben tarthattunk bemutatót, melyen a bandérium 22 tagja vett részt. Kiállítás, fegyver- és viseletbemutató, előadások,

dományokba mélyedhetett, s így 2018 februárjában a pápai Jókai Mór Városi Könyvtárban egy bemutató és toborzó napot tarthattunk. Itt volt előadás Károly Róbert és Nagy Lajos pénzeiről, gazdálkodásáról (Tóth István tartotta), külön előadások a szűrő fegyverekről, külön előadás az íjászokról, nyílpuskákról, a vártörténet, a Himfy-család sem maradhatott ki (Kocsis László, Koloványi Attila, László Szabolcs mutatta be e területeket), s „női dologként” a viseletről (Lukács Katalin jóvoltából), sőt, az ételekről szóló bemutatót kóstoló kísérte (Magyar Csillának köszönhetően).

Bizony meghatározó volt hallani azt, mikor könnyes szemmel mesélt egy hagyományörzőnk – Csontos Attila – arról, hogy mit is jelent számára személyesen az, hogy a XXI. században a középkort megmutatva a lovagi eszmények, a régi ismeretek felidézése felelevenítendő, értékes tudást ad.

A toborzó előadás újabb résztvevőket hozott, így kidolgoztuk, hogy milyen bemutatókkal, kézműves és ügyességi feladatokkal tudja a csapat megmutatni Nagy Lajos királyunk korát. Beszerzett a

csapat – szintén saját erőből – gyakorlókardokat, sisakokat, hajítófegyvereket és ezek használatának gyakorlására továbbra is heti rendszerességgel összegyűlt. Gondolkodtunk újabb és újabb ötleteken, amivel színessé tehetjük minden korosztály számára a bemutatókat, elkezdtük az újabb kutatómunkát. Készültek újabb viseletek az újonnan csatlakozóknak, egyre fontosabbá vált, hogy az egyéni tudást

kézműves programok – címerfestés, fémdomborítás, lúdtollal írás, kötélverés, kézimunka – és ügyességi feladatok várták a résztvevőket, melyen a szálloda vendégein kívül meghívást kaptak a járási önkormányzatok képviselői, a Veszprém megyei várkapitányok is. Segítséget kaptunk fotóstól és

videós csapattól is – fontos tudni, még mindig nem rendelkezünk anyagi támogatással – az esemény megörökítésére, hogy ezek felhasználásával reklámozhassuk a bandériumot.

E program adott alkalmat arra, hogy ünnepélyes keretek között aláírjuk az első – s reméljük nem utolsó – testvérvár-megállapodást, mely itt két romos, régészeti feltáratlan, de érdekes történettel rendelkező műemlék között született, melyek neve összetéveszthető. Így talán egyre több emberhez eljuttathatjuk, hogy hol található a két Szarvaskő nevet viselő vár, milyen emlékekkel büszkélkedhetnek, milyen kapcsolatban kötődnek egymáshoz. A testvérkapcsolat ad alkalmat arra, hogy egymástól távol lévő közösségek „látóutakon” ismerkedjenek egymással, kicseréljék tapasztalataikat, együttműködésekkel további megvalósításokban gondolkodjanak. Települések, iskolák után újdonság lehet hát, hogy műemlékek őrzői kötnek szövetséget, így a döbrönte-i vár Himfy Bandériuma a továbbiak-

ban nemcsak a saját, de a másik műemlék ismereteit is továbbadja, s a országosan példamutató lehet Szarvaskő „rómerkedése”. Hogy honnan jön ez a furcsa ige? Rómer Flóris, kiváló tudósunk ihlette, s ez a kifejezés a polihisztor munkásságára is utalva foglalja össze a kíváncsiság, kutatás, továbbadás és az ezekre ösztönzés jelentéstartományát.

B.-né U. M.: *Mit tud egy ilyen szervezet adni a tagjainak, miért jó a tagjának lenni?*

S. M.: Példa lehet a Himfy Bandérium másoknak arra is, hogy családok – férj, feleség, gyerekek – közösségben milyen hatékony munkát tudnak végezni, s hogy egy célért a különböző identitással rendelkező egyének hogyan tudnak együtt dolgozni.

Napjainkban pedig egyre értékesebbé válik a hűség, a bajtársiaság, az irgalmasság, a lovagiasság, a kézműves munka, az együttműködések bemutatása, s így válik érthetővé, hogy őseink élete példát adhat napjainkban is.

Ez a csapat engem is, a tagjait is arra ösztönzi, hogy újabb és újabb tudásokkal, tevékenységekkel ismerkedjek, ötleteljenek, s látom, hogy a bandérium tagjainak is mit jelent, hogy részt veszünk újabb és újabb megmértetésekből. Hiszen más az elvárás egy falunapon, egy interaktív történelemórán, egy

korhű hagyományörző bemutatón vagy a Múzeumok Majálisán. Az együttes gondolkodás és munka, hogy újabb emberekkel kerülünk kapcsolatba, hogy a bandérium

vonzó mások számára – hisz új emberek csatlakoznak, s általuk új ötletek valósulnak meg – példa lehet hát másoknak, hogy a „rómerkedéssel” testvérekre találhatunk.

SÓS MARI 1963-ban született Budapesten. 1996-ban került a Marczibányi Téri Művelődési Központba, az itt töltött évei alatt végezte el a bajai Eötvös József Főiskola művelődésszervező szakát. Számos kézműves, ismeretterjesztő és komplex programot szervezett, a Xantus János Természet- és Környezetvédelmi Oktatóközpontot vezette. Negyedik gyermeke születése után költözött jelenlegi lakóhelyére, Döbröntére, ahol közművelődési és turisztikai céget, illetve civil szervezeteket alapított, vezetett. Gyógy- és fűszernövény termesztőként is dolgozik, közösségfejlesztői végzettséggel a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum projektmentorságként megyei mentorként is dolgozhatott. Jelenleg a Szarvaskör Egyesületet vezeti, abban is a már 20 éve működő – fent említett – Oktatóközpont programjait szervezi. Döbrönte község Önkormányzatának képviselőjeként, várkapitányként Szarvaskő várat képviseli, s így műemlékpedagógiával, hagyományörzéssel foglalkozik. Tagja a budapesti székhelyű Tár-S Egyesületnek, a Veszprém Megyei Várak Egyesületében a döbrönte várat képviseli. Önkéntese a pápai Kékkfestő Múzeumnak, s a gannai Esterházy Mauzóleumnak, ahol idegenvezetőként is segít.

BALOGHNÉ URACS MARIANNA 30 éve dolgozik a közművelődésben, ebből 24 évet Pápan, a Jókai Mór Művelődési Központban töltött művelődésszervezőként, szakmai csoportvezetőként majd igazgatóként. Szakmai munkájában legszívesebben színházi előadások szervezésével, a színházi nevelés és a drámapedagógia különböző területeivel foglalkozott. Dolgozott a felnőttképzésben, elsősorban hátrányos helyzetűeknek szóló, kompetenciafejlesztő képzéseket szervezett. Részt vett több olyan programban, amely az önkéntesség elterjesztésére irányult. A szakmai programok megvalósítása érdekében számos pályázatot írt és menedzselte (HEFOP, TÁMOP, EFOP). Jelenleg a Pápai Művelődéstörténeti Társaság elnökeként is tevékenykedik, egy járási népfőiskola kialakításában vesz részt. 2015 januárjától a Nemzeti Művelődési Intézet, majd 2017 januárjától az NMI Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájának irodavezetője.

*„A madárnak szárnya van és szabadsága, nekünk szülőföldünk és sok-sok tennivalónk.”
(Tamási Áron)*

*Beszélgetés Nagy Györggyel,
a várhosszúréti Gömöri Kézművesek Társulása
elnökével a Kárpát-medencei partnerségekről*

A Gömöri Kézművesek Társulása a gömöri régió magyar identitástudatának őrzésében és ápolásában fontos szerepet játszik. Nemcsak egyesíti a hazai és külföldi kézműveseket, hanem olyan valódi hagyományörző tevékenységet végez, amely ma példaértékű a fiatalok és idősek számára egyaránt. Megalakulása óta intézményes háttér nélkül működik.

A társulás működése 16 éves múltra tekint vissza. Kézműveseinek száma több mint 100 fő, akik rendszeresen képezik magukat szakmai konferenciákon, programokon. Az elmúlt években több magyarországi népművészeti egyesülettel vették fel a kapcsolatot és működnek együtt (Hegyaljai, Bükkaljai, Palóc, Fügedi Márta, Sajó menti). Ezen egyesületek tagjainak többsége a Gömöri Kézművesek Társulásának is tagja.

A kulturális kapcsolatok ápolásának számos lehetőségét sorakoztatják fel, és hatalmas energiákat mozgatnak meg: hírüket és erejüket hittel végzett munkájuk támogatja.

Nagy Györgyöt, a társulás vezetőjét kérdeztem néhány fontos eseményről. Gyuri nagyon sokat tesz a közösségért. Fáradhatatlan nemcsak a munkában, de magánemberként is: sokat tesz civilként

egy olyan régióban, ahol a magyarság fogyatkozóban van. Saját magát úgy jellemzi: várhosszúréti parasztgyerek, aki egyszerű ésszel gondolkodik. Ugyanabban a szobában olvas, tévézik, hallgat zenét, vagy ír a számítógépen, amelyben az ősei születtek. Ragaszkodik ehhez a helyhez, úgy érzi, dolga van itt, és tesz is azért, hogy az emberek szeressenek itt élni és lenni.

Dolgozik a falujáért, azért a kultúráért, amiben még része volt kisgyerekként.

Sorsa nem volt egyszerű, hiszen egy baleset során komoly koponyasérülést szenvedett, és a legoptimistább orvosok is azt mondták, hogy élete végéig kerekesszékekben kell ülnie, ellátásra és segítségre szorul. Természetesen nem adta fel a küzdelmet, helyreállító műtétek sorozata következett. Felesége folyamatosan ott volt mellette, jóformán csak ők ketten hittek abban,

Lányaival

hogy Gyuri újra járni és focizni fog. Kitarlottak a hitükben, s ma már jár, állatokat tart, fél kézzel kaszálgat a kertben, tud autót vezetni, és képes a családjával együtt teljes életet élni – lányai szépen cseperednek.

Kovács Anikó: Mikor alakult a Gömői Kézművesek Társulása, és milyen céllal?

Nagy György: A Társulás 2002-ben alakult polgári társulásként Várhosszúréten. Célja a hagyományos mesterségek újjáélesztése, és oktatása.

K. A.: Hol tudjátok ezeket a tevékenységeket végezni, hiszen ehhez megfelelő térre is szükség van?

N. Gy.: Nélkülözhetetlen volt egy olyan műhely kialakítása, amely teret biztosít az alkotáshoz és a kész munkák bemutatáshoz. Nagy segítséget jelentett a Gömői Kézműves Központ megnyitása 2006. augusztus 5-én, ahol igazi otthonra találtak a kézműves tevékenységek. A kézműves ház Várhosszúréten az elmúlt évek alatt újabb rekonstrukciókon esett át, így most már szálláshelyet is tudunk biztosítani a kézműveseknek.

K. A.: Milyen szerepek volt a „Pásztorok áldomása” című pásztortalálkozó megrendezésében?

N. Gy.: A pásztortalálkozót mi, vagyis a Gömői Kézművesek Társulása szervezte. Az ötlet tőlünk származott, de rengeteg segítséget kaptunk, és a rendezvényt egészében együttműködésben valósítottuk meg. Voltak partnereink, önkéntesek, akik nagy segítségünkre voltak. Az egész környék megmozdult, mindenki kivette a részét a munkából, aki tehetett. A szükséges anyagi forrás megteremtésétől a másnapi takarításig mindenkinek meg volt a maga feladata. 2008-ban, 2010-ben és 2012-ben rendeztük meg.

K. A.: Mennyire népszerű ez az esemény? Kik érkeznek ide, milyen az érdeklődés?

N. Gy.: A pásztortalálkozó lett a legnépszerűbb eseményünk. Várhosszúréti kicsiny falujába több ezres tömeget vonzott. A nap folyamán versenyekre is sor került, többek között pásztortánc, pásztormese, pásztorének, pásztorzene (hangszeres) kategóriákban. A látogatottság elérte a 6000 embert. Nagyon sokféle nemzet és ember érkezett a találkozóra. Persze elsősorban pásztorok Magyarországról, Erdélyből és Kárpátaljáról. Az utolsó alkalommal úgy éreztük, ez az esemény túlnötte kis falunkat. Gondolkoznunk kell a folytatásról. Csak akkor fogjuk újra megszervezni, ha kitaláltuk, hogyan lehet ennyi embert kényelmesen és biztonságosan fogadni.

K. A.: Mióta szerveztek gyermektábort?

N. Gy.: Gyermek kézműves tábortársulásunk megalakulása, azaz 2002-től szervezünk – idén már tizenhetedik alkalommal. A gyermektáboraink nagy népszerűségnek örvendenek. Még véget sem ér az egyik tábor, a gyerekek

Pásztortalálkozó

Gyermektáborban

már iratkoznak a következőbe, nehogy lemaradjanak róla. Most már felnőtt egy olyan generáció, akik azelőtt gyermekként jártak kézművességet tanulni, most tinédzserként ugyanezt tanítani járnak vissza. Ez nagy büszkeséggel tölt el bennünket.

K. A.: *Hány gyermeket tudtok egy tábor alkalmával foglalkoztatni?*

N. Gy.: Voltak évek, amikor 150-180 gyerek volt naponta, de az utóbbi években 60-80 gyereket fogadunk, mivel intézményes háttér nélkül működünk, és így nagyon nehéz anyagi forrást találnunk.

K. A.: *Ezekbe a táborokba járnak magyarországi gyermekek is, vagy csak a helyieknek, környékbeli gyermekeknek szervezitek?*

N. Gy.: Többnyire helyi és környékbeli gyerekek jönnek. A gömöri régió gyermekeit próbáljuk első sorban felölelni sok magyarországi résztvevővel.

K. A.: *Mióta rendezitek a Gömöri Kézműves Vásárt, és honnan jött a gondolat a megrendezésére?*

N. Gy.: Az első Kézműves Vásár 2006-ban volt. Mivel a pástortalálkozókat két évente szerveztük, így maradt egy üres nyár. Arra gondoltunk, legyen egy jó kis vásár, ahol

társulás tagjai árultak. Mára már a Kézműves Vásár kinőtte magát. Mindenki tudja a környéken, hogy július utolsó szombatján vásár van Hosszúréten. Most már ott tartunk, hogy a látogatottság évről évre nő, körülbelül 3000 résztvevő volt tavaly.

K. A.: *Úgy tudom, hogy ebben is részt vesznek Magyarországon élő kézművesek.*

N. Gy.: A kézművesek 70 százalékát Magyarországon élő kézművesek alkotják. A programba fellépők között is szerepelnek magyarországi néptáncosok, citerások, népdalénekesek.

K. A.: *Nagyon sok projektben, eseményben működtek együtt, vagytok partnerei anyaországi szervezeteknek. Tudnál egy párat ezek közül felsorolni?*

kézműveseink kipakolhatják portékáikat és persze be is mutathatják szakmájuk csínját-bínját. A vásárokkal kapcsolatban az első években nem gondolkodtunk nagyban, inkább helyi fellépők voltak, és a

Kézműves kiállítás és vásár

N. Gy.: Hét népművészeti egyesülettel (Bihari-, Hegyaljai-, Kisgyőri-, Bükkaljai-, Sajómenti-, Palóc-, miskolci Fügedi Márta Egyesülettel) vagyunk kapcsolatban, valamint a Népművészeti Egyesületek Szövetségével. Együtt kutatjuk a gömöri fazekasság múltját, igyekszünk a hagyományainkat életben tartani. Több tábort, vásárt szerveztünk már együtt. Nagy gondot fordítunk a mesterség továbbörökítésére is képzések formájában. Partnereinkkel összefogásban nyújtunk be pályázatokat, ezekből finanszírozzuk a tevékenységeinket, és több magyarországi projektben vettünk már részt az elmúlt évek során.

2014-től minden hónap első vasárnapján az udvaron őstermelői piacot tartunk, kiállítóként és árusként ingyenes a részvétel. A Gömöri Kézműves Népművészeti Fesztivált 2006-tól minden év júliusának utolsó hetében tartjuk, konferenciát szervezünk a kézműveseknek. Kialakítjuk a Népművészetek, Ügyes kezek és Őstermelők Utcáját, a Csűr színpadot és hagyományos

Jótekonyság

mesterség bemutatót, népzenei, néptánc bemutatókat szervezünk.

K. A.: 2007 óta meghatározza munkátokat a régi mesterségek viszsztatánítása, többek között a fafaragás, kosárfonás, fazekasság, kovácslás, csipkeverés megismertetése, és jótekonysági tevékenységet is végeztek.

N. Gy.: Igen, erre több jó példát tudok említeni. A legelső gyermektáboraink résztvevői már úgy járnak vissza, hogy ők maguk tanítják az évekkel ezelőtt elsajátított ismerteket. Van egy fiatalember a településünkön, aki 20 éves kora ellenére kiváló ismerője a harang-

öntésnek. Még sikerült időben elsajátítania ezt a mesterséget, és már olyan professzionális módon végzi, hogy magyarországi harangöntő mesterek kérnek tőle szakmai tanácsot. Jótekonysági tevékenységgel is foglalkozunk, hiszen a második világháborúban elesett katonák új tömegsírjának emlékművére felkerült harangot az előbb említett fiatalember, Szlitz Róbert készítette, a kopjafa és kereszt pedig Ulman István helybéli fafaragó és társainak alkotása. Elkészítettük továbbá a krasznahorkai várkaporna új harangját is. Szintén önkéntes alapon végezzük a szlovák te-

Mesterségbemutató

Harang

Emlékmű-ápolás

rületen eltemetett magyar katonák emlékművének az ápolását.

K. A.: *Igen sokszínű tevékenységet végeztek a régióban, mindig van újabb és újabb terv és ötlet. Az elmondásod alapján arra a következtetésre jutottam, hogy folyamatosan tartjátok a kapcsolatot a magyarországi kézművesekkel és ők is szívesen járnak hozzátok. Mi az az erő, ami így összetart benneteket?*

N. Gy.: Folyamatosan vannak újabb és újabb terveink, melyeket szeretnénk még megvalósítani, és mindegyikhez komoly összefogásra van szükség. Szerencsére ebben itt nincs hiány. Nehéz megmondani mi az, ami összetart bennünket a magyarországi kézművesekkel. Talán elsősorban az elmúlt évek alatt kialakult barátság, illetve az együttműködés és a közös munka öröme. Sokszor – bár nagyon sok munkánk van ezekben az akcióban – nekünk ez mégis kikapcsolódást jelent. Összeköt bennünket a várhosszúréti hangulat, az öröm, a bánat, a nyugalom, örökségünk megőrzése, a közös munka és alkotás. És amire büszkék

Ünnepségen

vagyunk, hogy munkánkat el is ismerik, hiszen 2017-ben a Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti Tagozata a magyar népművészet életben tartása és továbbörökítése érdekében végzett tevékenységünkért, áldozatos közösségformáló munkánk elismeréseként a Magyar Művészeti Akadémia elismerő oklevelét adományozta társulásunknak. A díjat Kékedi Lászlótól, a Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti Tagozatának vezetőjétől vettük át. Ez az elismerés az egész csapatunknak szólt, az eddigi 16 évnek, és remélem, hogy nagyon sok ilyen aktív évünk lesz még. Maradunk hűek társulásunk mottójához: „A madárnak szárnya van és szabadsága, nekünk szülőföldünk és sok-sok tennivalónk.” (Tamási Áron)

NAGY GYÖRGY: (1972) Várhosszúréten, szlovákul Krásnohorská Dlhá Lúka településen él és dolgozik. Balesete előtt ácsként és fafaragóként tevékenykedett. A Gömői Kézművesek Társulása megalakulása (2002) óta, mint a társulás vezetője végzi munkáját.

KOVÁCS ANIKÓ: (1967) Tanulmányait földrajz –rajz szakon végezte a nyíregyházi Besenyei György Tanárképző Főiskolán, majd művelődésszervező szakon az egrői Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán. 2017-ben mester diplomát (MeD) kapott a Nyíregyházi Egyetem – vizuális- és környezetkultúra tanár szakán. 2013 óta dolgozik a Nemzeti Művelődési Intézet, majd az NMI Művelődési Intézet Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Irodájában módszertani referensként.

Gyertyaláng a hősökért

Évről-évre több közösséget von be a Krajczáros Alapítvány első világháborús projektje

A döntően hadisírgondozással, a múlt emlékeinek megörökítésével és ápolásával foglalkozó Krajczáros Alapítvány kuratóriumának elnökével, Németh Istvánnal arról beszélgettünk, hogy 2010 óta sikerrel szerveznek gyertyagyújtó akciót az első világháborút lezáró béke évfordulóján, azaz november 11-én, tisztelegve a frontokon elesett katonák előtt. A mintegy negyedévszázada működő, hivatásos katonák és közalkalmazottak által létrehozott szervezet már nyolc éve szervezi ilyen típusú akciót, és a Nagy Háború századik évfordulójára is kiterjesztették a megemlékezés kereteit.

Végső István: Mivel foglalkozik a Krajczáros Alapítvány? Mi motiválta a megalapítását?

Németh István: A rendszerváltás idején borzasztó gondok voltak a magyar hadseregben. Ezért, amikor 1993-ban megalakultunk erre fókuszáltunk. Szociális gondoskodás és a katonák segítése. Az eltelt csaknem negyed század alatt sok víz folyt le a Dunán és Tiszán. Időközben a hatókörünk nemzetközivé szélesedett, mintegy 25 hazai és külföldi civil szervezettel tartunk

rendszeres kapcsolatot. Ebben kiemelt jelentőségűnek tekintjük, hogy alapítói lehettünk a *Visegrad Working Group for Military Cemeteries* formációnak. A visegrádi országokból szövetkezett civilek hadisírgondozással foglalkoznak. A térségben lévő közel 180 katonatemető közül mára már mintegy 40 sírkertet felújítottak. A Krajczáros Alapítvány önkéntesei 2010-től vannak jelen az Északkelet-Szlovákiában zajló rekonstrukcióban. Az utóbbi 15 évben a közhasznú szervezet fő profilja – elsődlegesen a mai határainkon túl – katonatemetők gondozása lett, valamint a témához köthető kulturális tevékenység, így köztéri emlékjelek, szobrok állítása, könyvek kiadása, megemlékezések szervezése, kegyeleti túrák bonyolítása, alkotótáborok és festménykiállítások megvalósítása. Az alapítvány tagjai és a csatlakozó, nem egyszer egészen fiatal önkéntesek rendszeresen ápolják a Doberdó, Isonzó, Szlovénia és a Felvidék területén szétszórta fekvő hadisírokat és hősi emlékműveket. Az évek során a karitatív érzékenységünkről is bizonyosságot tettünk. Két évtized alatt mintegy 15 ezer magyar

nyelvű könyvet, számítógépeket, használt ruhákat, bútortárat és más tárgyi adományokat juttattunk el főként határon túli rászorulókhhoz, beleértve a Déván, Bőjte Csaba ferences szerzetes által irányított gyermekotthon hálózathoz. Mostanság munkánk zöme az első világháború hadszíntereire kapcsolódik, ám az 1848-as szabadságharc emlékét őrzi Érsemjénben Kazinczy Lajos honvéd ezredes, Székelykeresztúron Bem apó szobrunk, valamint nem kevés kopjafa és más emléktábla a környező országokban. Szent Istvánt idéző fából készült alkotásunkkal az arra járó turisták 2014-től a Gyilkos-tó partján találkozhatnak. A fehér-

vári 17-es honvéd gyalogezrednek Szlovákiában, Pravrovce településen a hajdani harcok helyszínén állítottak emlékművet.

V. I.: *Hogyan jött az ötlet a Gyertyagyújtás Akcióhoz? Miért lett jelképe az eseménynek a pipacs?*

N. I.: 2002 óta szervezünk különféle kegyeleti rendezvényeket, amibe november 11-én a megemlékezés napja is illeszkedik. A Nemzetközi Gyertyagyújtási Akciónhoz csatlakozók köre az évek során fokozatosan bővült, 2016-ban már 16 országból 20 ezernél több főt érintően kaptunk visszacsatolást a kezdeményezésünkhöz. A gyertyaláng és a piros pipacs szimbóluma régi keletű a világban. Főleg Kelet-Európában sokakban felmerül a kérdés, hogy miért éppen e napon és mit jelképez a pipacs? A dátum az első világháború harci cselekményeit lezáró fegyverszüneti megállapodás életbelépésének időpontja, amikor 1918. november 11-én, a négy esztendő óta milliók által várt napon – katonai értelemben – véget ért a Nagy Háború. 1919-ben a Brit Nemzetközösség országaiban ezt a napot hivatalos ünneppé nyilvánították. Az Em-

Érsekújvar

lékezés Napján ma már nemcsak az első világháború halottjai előtt róják le kegyeletüket a korona polgárai: mellettük a külföldi frontokon valaha harcolt minden veterán, békefenntartó és valamennyi hős előtt tiszteleg a nemzetközösség. Az emlékezés jeleként ilyenkor pipacsot viselnek a ruhájukon, amely hagyomány egészen a 19. század elejéig nyúlik vissza.

V. I.: *Miért Bójte Csaba atyát kérték fel fővédnöknek?*

N. I.: Úgy gondoljuk mi is, hogy ő a határon túli magyarok egyik jeles képviselője. Volt vele a szociális gondoskodás révén kapcsolatunk. Ő maga is szervez történelmünket ébren tartó programokat, így például 2016-ban Petrozsényben. Közvetlen politikai szerepvállalástól mentes személynek tartjuk. Rajta kívül közel 40 főből álló védnökhálózatunk van. A magyarországi védnökeink között van többek között Bródy János zeneszerző-énekes; Dr. Cser-Palkovics András, Székesfehérvár polgármestere; Haumann Péter színművész; Halász Judit színésznő, énekesnő; Dr. Holló József ny. altábornagy, miniszteri biztos; Dr. Juhász Árpád, geológus; Medveczky Ádám karmester; Ráday Mihály, a Budapesti Városvédő Egyesület elnöke; Dr. Sólyom László jogász, volt köztársasági elnök; Tolcsy László zenész-énekes és mások.

V. I.: *Hány település és mennyien csatlakozott a meghirdetett programhoz?*

N. I.: Mintegy 100 település érintett, és 2017-ben mintegy 20

Kiskunhalas

Székesfehérvár

ezer fő vett részt rajta, de amennyiben nem a résztvevőkre koncentrálunk, hanem a képviselt közösségekre, akkor százezres az érintettség. Nagyon megtisztelő, hogy például Dunaújváros, Szabadegyháza vagy Székesfehérvár önkormányzata házigazdaként, képviselői részvétellel, pénzügyi támogatással szervezte meg a programot. Évről-évre gyarapodik a csatlakozó országok és szervezetek száma. Az idén Felvidék tett ki magáért, közel 40 szervezettel illetve településsel jelentkeztek határon túlról.

V. I.: *Miért nevezhetjük nemzetközinek a projektet?*

N. I.: A meghirdetés és a visszacsatolás révén vált nemzetközivé. Maga a téma is nemzetközi léptékű, hiszen 10 millió katona halt meg, 20 millió volt a sebesültek száma, akikből később a hadirokkantak tömegei lettek. Az áldozatok családjaiban a mai napig él az emlékeztük, számon tartanak ősokeket, akiket nem felejtene. Ez világlélelenség.

V. I.: *Milyen támogatást kapnak az államtól, a megyéktől, a településektől és a magánszemélyektől?*

N. I.: Sajnos közvetlen állami vagy megyei támogatást nem kapunk. Székesfehérvár 2017-ben – egyéb programjainkat is beleértve – 1,5 millió forinttal támogatott bennünket. A civilek csatlakozásukkal segítenek nekünk. Magán személyektől is kapunk adományokat.

V. I.: *Okozott-e már csalódást a program? Mesélne erről?*

N. I.: A magammal szemben támasztott magas elvárásaimból és a mentalitásomból eredően néha nem érzem a fejlődés ütemét megfelelőnek. Az esemény jelentőségé-

hez és érintett köréhez képest talán kevés a 20 ezer fő. A Kárpát-medencében érdekes módon elsősorban Felvidék aktív, míg Erdély, Délvidék, Kárpátalja csekélyebb mértékben vesz részt a programon. Még adósak vagyunk a nagy ernyőszervezetek megnyerésével, akik mozgósítani tudnának nagyobb tömegeket.

V. I.: *Milyen közösségek alakultak esetleg a programnak köszönhetően? Milyen pozitív, meghatározó élmények érték 2014 óta?*

N. I.: A közvetlen „holdudvarunkban” közel 40 fő önkéntes segít minket különböző intenzitással és gyakorisággal. A nemzetközi gyertyagyújtási akció egyik legjellemzőbb tulajdonsága, hogy egyre több helyen önjáróvá vált a projekt. Bár a marketingünk pénzügyi okokból nem túl erős, mégis évről-évre egyre többen maguk jelentkeznek az aktualitáskor. Sok kis közösséget tudtunk ezzel megmozgatni. Mindig kérjük, hogy készítsenek fotókat, és ott is látjuk, hogy a 3-4 fős csapatoktól át a 10-20 fős csoportokig igen változatos a részvételi arány.

V. I.: *2018-ban záródik a 2014-ben meghirdetett akció, hogyan készülnek erre?*

Barcelona

Lengyelország

N. I.: Igen, az eredeti tervek erről szólnak. Bízunk benne, hogy méltóképpen zárjuk. Ám a sikerre való tekintettel, és mert úgy gondoljuk, hogy fejleszhető és az áldozatok szempontjából sem másodlagos, a folytatáson törjük a fejünket. Ezért jelenleg még 2019. novemberre is tervezzük az akciót. Még távlatibb elképzelésünk, hogy amennyiben sikerül hagyományt teremteni és a harctéren elesett katonák emléknapjaként tisztelni a dátumot, akkor még tovább is szervezni fogjuk a kezdeményezést. Mindenekelőtt az Európai Uniónál szeretnénk elérni, hogy november 11. az elesett katonák emléknapja legyen.

V. I.: *Önt személy szerint mi motiválja a program megszervezésében?*

N. I.: Édesapám 1915-ben született. Nagypapám vasutasként volt érintve a háborúban, tüdőbaj vitte el 1916-ban. Ezer szállal kötődöm a honvédelemhez és a magyar katonához eszményhez. Fontos számomra a katonai hagyományaink fenntartása, a hősi halottak emlékének megőrzése.

V. I.: *Hogy biztatna másokat, hogy csatlakozzanak a programhoz, és ezt hogyan tehetik meg?*

N. I.: Hisszük, hogy mindannyiunk számára egyaránt fontos, hogy e program ne egy szűk, csupán az általunk közvetlenül elérhető kör által kerüljön megvalósításra. Számítunk rá, hogy minél többen lesznek, akik az ismeretségi körükben – az „együtt, többet, jobban” gondolat szellemisége jegyében – magukra vállalják az általunk megfogalmazott célok és teendők, vagyis a jelen felhívásunk másokhoz is eljuttatását. Bízunk benne, hogy a ma mundért viselő katonák illetve hozzátartozóik és parancsnokaik is lényegesnek te-

kintik e nagy jelentőségű megkeresésünkkel azonosulást és ennek okán önként vállalják a tevékeny részvételüket. Keressük továbbá azon hazai és határainkon túli civil közösségeket, iskolákat, önkormányzatokat, intézményeket, vállalkozásokat, amelyek a hatókörükben illetve a településen vagy a régióban a Nagy Háború centenáriuma okán is szívesen lennének e közéletünket érintő programnak a támogatói és szervezői. Jelentkezni a krajczaros@t-online.hu email címen keresztül, vagy a www.krajczaros.uw.hu weboldalon található elérhetőségeken keresztül lehet. Emlékezzünk együtt, egy időben a sok millió áldozatra.

NÉMETH ISTVÁN nyugállományú ezredes (Szeged – 1952.) 1975-ben avatták hadnagygyá. Pénzügyi tisztként, majd közgazdász diplomával végezte feladatait a hajdani 5. hadsereg alakulatainál, illetve 1995-től a fehérvári parancsnokságon. 2003-ban – a haderő átszervezés keretében – került nyugállományba. Nős, 3 nagykorú gyermek apja, közülük kettő külföldön találta meg boldogulását. A Krajczáros Alapítványnak 1993-tól kuratóriumi elnöke, egyben működtetője. Kezdetben közvetlenül a hadsereg érdekszférába irányult a tevékenységük (munkafeltételek javítása, gyerektáborok, üdülők, zenekarok infrastruktúrája, stb.), majd 2000-től egyre intenzívebben fordultak a határon túli területek felé, közte kegyeleti túsók bonyolítása, karitatív adományok eljuttatása Erdélybe, Felvidékre és Kárpátaljára, beleértve mintegy 15 ezer magyar nyelvű könyv kiszállítását. Ezzel illetve ismertségük kiszélesedésével párhuzamban bontakozott ki és vált munkájukban dominánssá a magyar vonatkozású katonatemetők gondozása. Így végezték az Isonzó, Doberdó térségben katonai sírkereteket, emlékműveket felújító tevékenységet, 2014-től pedig a Felvidékre koncentráltak. Közben e témához köthető könyveket jelentettek meg, megemlékezéseket és kiállításokat szerveztek, szobrokat állítottak.

VÉGSŐ ISTVÁN (1979) tanulmányait a Szegedi Tudományegyetemen végezte történelem (1997-2002), politikatörténet (1999-2002) és kommunikáció (2002-2006) szakokon. Kulturális rendezvényszervező (OK) (2013). 2002 és 2005 között írta meg a kiskunhalasi helytörténeti oktatáshoz használt helytörténeti olvasókönyv két kötetét. Közel 300 helytörténeti, kulturális cikket, tanulmányt írt szaklapoknak, helyi és megyei hírlapoknak. Tíz könyve jelent meg hadtörténeti és helytörténeti témákban 2006 és 2007 között a Magyar Nemzeti Filmarchívumnál dolgozott a filmhíradós és dokumentumfilmcsoporthoz, mint archivátor. Ebben az időszakban filmkritikákat is írt. 2008-tól civil szervezeti vezető, vezetőségi tagja több kulturális szervezetnek is. 2010-től a Halas Galéria (Végh-kúria, a kiskunhalasi Tájház és a Sáfrik szélmalom) tárlatvezetője és programszervezője volt. 2013-tól a Halasi Média és Kultúra Kft. programszervezőjeként, részlegvezetőjeként dolgozott. 2017-től a Cselekvő közösségek kiemelt projekt keretében kulturális közösségfejlesztő mentor Bács-Kiskun megyében, 2018. márciustól a Honismereti Szövetség országos titkára.

KAPOCS Népfőiskola, Mórahalom

„A népfőiskola szolgáltatásaival kapocsként összeköti a kultúrát és a gazdaságot”

„Népünk hite szerint, minden egyes búzaszem magán viseli Jézus Krisztus képét. E jel valóságának jussán a búza munkása, a földműves ember Isten után az első a Földön.”

(Bálint Sándor nyomán)

Mórahalomról

Csongrád megye szellemi arculata több évszázados történelmi fejlődés eredményeként sajátosan alakult a régió speciális voltának köszönhetően, hiszen a délkeleti országrész eltérő kultúrák, vallások, földrajzi térségek találkozáspontja. A megyeközpont Szeged, a 19. században fejlődött igazi európai nagyvárossá, a múlt század utolsó harmadától napjainkig a térséget életető társadalmi, földrajzi és történelmi tényezők szerencsés együtthatására lényegében minden olyan intézmény megépült, ami az európai normák szerinti nagyvárossá tehetette Szegedet, és ezek a fejlesztő energiák sugároztak ki a környékbeli településekre is.

Mórahalom dinamikus fejlődésével és lendületes munkájával a kistérség egyik vezető városává

vált. A Mórahalmi járás Csongrád megye délnyugati részén, a szerb határ mentén fekszik, melynek gazdasága fejlődő. Az adottságok közül kiemelkedik a szénhidrogének bősége, a termásvíz vagyona, a tiszta környezet, a kiterjedt fenntartható tanyai gazdálkodás lehetősége, a homoki borvidék, az állandóvízű tavak, a különleges élővilágú láprétek és mocsarak, valamint az erdősírtett területek.

A város teljes igazgatási területe 8314 ha, melynek jelentős része (8003 ha) külterület, sűrűn lakott tanyás térség. Lakóinak száma 6000 fő körül mozog.

Mórahalom gazdag történelmi hagyományokkal, kulturális élettel rendelkező város, programjai nemcsak a város lakosságát szolgálják, hanem számos turista érdeklődését is felkeltik.

Mezőgazdasági kisváros, mely sajnos gyenge termőhelyi adottságú homokvidéken található. A mezőgazdasági tevékenység döntő mértékben befolyásolja az emberek életkörülményeit, amelyhez a tanyai létből fakadó hátrányok is társulnak. A térségben, beleértve a határon túli területeket is, a mezőgazdasági dominancia a jellemző, mi-

közben nem volt olyan intézmény, szervezet, amely vállalta volna a mezőgazdaságban élők folyamatos oktatását és továbbképzését, pedig az új technológiák megismerése elengedhetetlen, nélküle olyan piaci hátrányok keletkeznek, amelyek megpecsételik az itt élők sorsát.

Mórahalom gazdag kulturális örökségének és hagyományainak köszönhetően, erős lakóinak identitástudata, aktív a civil társadalom. A város támogatni kívánja az egyén fejlődését, törekszik rá, hogy kulturális, szabadidős és oktatási létesítményei minél jobban kiszolgálják az itt lakók igényeit. Mórahalom életében fontos szerepet töltenek be az alulról jövő közösségi és önkéntes kezdeményezések, melyek támogatása – működésük bátorítása helyi szervezetekként – kiemelt feladat.

A városnak a határ menti elhelyezkedéséből is adódóan erős gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatai vannak Szerbia határ menti magyar településeivel. Az együttműködés keretében számos határon átnyúló közös fejlesztés megvalósításában vett részt Mórahalom. A város célja e kapcsolatok megerősítése, kibővítése által

Látogatás az OMÉK-ra – a kiállítás egy részlete

a közös fejlesztések és programok számának növelése, az együttműködések konkrét, a helyi gazdaság számára is kézzelfogható eredményekkel járó fejlesztése. Ennek megfelelően a kapcsolatok aktivitása mellett cél azok eredményességének javítása is.

A népfőiskola együttműködő települései

Népfőiskolánk alapítói határon innen Mórahalom, Ásotthalom, Domaszék, Röske és Zákányzék. Minden településre jellemző a kiterjedt, nagy tanyavilág, a mezőgazdasági termelés és az arra épülő ipari szolgáltatások dominanciája. Jelentős természeti értékekkel, erős kulturális élettel és civil élettel büszkélkedhet minden település.

A trianoni határrendezés következményeként a határvonalon túlra került magyar településeken élők – legyőzve az elszakadást – szoros kapcsolatot ápolnak egymással: ezt alapul véve csatlakozott népfőiskolánk alapítóihoz Királyhalom, Horgos és Magyarkanizsa. Mindhárom település 80-90%-ban magyarok által lakott. Fontosnak érzik a hagyományok ápolását, magyarságuk

megtartását és erősítését, az összefogást. Itt is a mezőgazdaság a fő megélhetési forma, bár Magyarkanizsa nagyságából kifolyólag szerezni iparral is rendelkezik.

A népfőiskola fő célja

A bevont települések mind egyazon földrajzi, természeti, néprajzi területhez tartoznak, melyeket Trianon választott el egymástól. A vajdasági települések ezer szállal kötődnek az anyaországhoz, a közös gyökerek felidézése kiemelt cél.

Alapító rendezvény 2017. május 10., Harangozó Imre néprajzkutató látható a fotón

Ezeket a kapcsolatokat kívánjuk erősíteni, valamint Szerbia EU-s csatlakozásához kapcsolódóan segítséget nyújtani képzéseinkkel, előadásainkkal. Népfőiskolánk a közösségépítés mellett növelni kívánja célcsoportjainak személyes és szakmai műveltségét is.

Mórahalom a *közösségteremtést és fejlesztést* tűzte ki célul helyi és térségi szinten az együttműködő települések bevonásával, az új ismeretek és tudás átadása, illetve az értékek megőrzése és továbbvitele által. Kiemelt fontosságú a keresztény értékek, az összetartozás fontosságának erősítése, a hagyományos gazdálkodási formák, nemzeti kultúránk, hagyományaink, a magyar nyelv ápolása és megőrzése, a gazdatársadalom szakmai képzése. A népfőiskola szolgáltatásaival kapocsként összeköti a kultúrát és a gazdaságot.

Célcsoportunk a nyolc bevont település lakossága, ezen belül kiemelten a gazdatársadalom.

E települések közös társadalmi jellemzője a római katolikus vallás, a tanyai létből fakadó sajátosságai, a mezőgazdasági dominancia.

Szolgáltatásaiban a kialakítandó népfőiskola alapul veszi az országos, elismert népfőiskolák képzési rendszereit, kiegészítve a helyi sajátosságokkal és értékszemlélettel.

A népfőiskola alapításától napjainkig

2017. május 10-én Lezsák Sándor elnök úr, Kary József igazgató úr, az együttműködő nyolc település vezetői, a civil szervezetek képviselőit pedig a Nagycsaládok Egyesülete és a Mórahalmi Gazdakör vezetői szentesítették azt az Alapító Okiratot, mely a következőket tartalmazza:

„A homokhátság dolgos emberét a keresztény értékrend szerinti élet, az egymáshoz való tartozás tudata, a hagyományos gazdálkodási formák megőrzése, a magyar nyelv és a nemzeti kultúra ápolása jellemzi.

Mórahalom Városi Önkormányzat együttműködő Partnereivel nemzeti örökségünk megőrzése, a felnövekvő generációk erkölcsi, szellemi és testi fejlődése, az önszerveződő csoportok segítségével érdekében megalapítja a „KAPOCS” NÉPFŐISKOLÁT”

Ezt követően számos programmal indultunk el a közös úton azon cél felé, melyet kitűztünk magunknak.

– Az érdeklődő gazdákat országos szakmai kiállításokra vittük el

Hódmezővásárhelyre és Budapestre, ahol ismereteik, kapcsolataik bővítésére volt lehetőség.

– Igényeikre alapozva két éves előadássorozatot állítottunk össze, melyet 2018 januárjában indítottunk útjára.

– Értéktárakat bemutató kiállítást szerveztünk, illetve vettünk részt azokat bemutató rendezvényeken. A NMI Művelődési Intézet Csongrád megyei irodájának köszönhetően Mórahalom lehetett a helyszíne az értéktárakkal, értékekkel kapcsolatos konferenciának, melyen együttműködő partnereinkkel közösen mutathattuk be értékeinket, értéktárainkat.

– Horgoson, egy nemzetközi rendezvényen az oda érkező vendégek, látogatók szintén megismerkedhettek a magyarországi öt település szépségeivel és értéktáraival.

– Az alapító három vajdasági település nem rendelkezik értéktárral, így őket is bevonjuk határon túli értéktáró munkánkba. Számos olyan kinccsel rendelkeznek, melynem lenne jó, ha feledésbe merülne.

• Így a fiatal generációk megismerhetnék a 86 éves söprűkötő magyarkanizsai Kriska Feri bácsit,

Határon túli értékeink; Kriska Ferenc magyarkanizsai söprűkötő, 86 éves, 63 éve köt söprűket

aki 63 éve folytatja hagyományos mesterségét.

• A királyhalmi és környékbeli gyerekeken kívül akár mások is megőrizhetnék emlékezetükben a királyhalmi vasútállomás épületéhez kapcsolódó fontos történelmi eseményt – hiszen 1883-ban itt fogadhatták I. Ferenc József császárt, aki Szeged újjáépítését, valamint az Ásotthalmon található, Bedő Albert Erdészeti Szakközépiskolát (akkor Erdőöri Szakiskola) tekintette meg.

• A horgosiak, a környékbeliek megismerhetnék a Kárász család történetét, valamint, hogy Bartók Béla Horgoson kezdte gyűjtőmunkáját.

Népfőiskolánk értékgyűjtő munkája – ezek feltárásával, megismertetésével – nagy szerepet kap a jövőben.

Nagyon fontos minden területen a kapcsolatok erősítése, az előtűnk járók tapasztalatának, tudásának megismerése, az együttmű-

Ásotthalom, Mórahalom, Zákányszék, Röszeke, Domaszék értéktárait mutattuk be az Aranyzöm Rendezvényházban (Mórahalom)

ködés. Több éve, évtizede működő népfőiskolák segítettek munkánkat azzal, hogy egy-egy programjuk eredményeként létrejött kiállításait rendelkezésünkre bocsátották. Ennek köszönhetően az újkígyósi Ipolyi Arnold Népfőiskola '56-os kiállítását és az agyagosszergényi Közi Horváth József Népfőiskola rajzkiállítását mutathattuk meg az érdeklődő mórakalmiaknak. (Az ezekről készült írások a mórakalmi Tükörképben jelentek meg, a Melékletben a Szent László Katolikus Általános Iskola cikkét olvashatjuk.)

Civil szervezetként a mórakalmi Biokertész klub is azon partnereink közé tartozik, akikkel közös programokat szervezünk. Egyeztetések, témák választása után elindítottuk ismeretterjesztő előadás-sorozatunkat, melynek első vendége Maurer Oszkár borász volt, aki a Vajdaságból érkezett hozzánk. Megkóstolhattuk borait, ittuk a szavait. Jó borászhoz és jó emberhez méltón szerényen, alázattal beszélt hivatásáról, a szőlőhöz, borhoz való kötődéséről, a biokertészkedés előnyeiről, arról, hogy vannak olyan ültetvényei, melyeket a mai napig kézzel és lovas ekével művelnek, hogy a világon a legré-

A horgosi Fülemüle lánykórus fellépése az Aranyszöm Rendezvényházban

gebbi, 1880-ban telepített kadarka ültetvény is az övék. Lexikális tudása, életszemlélete, magyarságtudata, nagyszerű előadásmódja mindenkit elvarázsolt.

Vajdasági kapcsolatainkat erősítendő, elhívtuk a horgosi Honismereti klub általános és középiszkolás tagjait, akik gyűjtőmunkájuk eredményéről mutattak be prezentációkat általános iskolásoknak és felnőtteknek. Példaként állítottuk őket, akik időt, energiát nem kímélve járták be Horgos határát,

hallgatták meg az idős emberek visszaemlékezéseit, gyűjtötték a régmúltról szóló legendákat, információkat, majd azt témánként feldolgozva előadásokat készítettek.

Dr. Juhász Antal néprajzkutató fotókiállítását is elhoztuk Mórakalmra, hiszen az 1964 és 2000 között készült fotók egy része városunkban készült. Párhuzamba állítottuk a több évtizedes néprajzkutatói gyűjtés lehetőségeit, eszközeit és eredményeit a horgosi fiatalok munkájával, tapasztalataival.

A fotókiállítással együtt öt település értéktárait is bemutattuk a hozzánk ellátogató helyi általános iskolásoknak.

Horgosi Honismereti Szakkör tagjainak előadása

Programok 2018-ban

2017-et Prónai István előadásával zártuk, ahol ehető vad- és egyéb különleges növényekkel ismerkedhettünk meg, kóstolással egybekötve.

2018-at Bánvölgyi Helga, Egy-szerű házi gyógymódok a gyógynövények és házi készítésű natúr kozmetikumok világából című programjával indítottuk.

Határon túli partnereinkkel közösen emlékeztünk meg a Ma-

Magyar Kultúra Napja alkalmából a Magyararkanizsai Madeira Kézimunka Kör kiállítása az Aranyszöm Rendezvényházban (Mórahalom)

gyar Kultúra Napjáról, mely igazi közösségformáló rendezvénné nőtte ki magát. Magyararkanizsáról gyönyörű kézimunka kiállításnak, Horgosról és Királyhalomról – a fellépő gyerekeknek köszönhetően – nagyon színvonalas, népi kultúrát bemutató előadásnak lehettünk a részesei.

Februárban generációk közötti kapcsolatot erősítendő, farsangi foglalkozást tartottunk, melyen a kézműveskedés, farsangi szokások felelevenítése mellett csörögét is sütöttünk. Ennek a fánknak nagy hagyománya van vidékünkön, örömmel próbálták készítését gyerekek és fiatalok egyaránt.

Takarónövények használata a kertészkedésben címmel Kökény Attila biokertész előadását hallhattuk még februárban, mely nagy érdeklődésre tartott számot a biokertészek körében. Sok-sok hasznos tanácsot osztott meg a nagyszámú érdeklődővel előadónk, akivel szeretnénk folytatni az együttműködést, hiszen nagy rá az igény.

Feledhetetlen élményt nyújtott február végén a Hazajáró közönségtalálkozója, melyen Kenyeres Oszkár és Jakab Sándor képekkel,

filmrészletekkel illusztrált előadással vezetett be bennünket a műsor kulisszatitkaiba.

Határon túli kapcsolatainkat erősítendő vettünk részt az 1848/49-es forradalom és szabadságharc tiszteletére rendezett horgosi megemlékezésen márciusban. Szintén e hónapban egy másik alapító településünkön, Ásotthalmon is képviseltette magát népfőiskolánk. Értéktárainkat mutattuk be egy kiállítás és a hozzá kapcsolódó beszélgetés és kóstoltatás keretében.

Hazajáró

„Egy kis hazai...” címmel szerveztünk egy kötetlen programot, melyre bárki elhozhatta bemutatni, megkóstoltatni saját készítésű finomságait – legyen szó süteményről, lekvárról, sajtról. A résztvevők megosztották egymás között az elkészítés fortélyait, a recepteket, de gazdát cseréltek a plusz vetőmagok, virághagymák és gazdálkodási ötletek is.

Gyöngyösi Sándor biogazdálkodó, bio-gyógygomba termesztő előadása szintén nagy érdeklődésre tartott számot. Megismerkedhettünk többek között a ganodermával, a belőle készült kivonattal és annak hasznosításával.

Előadássorozatok

2018-ban három éven át tartó szakmai előadás-sorozatok indulnak EFOP-os támogatásoknak köszönhetően, melyek a *gazdálkodók, házi gazdálkodást folytatók friss információhoz való hozzájutását segítik*.

Előadássorozataink:

- Házi gazdálkodási ismeretek
- Hogyan termeljük a Homokhátság kincseit?
- Önképző kör fiatal gazdák részére

Kissor Ásotthalom külterületi része, tanyaközpontja. Ott található egy közösségi hely – Szent Gellért Közösségi Ház – itt volt a fenti 5 település értéktárainak kiállítása, kóstolóval egybekötve

Emellett folytatódnak az ismeretterjesztő előadások, hagyományőrző programokat indítunk, népfőiskolánk települései kulturális műsorok keretében mutatkoznak be. TOP-os keretek között *Ismeret és tudásbővítő előadásokat* is szervezünk, melyek több területet ölelnek fel – az igényeknek megfelelően.

Ízelítő kínálatunkból:

- A mese segítő ereje – meseterápiás foglalkozás
- Értéktárak kezelése – szakmai értekezlet civilekkel
- Hajtatásos zöldségfélék növényvédelme
- Zöldségfélék betárolása I. Tárolás előtti kezelések
- Szárításra alkalmas növények és fajtái – felkészítő előadás gazdáknak a kialakítandó Szárító üzemhez
- Zenére hangolva – komolyzenei est Mórahalomról elszármazott előadóval (fuvola)
- Forraltbör-főzőverseny és Homokháti Szakajtó
- Szárításra alkalmas növények termesztéstechnológiája, vetésforgó-felkészítő előadás gazdáknak a kialakítandó Szárító üzemhez
- Utazás a Keceli virágkiállításra

Értéktár, értéktár Mórahalmon

Mórahalom Város Képviselő-testülete a 237/2013. (VI. 6.) Kt. határozatában döntött a Móraalmi Települési Értéktár Bizottság megalakulásáról.

Első döntésük értelmében 2014. március hónapban a következő értékek kerültek be a Móraalmi Értéktárba:

- Homokháti méz: a Homokhátság éghajlatának, a napsütéses órák magas számának köszönhetően a méz kiváló, elismert minőségű
- Móraalmi savanyúság: a Homokhátságon termesztett növényekből, hagyományos erjesztéssel és hidegen savanyítással állítják elő
- Móraalmi kézzel készített száraztészták: a helyi hagyományokra építve hagyományos módszerekkel, kézi technológiával készítik a jól bevált tésztafélék mellett a modern ízesítésű és kizserelésű tésztaakat.
- Móraalmi kecskesajt: a táplálkozásban betöltött szerepén

túl jótékony hatású a különböző betegségek gyógyításában, alkalmas az anyatej pótlására, kiváló szépségápoló szer. Településünkön elkészítésére hagyományos és modern eljárásokat egyaránt alkalmaznak, fűszerezéséhez helyben termelt zöldfűszereket használnak. Készítésével fenntartják a hagyományos kultúra továbbélését, valamint annak modern táplálkozással való ötvözését.

- Bivalyfesztivál (2017-ben kikerült a tárból)

- Homokháti Sokadalom: 2003 óta minden nyáron 3 napon keresztül kínál hagyományőrző, közművelődési, gasztronómiai, szórakoztató programokat a helyi lakosságon túl a járásból, az ország más tájairól és külföldről érkezett vendégeknek

- Nagyszéksősi Bivalyrezervátum: a 2008-ban létrehozott rezervátummal a cél az volt, hogy az ott tartott állatok segítsenek visszaállítani az eredeti természeti környezetet, tisztítsák meg a nádtól a Nagyszéksős-tavat és környékét. Ezáltal a visszanyert szabad vízterület elősegítette a területet elhagyó madárvilág visszatérését, új fajok megjelenését valamint a tavirózsa újra szaporodását. A bivaly a paraszti kultúrában ezen a vidéken is a gazdaság mindennapos és hasznos szereplője volt.

- Rózsa rétes: a Homokhátságon úgy tartják: a rétes a sütemények királya, mivel régen csak nagyobb ünnepek alkalmával került az asztalra. A hagyományos rétes receptje generációról generációra öröklődött... így történik ez a Rózsa családban is. A mai napig hagyományos recept alapján, a bevált töltelékek mellett már új, különleges töltelékkel készítik a több rétegű, leveles rétest.

Az értéktárban az agrár-és élelmiszergazdaság, valamint a turizmus és vendéglátás kategória gazdagodott.

Értéktár konferencia, Aranyszöm Rendezvényház (2017. július 7.),
Értéktárak kiállítása

2016-ban újabb kincsekkel bővült az értéktár:

- Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő: országos jelentőségű, 5 csillagos minősítéssel, egész évben üzemelő gyógyfürdő, mely a város turizmusának alapja, legfőbb vonzereje. Komplex egészségügyi szolgáltatást kínál, lehetővé téve ezzel a prevenció mindhárom fokozatát

- Tanaszisemlyék: a terület számos ritka növényvel és állatfajjal büszkélkedhet, melyek között védettek és fokozottan védettek is találhatóak

- Madarász-tó: az elmúlt évszázadok alatt szinte semmit nem változott a tó, mellyel kapcsolatosan az egyik legnagyobb feladat a hatalmas tündérrózsás megőrzése. A területen 122 védett és fokozottan védett élőlény található. A tó jelentős nagyságú gyepterülettel érintkezik, legértékesebb része a tómeder és annak keskeny szegélyzónája.

- Csipak semlyék: a terület szintén jelentős természeti értékek őrzője. A semlyék növény- és állatvilága rendkívül változatos, melyek között igazi ritkaságok is fellelhetők.

Itt jelentősen a természeti környezet kategória tartalma erősödött.

Mórahalom a következő értékeket javasolta a megyei értéktárba: Homokháti Sokadalom, Rózsa rétes, Nagyszéksői Bivalyrezervátum. Mindhárom be is került Csongrád megye értéktárába.

A Mórahalmi Értéktár Bizottság 2016-ban megvalósított tevékenységei, melyek a település értékeinek védelmét és az értékmentő munka mind szélesebb körben történő elterjesztését szolgálták, a következők:

- Csíkszentmártonban és Temerinben segítették az értékek feltárásának folyamatát.

- Kisfilm készült a Települési Értéktár elemeinek bemutatása céljából, mely megjelent a Mórahalom televízió műsorában, valamint a városi weboldalon folyamatosan hozzáférhető és megtekinthető. (morahalom.hu/morahalmi_ertektar_-_video)

- 2016. augusztus 20-án Mórahalom is kiállította értékeit a Csongrád megye értékeit bemutató ünnepségen az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkban

- A Mórahalmi Móra Ferenc Általános Iskola egy csapattal

részt vett a Csongrád Megyei Értéktár által meghirdetett vetélkedőben.

- A Mórahalmi Települési Értéktár aktívan részt vesz a Hungarikum mozgalomban és több ponton kapcsolódik a Csongrád Megyei Értéktár tevékenységéhez.

2017-ben újabb értékekkel bővült a mórahalmi „kincsesláda”:

- Victoria Sportegyesület – mórahalmi ugrókötelesek: 1997-ben, a semmiből indultak, néhány hagyományos kender kötéllel, 8-10 lelkes gyerekekkel. Mára több mint 70-en hajtják Mórahalmon rendszeresen a kötelet, akik közül a legfiatalabbak még ovisok, a legidősebbek már főiskolások, egyetemisták, sőt vannak, akik már munkába álltak. Több mint 10 éve nincs olyan magyar bajnokság, sőt 2007 óta Európa- és világbajnokság se, ahol nem áll mórahalmi versenyző a dobogón.

- Mórahalom helyismereti kiadványai: a település történetét feldolgozó kiadványok méltán kerültek be az értéktárba, hiszen a múltat ölelik fel, őrzik meg és adják át generációról generációra.

Ezáltal az értéktárban megjelent 2 új kategória: a kulturális örökség és a sport.

Az értéktár Mórahalom város honlapján és a Csongrád Megyei Önkormányzat oldalán található meg:

morahalom.hu/ertektar

csongrad-megye.hu/site/index.php/onkormanyzat/ertektar/telepulesi-ertektar (keresés települési értéktárra: Mórahalom)

„Ha új, boldog Magyarországot akartok fölépíteni, térjete vissza gyökereitekhez, ezer éves kultúrátoknak ahhoz a csodás örökségéhez, amelynek világában egyet jelentett kereszténynek, magyarnak és európainak lenni.” (Szent II. János Pál pápa)

„Az én templomom” Kárpát-medencei vándorkiállítás

Érdekes színfoltja volt településünk életének, hogy november 5-től a mórahalmi Szent László Katolikus Templom adott otthont „Az én templomom” című országos rajzkiállításnak. A vándorkiállítás anyagát képező 48 db rajz 2016 szeptemberében indult el a Kárpát-medence mindazon magyarlakta településeire, ahol igény volt rá, és szívesen, örömmel fogadták. És mi valóban örömmel fogadtuk a gyönyörű alkotásokat, hiszen...

„Különös hely a templom. Éppen olyan épület, éppen úgy kőből, téglából, fából és vasból van, mint akármelyik másik ház. A magyar ember mégis a templom iránti tiszteletét fejezi ki, amikor ezt mondja rá: Isten háza! Valójában azonban nem Istennek van szüksége erre a házra, hanem az embernek. Nekünk van szükségünk arra, hogy legyen egy megszentelt hely és idő, ahol, és amikor elvonulhatunk e világon minden egyébtől, és egyedül annak szentelhetjük minden gondolatunkat és érzésünket, hogy itt az Istennel rendszeresen és ünnepélyesen találkozunk.”

Mint megtudtuk, bár a pályázat alsó tagozatos diákoknak került kiírásra, érkeztek rajzok

óvodásoktól, felső tagozatosoktól, fogyatékkal élő, autista gyerekektől, illetve a határon túl élőkötől is, és a beérkezett pályamunkák száma megközelítette az 1400 db-ot, melyből 4 kategóriában hirdettek 1-3. helyezettet, valamint további 4 kategóriában egy-egy különdíj került kiosztásra – nem lehetett egyszerű a döntés.

A Szent László Katolikus Általános Iskola kisdíákjai ámulattal vegyes csodálattal nézegették kortársaik alkotásait, a változatos technikai megoldásokat, kiválasz-

tották kedvenceiket, és próbálták megjegyezni a képen látható templomok neveit, közben pedig megfogalmazódott bennük az elhatározás, hogy máskor ők is megpróbálkoznak hasonlóval.

Köszönjük a lehetőséget és a kiállítás támogatását a Lakitelek Népfőiskolának, a Közi Horváth József Népfőiskolának és a Kapocs Népfőiskolának, valamint mindenkinek, akinek szerepe volt ennek megvalósításában.

Szent László Katolikus Általános Iskola, Mórhalom

Az én templomom c. rajzverseny díjazott munkáinak kiállítása a Szent László templomban

KOVÁCS-TANÁCS ISTVÁNNÉ (Szeged, 1968) A szegedi Közgazdasági Szakközépiskolában szerzett érettségi bizonyítványt, majd ezt követően rögtön az ásatthalmi Petőfi Sándor Emlékkönyvtárban kezdett el dolgozni. 2005-ben könyvtárosként végzett az SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, majd 2008-ban kulturális menedzser képzést szerzett a bajai Eötvös József Főiskolán. 2001-2016. között 15 évig vezetője volt az ásatthalmi Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár intézménynek. Részt vett számos civil szervezet működésében, illetve 2005-2016 között vezette a Csutri Kulturális és Hagyományörző Egyesületet. Elnökségi tag volt a Csongrádi Megyei Könyvtárosok Egyesületében, jelenleg is elnökségi tagja a Csongrádi Megyei Népművelők Egyesületének.

2017 februárjától Mórhalmon dolgozik az Aranyszöm Rendezvényházban. Részt vett a Kapocs Népfőiskola alapításának előkészítő munkálataiban, jelenleg szakmai vezetőként végzi feladatait a népfőiskolában, és közművelődési szakemberként a rendezvényházban. A TOP 5.3.1-16 Cselekvő közösségek projektben közösségsszervezőként vesz részt. Négy éve tevékenyen segíti a Katolikus Karitás mórahalmi csoportjának munkáját.

Kallós Zoltán végtisztessége

*Kelemen Hunor beszéde**

Kedvenc dalával, az ördögös-füzesi bujdosódal eljátszásával indították válaszüti otthonából utolsó útjára az élete 92. évében elhunyt Kallós Zoltán néprajzkutatót. A bújdosódal a több tucat népzenezből szerveződött alkalmi zenekar játszotta a Kallós-kúria udvarán összegyűlt, végtisztességet tevő mintegy ezerfős gyülekezetben.

A gyászbeszédet Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület püspöke mondta. Ezt követte Kelemen Hunor, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnöke búcsúbeszéde.

Az erdélyi és magyarországi néprajzkutató műhelyek nevében szóló Pozsony Ferenc, az erdélyi Kriza János Néprajzi Társaság tiszteletbeli elnöke az elhunyt életútját felidézve azt hangsúlyozta, hogy Kallós Zoltán integratív személyiség volt, aki sikeresen gyűjtötte össze, „virtuális nemzeti közösségbe integrálta” a Kárpát-medence és a világ magyarságát.

Kelemen László, a Hagyományok Háza igazgatója szavai szerint a népzeneészek nemcsak hangszert, könyvet és tarisznyát kaptak tőle, hanem hivatást is, Kallós Zoltán nélkül a táncházmozgalom sem

létezne, és a Hagyományok Háza sem jöhetett volna létre.

Az emlékező beszédek után moldvai csángó asszonyok énekeltek a néprajzkutató koporsója mellett, majd a rögtönzött zenekar játszott.

Kallós Zoltánt a kolozsvári Házsongárdi temetőben helyezték végső nyugalomra.

Búcsúzni gyűltünk össze Kallós Zoltán néprajzkutatótól, népzene-gyűjtőtől, az erdélyi magyar táncházmozgalom indítójától, sokunk, mindannyiunk Zoli bácsijától. Sze-

rettük és tiszteltük őt, felnéztünk rá, csodáltuk. Gyakran kértünk tőle tanácsot.

Napok óta sűrűn hallom, fülemben cseng Zoli bácsi hangja. Egy biztos hang a bizonytalan időkben. Amikor a lakása ajtaján kopogtattunk: “Bújj be!”-kiáltás volt a válasz. Csóró egyetemisták voltunk, annak a diktatúrának a legsötétebb éveiben, amely halálra ítélte az identitások sokféleségét. Halálra ítélte mindazt, amit hoztunk magunkkal jó ezer esztendőn át az időben. Kallós Zoltán életművét akkor nem láttuk, csak az

* Elhangzott 2018. február 17-én.

embert láttuk, és éreztük, hogy ő egy biztos pont. Az egyik biztos pont. Mindig azzal kezdte, hogy megkérdezte, éhesek vagyunk-e. Mi tagadás, abban az időben inkább éhesek voltunk, mint nem. Tett valami jó zenét, és a konyhába küldött, ahol terített asztallal várt Vilma néni. Aztán ismét zenét hallgattatott velünk, mesélt, magyarázott, majd újabb magnószalag került elő, lejegyzett szövegek, mutatott mindenféle tárgyakat, mesélt azokról. Egyszóval tanított. Egyszemélyes iskola, intézmény volt Zoli bácsi.

A szabadság szigetének láttuk kolozsvári belvárosi lakását, ahol jó volt kikötni, és ahonnan hatalmas szellemi tartalékokkal lehetett tovább indulni. Nem hiszem, hogy ez kimondottan transzszilván hagyomány, bár itt mindig más súlya és jelentősége volt az ilyen egyszemélyes intézményeknek.

Azt tanította észrevétlenül, amit egy életen át tanult, és amit annyira mélyen és igaz módon tudott, hogy semmi és senki máshoz nem hasonlítható.

Meg tudta mondani, hogy mi a jó, hogy mi a helyes. És ha kétségei voltak, azt soha nem próbálta valami más, magabiztosnak tűnő fölösleges mondattal elrejtteni. Kallós Zoltán tanítóként és kutatóként, gyűjtőként és értelmezőként is egyik egyszemélyes intézménye volt a diktatúrában a mi magyar transzszilván magányunknak. Százezrek példaképe volt itthon akkor, amikor a kommunista diktatúra kísérletet tett föléje emelkedni. A diktatúra megbukása után több évtizedes munkájának gyümölcsével már nemcsak kockázatot vállaló barátain keresztül, hanem immár intézményesített formában is megismerkedhetett a nagyvilág.

Kallós Zoltán egy hosszú életen keresztül az identitásformálás apostola. Akik egyszer találkoztak vele, akik hosszabb vagy rövidebb

ideig közelében lehettek, azoknak az identitása kitágult és megszárdult, gazdagabbá vált, és más-képpen értették azt, hogy kik ők. Tudták, hogy mivé akarnak válni, tudták, hogy milyen értékekre építhetnek. Akik Zoli bácsi iskolájában megfordultak, azt is tudták, hogy mitől azok, akik. Mi az örökség, mi az identitás alapja, az honnan, hány irányból jön, és azt is, hogy mit kezdünk vele.

Kallós Zoltán bátor ember volt. Az a fajta bátorság jellemezte őt, amely soha nem hivalkodó, soha nem harsány. Látszik, mert nem lehet nem észrevenni, ám sohasem fölöslegesen magamutogató. Olyan bátor ember volt, aki ha elindult egy úton, semmilyen veszély, fenyegetés nem téríthette el. A huszadik század zord évtizedeiben, a legnehezebb időkben is bátran az elnyomás fölé emelkedett. Kallós Zoltánt nem tudta legyőzni a történelem. Olyan volt, mint Erdély: színes és erős. Rejtélyes és barátságos. Halk, de határozott. Szigorú és nagyvonalú. Fegyelmezett szabadságszerető férfi.

Konok ember volt Kallós Zoltán, következetes, céltudatos bátorság volt az övé. Az értékmentő emberek ritka bátorsága. Éles szemmel, hihetetlen érzékkel és hallással látta meg, találta meg, hallotta meg mindazt, ami a múltból jön és a jelenben még látható és hallható. Pontosan tudta, hogy mi mennyit ér, és minden alkotás mögött, legyen az tárgyi vagy szellemi jellegű, Kallós Zoltán mindig az embert látta. Az élő, a reménykedő, az alkotó, örülő, bánatos, szerető és csalódott, szenvedő, síró, kacagó, szárnyaló és elbukó embert. Ez látszott a mindig kíváncsi tekintetében, és abban a félmosolyában, amivel a legzárkózottabb adatközlőit is sikerült megnyitnia.

Türelmes volt, mert a gyűjtőnek, a kutatónak türelmesnek kell lennie. És türelmetlen volt, mert azt érezte, hogy az idő ellene dolgozik.

Türelmetlenkedett, hogy elveszhetnek megőrzésre váró értékek, nem lesz idő mindenre. Ebben is igaza volt Zoli bácsinak. Mert sosem volt és sosem lesz idő mindenre.

Válaszút már a nevéből kiindulva is népmesébe illő hely. Választást jelent, útválasztást. Kallós Zoltán egészen ifjú korától egyetlen dologra tette fel az életét. Kimondatlanul is azért, hogy minél több ideje legyen arra, amit élete feladatának tartott: gyűjteni és megőrizni, megérteni és tovább adni mindazt, amit az előtte járó nemzedékek hosszú sora alkotott, megőrzött és örökségül hagyott.

Hölgyeim és uraim, gyászoló és végső búcsúra összegyűlt gyülekezet.

Még most nem tudjuk, hogy mennyi mindent köszönhetünk Kallós Zoltánnak. Csak azt tudjuk, hogy nagyon sokat. Rengeteget. Az ő öröksége annyira hatalmas, olyan nagy, hogy most így mellette állva még nem is látszik, csak egy kis része, de nem az egész. Ha csak az általa összegyűjtött és lejegyzett balladákra gondolok, már az is szédítően nagy teljesítmény. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy senki egyedül még annyi balladát nem jegyzett le és hagyott hátra, mint Kallós Zoltán. Most már csak rajtunk múlik, hogy ebből az örökségből, ebből a hatalmas munkából mennyit leszünk képesek megőrizni, megérteni és tovább adni.

Kallós Zoltán az elmúlt években próbálta elrendezni a dolgokat. A dolgait. A dolgainkat. Tavaly nyár elején még itt ültünk a teraszon és beszélgettünk. Fáradt volt a teste, de kíváncsi és érdeklődő, fiatalos a szelleme. Nem panaszkodott, hanem faggatott. Kérdezett, érdeklődött. Tette ezt annak az embernek a kíváncsiságával, aki még hosszú időre tervez, aki tudni akarja, hogy mi történik rég nem látott ismerőseivel és barátaival, aki érteni akarja, hogy mi zajlik körülöttünk a világban. Ám közben

halk megjegyzést tett arra, hogy nem a hajnal következik, hanem az alkonyat. Aztán bementünk a múzeumba, mert még eszébe jutott valami, amit meg akart mutatni. És rögtön utána azt is mondta, hogy hogyan kellene tovább építeni, bővíteni ezt a helyet, hogy mindennek legyen helye, hogy minden a helyén legyen.

Most meg itt állunk és búcsúzunk. Az élet helyére a halál lépett. Tudtuk, hogy el fog jönni ez a pillanat is, de nem hittük, hogy ilyen hamar. Két évvel ezelőtt, a 90. születésnapján, amikor fölment a színpadra és az őt köszöntő énekessel, táncosokkal dalra fakadt, azt gondoltam magamban, hogy Zoli bácsi a századik születésnapját is így itt, együtt, velünk fogja ünnepelni.

Hálásak vagyunk, hogy ismertük, hogy megismerhettük, és hogy gazdagabbá tett bennünket. Hálásak vagyunk, mert olyan munkát végzett el, amely több embernek is becsületére válna, és köszönetet mondunk a Teremtőnek, hogy volt egy Kallós Zoltánunk, és azért is, amit örökségül ránk hagyott.

Búcsúzunk Kallós Zoltántól. Isten nyugtasson, Zoli bácsi. Pihenésed legyen könnyű.

KELEMEN HUNOR (Karcfalva, 1967) romániai magyar író, költő, újságíró, politikus, volt kulturális államtitkár, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség ügyvezető elnöke, majd államfőjelöltje a 2009-es romániai elnökválasztáson. A 2009. december 23-án Emil Boc vezetésével megalakult kormány művelődési minisztere. 2011. február 26. óta az RMDSZ elnöke.

In memoriam *Borbély Jolán (1928 – 2018)**

Sebők Géza

Tisztelt gyászoló gyülekezet!
Drága Joli néni!

Hetek óta tudtuk, hogy hamarosan végső búcsút kell vennünk Tőled. Tudtuk, mégis vártuk a csodát. Bízunk benne, hogy a sors kegyes lesz hozzánk, és újra együtt lehetünk a legendás Károly körút 20-ban, a sokunk számára oly fontos helyszínen.

A sors végül más kegyet gyakorolt, meghozta számodra a megváltó halált.

Ilyenkor el szoktunk gondolkodni azon, ki is hagyott el bennünket, ki is volt az az ember, akinek hiányát már csak emlékeink felidézésével próbálhatjuk meg pótolni?

Borbély Jolán 1928-ban született Hajdúszoboszlón. Ikertestvéreivel, Bazsával alig múltak egy évesek, amikor édesapjuk korai halála következtében a szoboszlói gazdálkodó nagyszülőkhöz költöztek. Itt tanulta meg a paraszti életformát, itt tanulta és szokta meg, hogy ha valamivel foglalkozik, akkor annak az egészét, minden folyamatát ismernie kell. Az itteni lakodalmakban tanult meg táncolni, itt ismerkedett meg a népdalok világát, amiket magával vitt a nagyhírű debreceni

Dóczy Gimnáziumba, és talán itt tudatosította először, mekkora érték birtokában van, hiszen a cívis lányok felülmúlták nyelvtudásban, jobban öltözödtek, de az énekórán ő volt az osztály díszje.

1946 – Nemrég ért véget a háború és a frissen érettségizett tehetséges tanulónak döntenie kellett, merre tovább? Folytassa felmenői munkáját, szerezzen agrármérnöki diplomát, vagy válassza inkább a néprajzot, hogy annak a tudásnak birtokában mentse az anyanyelvi kultúra akkoriban sokak által lenézett értékeit?

Úgy gondolom, nemcsak a szűkebb, néhány ezres baráti kör, hanem az egész nemzet szerencséjére a bölcsészkarra esett a választása, ahol azután az a csalódás érte, hogy a néprajz csak harmadik szakként volt választható, így magyar-német szakos tanári szakon kezdte meg egyetemi tanulmányait. A tanulás mellett azonban táncolt is. Már Debrecenben is vezetett tánc csoportot, ahol Molnár István koreográfát tanított be, így természetes volt, hogy táncolni is Molnár együttesében, a Csokonaiiban kezdett. Itt, illetve a Csokonai kapcsán ismerkedett meg azokkal a kortársakkal, akikhez élete végéig tartó barátság fűzte: Pesovár Ernővel és Ferenc-

cel, Vásárhelyi Lászlóval, Andrásfalvy Bertalannal, Timár Sándorral, Jámbor Mártával, Sipos Zsuzsával, Csoóri Sándorral, és az akkor még rövidnadrágos későbbi nagy tudóssal és férjjel, Martin Györggyel. Az egyetem átalakulóban volt, létrejött a Néprajz Tanszék, de a tanár szakos lányt nem engedte az egyetem néprajzot tanulni, mert akkoriban tanárookra volt nagyobb szükség. Később mégis felvették az egyetem néprajz szakára, és tanulmányai mellett az 1951-ben alakult Népművészeti Intézet külső munkatársaként kezdett el dolgozni Muharay Elemér néprajzi osztályán.

* A búcsúztatók elhangzott a Farkasréti temetőben 2018.

Muharay hamar megkedvelte az alapos munkát végző, soha nem panaszkodó egyetemista menyecskét, és egyre több munkával bízta meg. A falusi csoportok szervezése, irányítása rengeteg utazással járt, közben az egyetemet is végezni kellett, a tánccsoport próbáin és előadásain is ott kellett lenni, a háztartást vezetni.

Ezt a rendkívüli munkabírást, kitartást, az alapos munkát, a „soha nem lehetek fáradt, amíg másnak szüksége van rám” hozzáállást minden munkahelyére magától értetődően vitte magával.

Mielőtt azzal vált volna országosan ismertté, hogy újraélesztette a magyar népi kézművességet, a textilmunkákat, fazekasságot, óriási szerepet vállalt a néptánc kutatásában. Részt vett a somogyi gyűjtésben, a monografikus szatmári gyűjtésben – itt még, mondhatni „hivatalos” minőségben. Miután azonban férje, Martin György a Tudományos Akadémia Táncosztályának vezetője lett, már csak saját költségén lehetett társ a gyűjtésekben, mert Tinka nem tartotta etikusnak, hogy egy családtag ugyanonnan kapjon honoráriumot, ahol ő vezeti az osztályt.

Ez persze nem gátolta abban, hogy közösen gyűjtsenek az egész országban, később Erdélyben és Szlovákiában is, ahol harmadiként kiskorú Péter fia is teljes jogú ingyen-munkatársként dolgozhatott. A gyűjtéseken túl természetesen végig ő volt az, aki a gondoskodott a mindennapokról. Az akkor Tanács körút húszban fogadta az átutazó vendégeket, kosztot-szálalást nyújtott az Erdélyből, Szlovákiából, Finnországból és még ki tudja honnan érkezett barátoknak, a barátok gyerekeinek, az adatközlőknek. Természetesnek tartotta, hogy a legjobb erdélyi barát, Kallós Zoltán huzamosabb ideig náluk lakott, de ugyanúgy megbecsülte azokat a szatmári cigányokat, akik szüleik táncát szerették volna látni, mert híre ment, hogy a Tinka tanár

úréknál a kis vágóasztalon láthatjuk, hogyan botolt a papa.

Ha hívták, ment. Ment Szlovákiába tanfolyamot tartani, zsűrizni, csoportot felkészíteni soha sem kérdezve, tud-e a meghívó fizetni, lesz-e szállás. Ment Erdélybe, igen csak szerény jövedelméből ajándékokkal jól felpakolva. Soha nem panaszkodott, akkor sem, amikor neki csak tömegszálláson jutott hely.

Tudjuk, a magyarországi táncház a világörökség része. Közismert, hogy hol volt az első táncház, az viszont már kevésbé, hogy hol tanulták meg az eredeti táncos és zenei anyagot a résztvevők, illetve oktatóik? Hol találkozott egymással a hetvenes évek magyar értelmiségének színe-java? Írók, költők, zenészek, adatközlők?

És a ház asszonya mindig elhárította a dicséretet, soha nem hangoztatta, hogy ez bizony az ő érdeme. Másoknak segíteni – ezt természetesen csinálta. Amikor fontosnak tartotta, hogy a mozgalom tagjai közül végre azok is kapjanak Kossuth-díjat, akik ott voltak a kezdet kezdetén, elment az akkori köztársasági elnökhöz is. A tánc házzal kapcsolatban saját érdemei helyett mindig a másokét hangoztatta.

Ennek igazolására szeretnék idézni egy vele készült beszélgetésből:

„A tánc házzalalkozó negyvenéves évfordulója alkalmából, amikor kihirdették, hogy az európai hagyományörzésnek lettünk a példaképe a tánc házzalmozgalommal, ezt le is írtam. Halmos Béla szervezett egy nemzetközi konferenciát, aminek az anyagát kötetben is kiadta. Magyarok is benne voltak, csak engem felejtett ki belőle. Mikor már megvolt a kötet, rájött, hogy kimaradtam, és akkor íratott velem egy kis cikket. Írtam egy kis cikket, amit azzal kezdtem, hogy olyasmiről írok, amit senki nem tud, hogy a tánc házzalmozgalom hogy kezdődött. 1956-ban Andrásfalvy Bertalan Moldvában találkozott Kallós Zoltánnal, Martin György meg 1956-

ban Molnár Istvánnal. Mert ha Kallós Zoltán nincs, és Martinnal nem gyűjtik a hangszeres zenét, és nincs Molnár István kötet, akkor nincs se Gyimes, se Mezőség, se Kalotaszeg. És Martin nélkül nem ismerjük meg az erdélyi hangszeres zenét, mert Zoli nem gyűjtött, mint ahogy a nagyok sem gyűjtöttek igazándiból hangszeres zenét, Bartók is bevallja valahol, hogy ezeket az agyondíszított dallamokat nem lehet lejegyezni, mert ha lejegyezi szó szerint, nem lehet visszajátszani. Ezek a kapcsolatok eredményezték, hogy lett anyag, lehetett tanítani, lehetett tanulni.”

Tanulni – a Tanács körút húszban, a negyedik emeleten. Táncot, zenét, tisztességet. Hogy igenis fontos számon tartani azokat, akiknek bármit is köszönhetünk.

Csodáltuk, hogy nemcsak a rengeteg adatközlő nevére emlékezettél még csaknem 90 évesen, hanem számon tartottad gyerekeik, unokáik sorsát.

Köszönjük mindazt, amit értünk, egyénekért és a nemzetért tétell.

Nyugodj békében.

Beszprémy Katalin

Kedves Joli Néni!

Mikor két éve épp ilyen tavaszon édesanyám búcsúztatására kértelek, és a lelkész minden életrajzi adatot elmondott előtted, Te hihetetlen lélekjelenléttel, szellemi frissességgel közös játékaitokról beszéltél, lenyűgözve mindenkit.

Játékként megélni azt a sok küzdelmet, munkát, csak az tudja, aki szívvel-lélekkel, elkötelezett szeretettel műveli, és Te bizony ezek közé tartoztál.

A Népművészeti Intézet 1956. utáni felszámolása után te az Arany János gimnáziumba száműzöttél. De itt is szerveztél a néptánccsoportot, és minden tanulódat beszámoltattál arról, kik a szüleik, honnan származnak.

Fontos volt számodra, hogy megismerjék gyökereiket. Sokukkal évtizedekig tartottad a kapcsolatot.

Együtt dolgoztál Tímár Sándorral, bartókos kapcsolataid erre a korra nyúlnak vissza.

Folyamatosan jártál Tinkával és Pesovár Ferencsel gyűjtőutakra ebben az időszakban is.

Mikor 1970-ben visszakerültél a Corvin tér 8-ba, Varga Mariann utódként nehéz helyzetbe kerültél, néptáncos létedre a tárgyi népművészet gondozása lett feladatod. Sokan támadtak emiatt.

De talán épp ezért tudtad friss szemlélettel megújítani azt.

Mit is köszönhetünk neked?

Akkoriban a hímző mozgalom volt a legerősebb. A balatonalmádi tanfolyamokon megismerttélt minket Kallós Zoli bácsi mezőségi gyűjtéseivel, akkor szembesültek sokan azzal, hogy a határon túl is élnek magyarok, gazdag kultúrával. Hiszen az akkori hatalom, kultúrpolitika mindezt titkolni igyekezett. Jókai Marikát és Zoboralját gyönyörű hímzéseivel is akkor ismertük meg.

Fél Edit néniel terveztünk. Addig kőbe vésett szentírás volt egy-egy minta pontos átvétele. Vele kezdődött a tervezési játék, a hímző mesterség megújulása. Neked köszönhetően Andrásfalvy Bertalan, Csoóri Sándor, Csilléry Klára,

Kresz Mária előadásai nyitogatták szemünket, gondolatainkat.

Olyan iparművészek, mint Szenes Zsuzsa, Bakó Ilona meghívása ezekre a tanfolyamokra szintén szemléletformáló hatású volt.

Népdalokat Csoóri Julcsitól tanultunk.

Elhatároztad, hogy a hímzés mellett a szövést is visszatanítod. Bakay Erzsébettel, jó barátnőddel, az Iparművészeti Főiskola tanárával szisztematikusan felépített szövésoktatást alapoztatok, végeztetek évtizedekig.

A játék, a játszóházban használható szövésformák, a kézi fonás, a növényi festés tanításában Csókos Varga Gyöngyi néni volt társad. Magad is szívesen jártál Etyekre tölteni, játszani. Szövőszékedet is innen inspirálódva vetted, bár kevés idő maradt arra, hogy dolgozzál is rajta, átadtad egy iskolának, mert ott jobban hasznosult.

A csipke készítés területén Mátray Magdi volt a segítő társad. Megalapoztatok a mai csipkemozgalmat az oktatással kezdve. Nem lenne ma csipke szakképzés, egyesület, sok gyönyörű munka nem született volna meg e nélkül a munka nélkül.

A Népművelési Intézetben a 70-es években különféle kísérletek zajlottak, melyek közül többet vezettél, többen személyesen is részt vettél.

Együtt jártunk az építőipari, textilipari munkásszállásokra, mely tevékenység lényege a szabadidő hasznos kitöltése, a szálláson élő nőkkel történő kézműves foglalkozás volt. Ennek sikerében a táncgyűjtések során Szatmárban szerzett tapasztalatok nagy segítségére voltak.

Műhelyek, alkotóházak születtek ebben az időben. Te az etyeki műhely, a veleimi, hosszúpályi alkotóházak munkáit segítetted. Hol szakmailag, hol pénzzel, hol mosogattál 60-80 főre, mert mindig azt nézted, hogyan tudsz a leghasznosabb lenni.

Felismerted, hogy az úgynevezett amatőr mozgalom a háziipar számára kiírt pályázatokon nem tud érvényesülni, holott sokkal színesebb tevékenységet végez. Így megszervezted saját pályázati fórumunkat, az Élő Népművészet kiállítását, kezdetben Nyíregyházán. A rendszerváltásig két évente ott is voltak ezek a kiállítások.

Viszont az elsőt felhoztátok Budapestre, a várba, az akkori Munkásmozgalmi Múzeumba, melynek átütő sikerét nemcsak a kiállítási tárgyak, de a folyamatos játszóházak is jelentették, amiket Hollós Gizivel és a Fialatok Népművészeti Stúdiója tagjaival szerveztél. Ekkor épült egy fa játszótér is a vár udvarán.

Az utolsó kiállítást megnézni együtt mentünk két éve, bár már fizikai erőd fogytán volt, könnyű voltál, mint egy kis madár, de szellemileg frissen és boldogan dicsérted a kézművesség megújulását.

Szeretted a fiatalokat!

Támogattad a Nomád nemzedék tagjainak törekvéseit, játszóházakat, alkotó folyamatokat, iskolákat, közösségeket, táncházakat.

Mikor a Téka tábort szerveztük, minimális támogatást szereztél számunkra a Népművelési Intézet-től azért, hogy politikailag védve legyünk.

Támogattad Vidák István és Nagy Mari nemezkurzusait, melye-

ken eleinte részt is vettél, és sokat harcoltál azért, hogy az ortodox néprajzosok szemében ez a műfaj elfogadásra kerüljön.

Kurátora voltál a Kresz Mária Alapítványnak. Sokszor, viccesen mondtad, vigyük majd a bablevest, ha baj lesz!

Folyamatosan jártad az országot, míg erőd engedte, oktattál, zsúriztél, kiállítást nyitottál, konzultáltál, erősítetted a közösségeket.

Teljesen természetes módon váltál a megalakult Népművészeti Egyesületnek, majd annak Szövetségének vezetőségi tagjává – örökösen.

A Mesterségek Ünnepe kezdetektől szervezted, támogattad. Mindegyiken ott voltál, talán az utolsót kivéve.

De nem szakadtál el a néptáncmozgalomtól sem. Különösen a Bartók együttest szeretted, és hírestojással vártad a fiúkat húsvét hétfői locsoláskor.

Szíved másik szegletét a hagyományörző csoportok jelentették. Héra Évával folyamatosan jártatok az országot, munkálkodtatok a mozgalom szakmai megújításán, a ruhatárak formálásán.

De legboldogabb Válaszúton voltál, Kallós Zoli bácsival. Mikor kúriáját visszaperelte, tevékenyen részt vettél a továbblépés koncepciójának kialakításában, táborok, képzések szervezésében. El sem tudtad képzelni, hogy ne légy ott a családos táborokban!

Számodra a mozgalom az életet jelentette. Lakáshoz kötve is vártad a látogatókat, ha már nem tudtál közéjük menni, ők hozzák számodra a friss híreket! Mert mindenre kíváncsi voltál!

Utoljára, mikor nálad jártam, beszámoltam a műcsarnoki kiállításról, megígértem, hogy elviszlek a Népművészeti Szalont megnézni.

Ezt az ígéretet már nem tudom teljesíteni, de hiszem, hogy odaáról is figyelsz, korholsz, és segítesz bennünket, rajtunk tartod a szemed, mint itteni életedben tetted!

Szent Ágoston Ne sírj azért, mert szeretsz

A halál nem jelent semmit.
Csupán átmentem a másik oldalra.
Az maradtam, aki vagyok
És te is önmagad vagy.
Akik egymásnak voltunk,
Azok vagyunk mindörökre.
Úgy szólíts, azon a néven,
Ahogy mindig hívtál.
Beszélj velem, ahogy mindig szoktál,
Ne keress új szavakat.
Ne fordulj felém ünnepélyes, szomorú arccal,
Folytasd kacagásod, nevessünk együtt
Mint mindig tettük.
Gondolj rám, kérj, mosolyogj rám, szólíts.
Hangozzék a nevem házunkban, ahogy mindig is
Hallható volt, ne árnyékolja be távolságtartó pátosz.
Az élet ma is olyan, mint volt, ma sem más.
A fonalat nem vágta el semmi,
Miért lennék a gondolataidon kívül...
Csak mert a szemed nem lát...
Nem vagyok messze, ne gondold.
Az út másik oldalán vagyok, lásd, jól van minden.
Meg fogod találni a lelkemet és benne
Egész letisztult szép gyöngéd szeretetemet.
Kérlek, légy szíves... ha lehet, töröld le könnyeidet,
És ne sírj azért, mert annyira szeretsz engem.

BESZPRÉMY KATALIN: Sárváron született 1955. augusztus 6-án. Édesanyjával kicsi gyermekkorra óta járt a Népművelési Intézet által szervezett hímző tanfolyamokra, országos pályázatok és a környéki szakkörök kiállításaira. Közgazdasági egyetemen, szociológia szakon végzett 1978-ban. 1974-ben kapta meg a Népművészet Ifjú Mestere címet. A Fialatok Népművészeti Stúdiójának, a napjaink kézművességét mai napig meghatározó Nomád Nemzedéknek 1973-óta tagja. A „B” kategóriás díszítőművészeti szakkör vezetői engedélyt 1974-ben szerezte meg. A Népművelési Intézet közművelődési kísérletei keretében egyetemi éve alatt építőipari és textilipari munkásszállásokon vezetett szakköröket. Ebbéli tapasztalatait írta meg egyetemi szakdolgozatában is. Részt vett édesanyja mellett a Velemi Alkotóház építésében. 1983-tól volt a TÉKA együttes táncházának háziasszonya, az első táncénekes-kézműves táborok kitalálója, szervezője. Szombathelyen a Megyei Művelődési Központban, majd a Városépítési Tudományos és Tervezőintézet Regionális Irodájában dolgozott 1992-ig. 1992-óta dolgozik a Magyar Művelődési Intézetben, illetve átszervezés után a Hagyományok Házában. 2000-ben végezte el az ELTE kulturális menedzser szakát. Munkája folyamán elsősorban a kézműves képzések szervezésével, az OKJ-ban történő szakértői munkával, a népi kézművességet érintő szakmai problémák gondozásával, országos pályázatok, kiállítások, konferenciák szervezésével, szakmai tanácsadással, a népi iparművészet szakmai kérdéseivel, valamint különféle táborok szervezésével foglalkozik. A Népművészeti Módszertani Műhelyt 2005. óta vezeti.

SEBŐK GÉZA (Pozsony, 1950) tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán folytatta, Martin György tanítványaként. 1976-1981-ig a Szlovák Tudományos Akadémia Folklor Osztályán dolgozik. 1969-től folytat néptánc kutatást, gyűjtést, főképp szlovákiai magyar falvakban, ezek összefoglalása könyv alakban is megjelent: Sebők Géza – Quittner János: Délszlovákiai magyar falvak hagyományos táncai, Pozsony 1979. 1982 óta Svájcban él. Sebők-Varga Máriával közös munkáik: néprajzi filmek a svájci téli- és álarcos népszokásokról; svájci néptánc archívum (Európa első elektronikus néptánc archívuma) létrehozása.

Minden értéknek legyen közössége! *– konferencia a települési értékek feltárásáról*

2018. március 24-25-én, a Lakitelek Népfőiskolán a települési értéktárak kialakításának eddigi tapasztalatairól rendezett szakmai konferenciát az NMI Művelődési Intézet, bemutatva a terület már kialakult Kárpát-hazai jó gyakorlatait. Az egyes megyékben és a határon túli területeken fellelhető jó gyakorlatok megvalósítóinak képviselői részvételével zajló tapasztalatsere a hungarikum mozgalom szellemében bátorítja a településeket további együttműködés kialakítására, azzal a küldetéssel, hogy minden értéknek legyen közössége – ahogy ezt a konferencia mottója is tartalmazza.

A konferencián a 19 magyarországi megye mellett 4 határon túli régió – Felvidék, Kárpátalja, Erdély és Délvidék – egy-egy kiemelkedő eredményt elért értéktára mutatta be azokat a jó gyakorlatait, melyek közösségek

bevonásával, a helyi értékek feltárására építve a társadalom jobbításának céljával valósultak meg. Szombaton az előadások mellett a programot filmvetítés, értékbemutatók, ötletbörze is színesítette, vasárnap pedig tematikus műhelyek valósultak meg. A konferencián részt vevők megismerhették azokat a közösségeket, melyek módszertana, „jó gyakorlata” példaként szolgálhat a később csatlakozók számára. Emellett az értékfeltáró munka iránt érdeklődők és a már működő értékfeltáró közösségek új megoldásokkal, fejlesztési és együttműködési ötletekkel gyarapodtak a szakmai tapasztalatsere során, melynek tanulságait hamarosan egy konferencia-kiadvány foglalja össze. A konferencia legjobb gyakorlatára az eseményen szavazni lehetett, melyet a közönség véleménye alapján Tiszanána értéktára nyert el.

CSIPKE ÉS KŐ FRIGYE ALSÓÖRS ÉRTÉKASZTALÁN – FOTÓ: SZOHN ESZTER

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG

WWW.KOZOSSEGIMUVELODES.HU